

**NÄRINGSLIV
& TILLVÄXT**
I GÖTEBORGSREGIONEN
2019

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Inledning

Göteborgsregionen står inför en spännande och sannolikt omvälvande framtid. Just nu pågår en omfattande stadsutveckling som innebär att cirka 1000 miljarder kronor är på väg att investeras i byggnation av infrastruktur och bostäder. Samtidigt står vår största bransch – fordonsindustrin – inför en disruptiv förändring när elektrifiering, uppkopplade och kanske självkörande fordon gör sitt intåg. Lägg därtill att en stor digitaliseringsvåg nu sveper brett över samhället. Vi vet inte idag hur och i vilken omfattning vi kommer att påverkas av dessa trender. Men en sak vet vi. Det blir allt viktigare att snabbt analysera omvärlden och identifiera utmaningar och möjligheter.

Med den här rapporten vill vi ge beslutfattare i Göteborgsregionen en övergripande bild över regionens styrkor och svagheter ur ett näringslivsperspektiv. Vi har utgått från erkända tillväxeteorier och gått igenom ett omfattande statistiskt material och olika rapporter om Göteborgsregionen. Utifrån dessa söker vi svar på en rad frågeställningar, som till exempel:

- Vilka är drivkrafterna bakom regional tillväxt?
- Hur konkurrenskraftig är Göteborgsregionen internationellt?
- Hur ser branschstrukturen ut?
- Vilka delar av näringslivet växer och hur står vi oss mot övriga Sverige?
- Vilka trender och utmaningar står olika branscher inför?
- Hur hållbar är tillväxten?
- Vilka attraheras till Göteborgsregionen?
- Hur ser matchningen ut mellan vad som utbildas respektive efterfrågas på arbetsmarknaden?
- Hur uppfattas företagsklimatet i Göteborgsregionen?

Baserat på vår analys har vi identifierat 10 utmaningar som vi tror är viktiga för Göteborgsregionens långsiktiga utveckling och välmående.

Välkommen att ta del av vår analys och utmaningar!

Göteborg, januari 2019

Henrik Einarsson,

Etableringschef, Business Region Göteborg

Peter Warda,

Analytiker, Business Region Göteborg

Rapporten är författad av Henrik Einarsson och Peter Warda, med stöd av Business Region Göteborgs olika branschexperter vilka är Jessica Waller (stadsutveckling), Rasmus Heyman (KKN), Lars Bern (kemi, energi och material), Erik Behm (ICT), Per Österström (fordon, transport, infrastruktur och logistik), Iris Öhrn (life science), Madeleine Johansson (maritima näringar) och Karin Eriksson (finans).

Sammanfattande utmaningar

STÄRKT GLOBAL TILLGÄNGLIGHET OCH SYNLIGHET

Göteborgsregionens tillgänglighet till omvärlden är god jämfört med liknande regioner. Samtidigt är förbättrad tillgänglighet via tåg, flyg och hamn avgörande för vår framtida konkurrenskraft. Inte minst med tanke på regionens exportberoende näringsliv. Ett viktigt projekt är åtta-miljoner-staden som binder ihop Oslo-Göteborg-Malmö-Köpenhamn. I takt med ökad konkurrens blir det också allt viktigare att Göteborgsregionens varumärke synliggörs och stärks internationellt. Här krävs alltså en starkt global tillgänglighet och synlighet.

STÄRKA FOU-RESURSERNA

FoU-verksamheter är strategiskt viktiga och ger stora spridningseffekter till övriga ekonomin. Här är det viktigt att stärka FoU-resurserna och stärka samverkan mellan företag, kommun och akademi, framförallt genom att skapa världsledande demonstrationsmiljöer för regionens innovativa produkter och tjänster.

STÄRKA ARBETSMARKNADSREGIONEN OCH GÖTEBORGS STADSKÄRNA

Göteborg behöver stärka arbetsmarknadsregionen och Göteborgs stadskärna. Regionens tillväxt hämmas av en för liten arbetsmarknadsregion. Bättre pendlingsmöjligheter till Borås, Trollhättan och Uddevalla bidrar till ett större sökområde för företag och fler möjligheter till en större och mer diversifierad kompetenspool. Samtidigt behöver staden förtätas för att bli en attraktiv motor i en större region.

PLANERA FÖR TILLVÄXT

Trots ett starkt konjunkturläge och rådande kompetensbrist behöver regionens byggande öka kraftigt. Trenden är tydlig att allt mer kompetens och tillväxt samlas i storstadsregioner. Utan nya bostäder och arbetsplatser samt ny mark för näringslivet kommer regionen att tappa konkurrenskraft. Det innebär att kommunerna i regionen har ett särskilt nationellt ansvar att planera för tillväxt.

ÖKA REGIONENS PRODUKTIVITET

Regionens ekonomiska attraktivitet och konkurrenskraft behöver stärkas i förhållande till omvärlden. Detta kan åstadkommas genom att öka regionens produktivitet, bland annat genom att fler arbetar eller att högre värden skapas med samma insats eller att nya processer utvecklas och genererar högre värden.

MÖTA KLIMATUTMANINGEN

Dagens tillväxtpotential för Göteborgsregionens näringsliv är stor, nationellt och globalt. Om näringslivet utvecklar fler miljösvara processer, produkter och tjänster kan konkurrenskraften stärkas ytterligare. Här måste näringslivet möta klimatutmaningen genom att skapa världsledande miljösvara innovationer.

FLER VÄXANDE SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

Små och stora företag är viktiga för en region. Samverkan dem mellan innebär att den produktivitet som skapas inom regionen bättre kan tas tillvara på för att skapa en mer effektiv produktion av varor, tjänster och processer. Regionen behöver fortsatt få fler växande små och medelstora företag för att få en bättre balans i näringslivet och minskad risk för sårbarhet i samband med sämre konjunkturcykler.

ÖKA DELAKTIGHETEN PÅ ARBETSMARKNADEN

Även om arbetslösheten har minskat den senaste perioden så står fortfarande en stor grupp utanför arbetsmarknaden, bland annat många av Göteborgsregionens utrikes födda invånare. Detta utanförskap framgår även i ett antal internationella rankingstudier. En stor och viktig utmaning för den privata och offentliga sektorn i Göteborgsregionen är att aktivt jobba för att öka delaktigheten på arbetsmarknaden.

KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Kampen om kompetensen hårdnar och regionen behöver både behålla sin kompetens och attrahera kompetens nationellt och internationellt. Bostäder och bilden av regionen är några viktiga parametrar som behöver stärkas. Att vi utbildar kompetens som efterfrågas av näringslivet är minst lika viktigt. Med andra ord är Göteborgsregionens kompetensförsörjning utan tvekan vital inom offentlig verksamhet samt för att regionens företag i framtiden ska kunna leverera innovativa idéer som leder till högt efterfrågade processer, varor och tjänster.

FÖRBÄTTRA FÖRETAGSKLIMATET

Ett gott samspel mellan företag och kommun är viktigt för att ta tillvara på regionens tillväxtförutsättningar. Ett bra företagsklimat är därmed en viktig framgångsfaktor. Göteborgsregionen behöver förbättra företagsklimatet ytterligare. Det handlar dels om att förbättra kommunernas service till företag, till exempel i form av tillståndshandlingar, men även om att ha en tätare dialog mellan kommun och näringsliv om företagens aktuella behov.

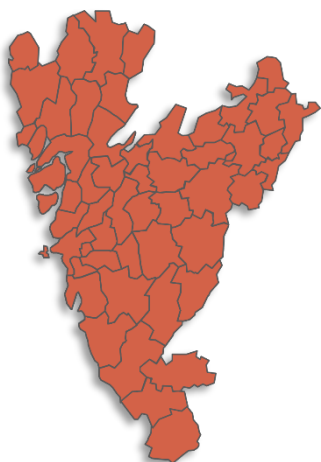
Rapportens innehåll

1 En stark omvärld med risker hängandes i luften	8
Högkonjunkturen har mattats av.....	9
2 Göteborgsregionen i en internationell jämförelse	11
Göteborgsregionen i internationella benchmarkingstudier	12
Forskning och utveckling i ett europeiskt perspektiv	14
3 Drivkraft och strategi för regional tillväxt	15
Tillgänglighet till mångfald driver utvecklingen	15
Mångfald bidrar till starkare tillväxt i storstadsregionerna	16
Tillväxtstrategi – förstora arbetsmarknadsregionen	17
Tillväxtstrategi – stärka kärnan.....	20
En starkare kärna och förbättrad infrastruktur skapar en större och starkare arbetsmarknad	20
4 Regionens näringsliv – sammansättning och struktur	22
En exportintensiv region	24
Var femte anställd arbetar i ett utlandsägt företag	25
Vilken bransch skapar mest förädlingsvärde i regionen?	26
Regionens företag ökar sin FOU rekordartat	27
5 Nuläge och utmaningar för viktiga kluster	29
5.1 Stadsutveckling	29
5.2 Kulturella och kreativa näringar	32
5.3 Kemi, energi och material.....	33
5.4 Information and communications technology (ICT).....	34
5.5 Fordon, transport, infrastruktur och logistik	35
5.6 Life science.....	37
5.7 Maritima näringar.....	38
5.8 Finans	39
6 Tillväxt och produktivitet	41
LA Göteborg visar stark tillväxt.....	41
LA Göteborgs produktivitet ökar	42
Är tillväxten i regionen miljömässigt hållbar?	44
Små och stora företag är viktiga för regionen	46
Minskat nyföretagande i Göteborgsregionen	47
7 Befolkning.....	51
7.1 Befolkningsutveckling i storstädernas lokala arbetsmarknader	51
7.2 Befolkningsutveckling i Göteborgsregionen	52
Många unga högutbildade flyttar till Göteborgsregionen.....	52
Regionens växande befolkning ställer krav på bostadsproduktionen	53

Familjebildare lämnar Göteborg för kranskommunerna	55
8 Arbetsmarknad och kompetensförsörjning.....	57
8.1 Sysselsättningsutveckling i storstädernas lokala arbetsmarknader	57
8.2 Arbetsmarknadsutveckling i Göteborgsregionen	58
Många jobb finns inom vård och omsorg, företagstjänster och handel.....	59
Företagstjänster har snabbast sysselsättningstillväxt	59
Ökad sysselsättning inom tjänstesektorn kan ge brist på kontorsytor	60
Hur förändras den regionala ekonomin när en bransch växer eller krymper?	61
Sjunkande arbetslöshet men stort utanförskap	63
Mycket hög andel arbetslösa bland utrikes födda	65
8.3 Kompetensförsörjning i Göteborgsregionen.....	67
Kompetensförsörjningen är en stor utmaning för Göteborgsregionen	71
Bristyrken i Göteborgsregionen	73
9 Företagsklimat.....	75
9.1 SKL:s undersökning Insikt.....	76
9.2 Svenskt Näringslivs undersökning Företagsklimat.....	78
Bilaga	81

Geografiska indelningar i rapporten

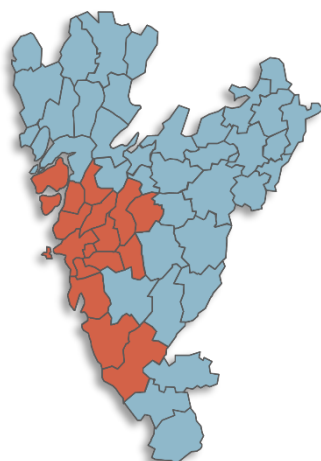

Västsverige

Består av Västra Götalands län och Hallands län (avser EU kommissionens NUTS2 indelning).

Användning

- Vid internationella jämförelser med andra europeiska regioner görs analysen på NUTS2 nivå
- Anledningen till att NUTS2 används för europeiska jämförelser är för att EU kommissionen använder enheten som standard när Europa delas in i mindre regioner och att data finns tillgängliga för fler regioner
- Indikatorer som analyseras i rapporten och mäts är BRP, FoU, innovation, konkurrenskraft och entreprenörskap

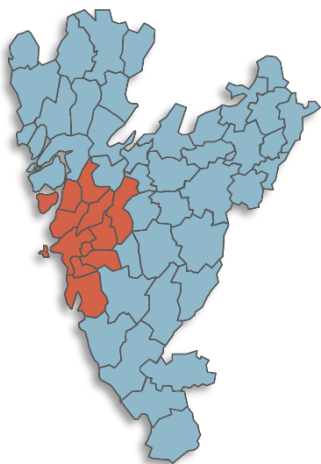

LA Göteborg

Består av 18 kommuner enligt SCBs indelning av lokala arbetsmarknadsregioner (LA).

Användning

- LA är en indelning av Sverige som baseras på pendlingsmönster. När pendlingen mellan kommuner blir tillräckligt stor anses de vara så beroende av varandra att en lokal arbetsmarknadsregion bildas. Denna indelning är bäst lämpad för att beskriva regioners långsiktiga utveckling och vid jämförelser (se Tabell B1 i bilagan)
- Indikatorer i rapporten som mäts är kopplade till arbete såsom sysselsättning, lönesumma, BRP och befolkning

Göteborgsregionen

Består av de 13 kommunerna som ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR).

Användning

- När den regionala analysen blir mer detaljerad
- Flertalet indikatorer analyseras i rapporten såsom arbetslöshet, internationell handel, byggnation, utbildning, företagsklimat, men likt fallet med LA görs även analyser på sysselsättning, lönesumma, BRP och befolkning
- Se Tabell B2 i Bilagan för vilka kommuner som ingår i Göteborgsregionen

1

En stark omvärld med risker hängandes i luften

Mycket har hänt i omvärlden den senaste perioden. USA går mot sin längsta högkonjunktur någonsin och tillväxten i Kina fortsätter tuffa på. EU-länderna växer bra och arbetslösheten inom EU börjar närma sig de nivåer som sågs innan krisen 2008. Även närområdet med Norge och Danmark visar på att läget i ekonomierna gradvis förbättrats över hösten. Givetvis går denna utveckling i favör för Göteborgsregionens exportintensiva näringsliv. Dock finns här också en hel del risker som hänger i luften. Bland annat rör det handelstullar på personbilar från USA och kontringar från både EU och Kina på en rad andra produkter. Handelskriget väntas dock inte knäcka den globala tillväxten, men väl plana ut den alltmer. Den segdragna Brexit-processen kan också innebära en större oro på finansmarknaden framåt slutet på 2018 och in på 2019. Att sådana risker hänger i luften innebär att ett litet exportintensivt land som Sverige, och framförallt Göteborgsregionen, är sårbara om riskerna blir till verkligheter.

Riksbankens besked om att lämna styrräntan oförändrad ger en indikation på att inflationen i landet ännu inte når det önskade målet. Styrräntan väntas dock höjas framåt våren 2019 och följs därefter av långsamma justeringar uppåt. Detta kommer att gradvis stärka den svaga kronkursen, men också tumma på hushållens konsumtionsutrymme.

För helåret 2017 var svensk BNP 2,4 procent högre än för helåret 2016, vilket är ett tecken på att den svenska ekonomin växer bra, men något långsammare än 2000-talets genomsnitt på 2,3 procent. Dock ses många tecken på att Sveriges ekonomi har tappat fart under 2018, bland annat på grund av en minskad hushållskonsumtion.

Den senaste perioden ser den regionala ekonomin ut att fortsätta arbeta för full maskin. Svensk personbilsexport, med hjärtat i Göteborgsregionen, växer mycket starkt och varuexporten ökade med hela 13 procent reallt (vilket motsvarar cirka 25 miljarder kronor) under 2017 jämfört med helåret 2016. I Sverige stannade den realla exporttillväxten på 7 procent. Det totala varuexportvärdet från företagen i Göteborgsregionen uppgick till drygt 220 miljarder kronor och motsvarade nära 17 procent av Sveriges totala varuexport. USA fortsätter vara en viktig marknad för regionens företag, men även Kina blir en alltmer viktig destination för näringslivets produktion.

Även sysselsättningen i regionens företagssektor ökar och denna driver också på den starka lönesummetillväxten inom den privata sektorn. I mer än åtta år har Göteborgsregionen visat på jobbtillväxt. Sedan 2010 har nära 90 000 fler jobb skapats i regionen, vilket också gett utslag på arbetslösheten som är lägst bland storstadsregionerna.

TABELL 1 TILLVÄXTPROGNOSENER FÖR REGIONENS VIKTIGASTE EXPORTMARKNADER

LAND	ANDEL AV REGIONENS EXPORT	BNP PROGNOSE FÖR 2019
Belgien	12,5 %	↘
USA	12,0 %	↘
Norge	10,0 %	→
Tyskland	8,0 %	↘
Kina	7,0 %	↘
Danmark	7,0 %	↘
Finland	5,5 %	↘
Storbritannien	5,4 %	↘
Nederländerna	4,0 %	↘
Frankrike	3,7 %	↘
BNP-tillväxt för Göteborgsregionens 10 största exportmarknader (viktat efter andel av export)	75,1 %	↘
Sverige		↘
EMU		↘
Världen		→

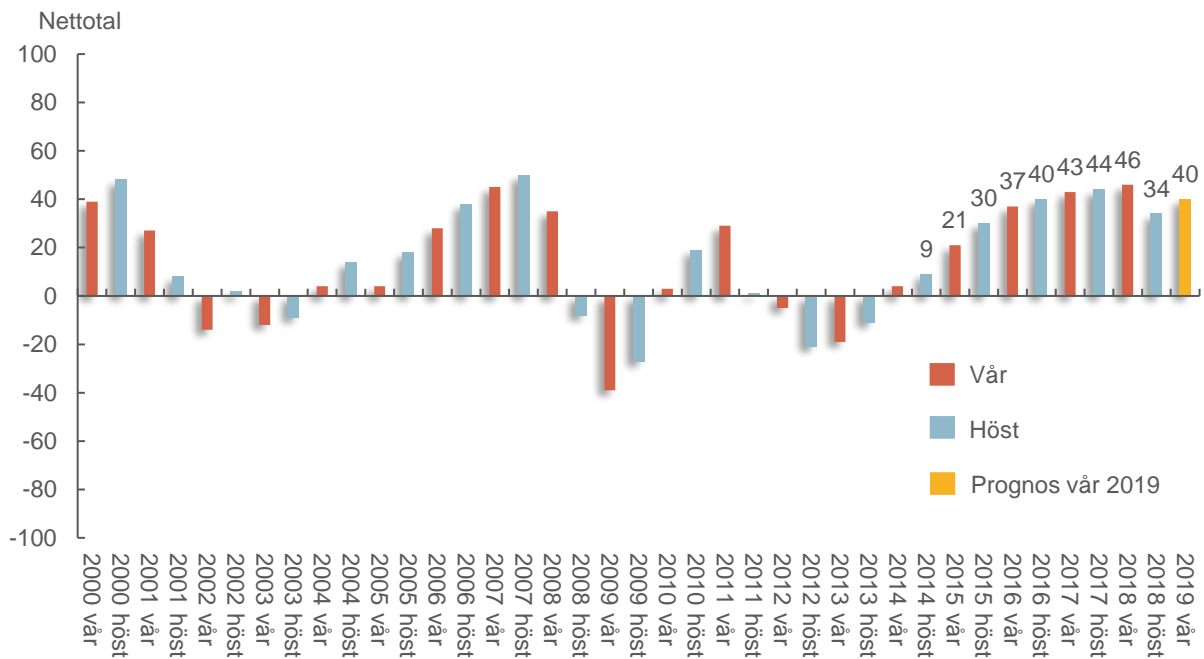
Källa: IMF, SCB och Västra Götalandsregionen

Högkonjunkturen har mattats av

Göteborgsregionens näringsliv har sedan hösten 2016 upplevt högkonjunktur. Dock framgår det i Västra Götalandsregionens och SCBs undersökning för hösten 2018 att högkonjunkturen nu mattats av och läget numera visar på en konjunktur som är starkare än normalt. Konjunkturindex för hösten 2018 stannade på 34 för Göteborgsregionen. Resultatet är en bra bit ifrån förväntningarna från förra våren (då höstprognosen uppgick till 52) och motsvarar en minskning med hela 12 enheter. Undersökningen visar dock att företagen har något mer optimistiska förväntningar framåt våren 2019, då läget återigen förväntas närma sig högkonjunktur (intervallet för normalkonjunktur i Figur 1 går mellan -15 och +15, medan det råder högkonjunktur inom intervallet 40 och 100).

FIGUR 1 KONJUNKTURINDEX FÖR GÖTEBORGSREGIONEN

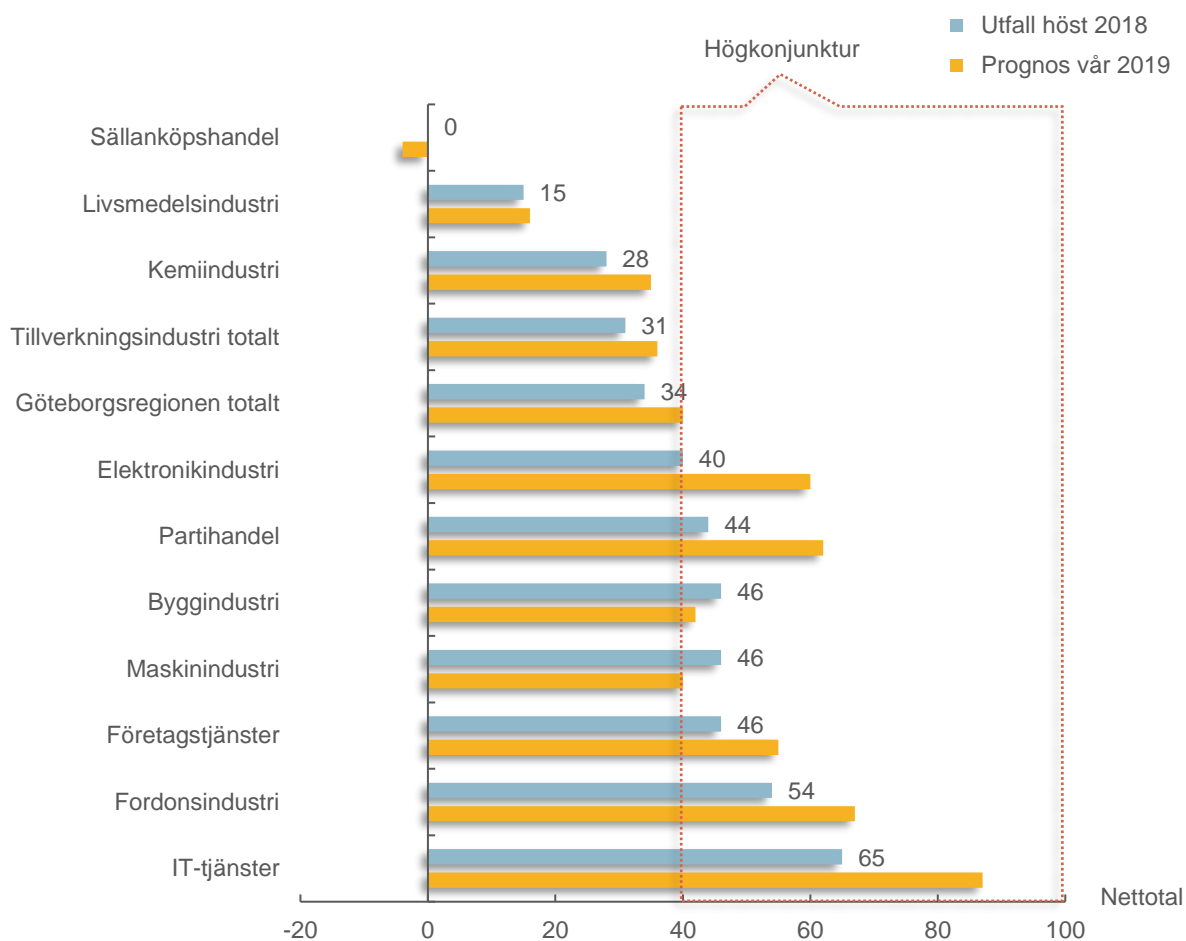
Källa: Västra Götalandsregionen och SCB

Sedan mätningen i våras har läget har dämpats i nästintill alla branscher. Bäst konjunktur upplever företagen inom IT-tjänster med ett konjunkturindex på 65. Trots att läget har dämpats upplever ändå industriföretagen inom fordon, bygg, maskin och elektronik, samt företagstjänster och partihandeln att läget fortfarande är högkonjunktur, dock till en klart dämpat takt. Den största konjunkturförbättringen jämfört med mätningen i våras stod livsmedelsindustrin för.

Sett till industribranscherna är det fordons- och kemiindustrin som mest faller tillbaka och det är endast elektronikindustrin och livsmedelsindustrin som upplever ett något starkare läge sedan i våras. Trots dämpning över stora delar av industribranscherna så upplever de flesta företagen ändå att både global och inhemsk marknad ökat, att orderstockarna är lagom stora och att lönsamheten är god. Även sysselsättningen totalt sett inom industriföretagen är något större än i våras. Byggbranschens avmattning fortsätter men läget är fortsatt högkonjunktur. Byggandet har ökat något och likaså de antagna anbuden. Samtidigt uppger hälften av byggföretagen att de ökat sysselsättningen. Bristen på arbetskraft, bland annat på tekniska tjänstemän, ses som ett fortsatt expansionshinder för byggföretagen. IT-företagen upplever att omsättningen ökat något och att lönsamheten är någorlunda god. 5 av 10 IT-företag uppger även att sysselsättningen ökat. Även partihandeln rapporterar ökad inhemsk och global omsättning och lönsamhet.

I vårprognosen för 2019 visar IT-tjänster, elektronikindustrin, partihandeln och fordonsindustrin att rådande högkonjunktur stärks ytterligare. Å andra sidan tror företagen inom maskinindustri, byggindustri och sällanköpshandel att läget försämras.

FIGUR 2 KONJUNKTURINDEX PER BRANSCH I GÖTEBORGSREGIONEN

Källa: Västra Götalandsregionen och SCB

HUR TOLKAS
KONJUNKTUR-
INDEX?

KONJUNKTURINDEX

Konjunkturindex presenteras som ett netttotal totalt för regionen samt för respektive bransch. Nettotalen avser skillnaden mellan de företag som uppgivit ett positivt eller negativt omdöme gällande konjunktrens utveckling under perioden omräknat till en -100 till +100 skala.

- 100 till -40:** lågkonjunktur
- 39 till -16:** svagare än normal konjunktur
- 15 till +15:** normal konjunktur
- +16 till +39:** starkare än normal konjunktur
- +40 till +100:** högkonjunktur

2

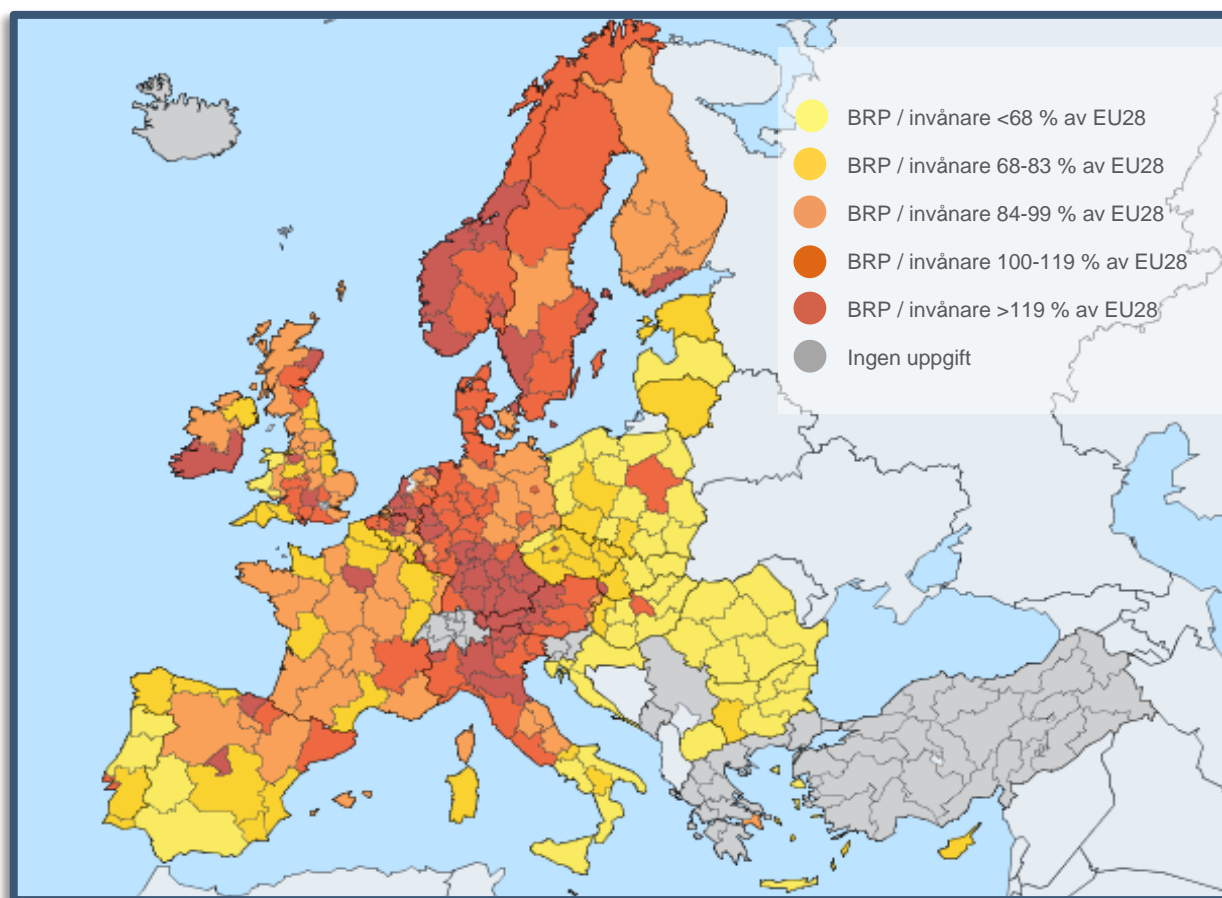
Göteborgsregionen i en internationell jämförelse

Den ekonomiska standarden i en region kan mätas med hjälp av bruttoregionprodukten per invånare (BRP per invånare). Jämfört med andra europeiska regioner har Göteborgsregionen (som i detta avseende utgörs av Halland och Västra Götalands län) en stark ekonomi och hög levnadsstandard. Bruttoregionprodukten per invånare är nämligen 21 procent högre än genomsnittet för EU:s 28 medlemsländer. Under hela 2000-talet har Göteborgsregionens BRP per invånare legat stabilt på en nivå mellan 15 till 21 procent över EU:s genomsnitt.

Regioner med högre BRP per invånare än EU:s genomsnitt återfinns i Norden samt i en båge från södra Irland och Londonområdet via Beneluxländerna och södra delarna av Tyskland och hela vägen ner till norra Italien. De fattigaste regionerna återfinns i Östeuropa och södra delarna av Spanien och Italien. Av nära 300 europeiska regioner som Eurostat för statistik över BRP per invånare ligger Göteborgsregionen på plats 56 år 2016. Jämfört med 2015 faller därmed Göteborgsregionen 6 placeringar från att tidigare ha varit på plats 50. Listan toppas av Inner Londons västra delar och på plats 11 återfinns Stockholms län, som är den svenska region som placerar sig högst.

Definitionen av Göteborgsregionen är i detta sammanhang vid och inkluderar hela Västsverige. Motsvarande avgränsningar för till exempel Stockholmsregionen återspeglar mycket bättre den indelning som brukar kallas arbetsmarknadsregioner. Det är den indelning som forskningen menar är mest relevant för ekonomisk benchmark. Om vi räknar om BRP-siffran för Västsverige till att istället gälla för Göteborgs arbetsmarknadsregion så stiger BRP per capita med 10-12 procent. I praktiken innebär det att utvecklingen i Göteborgsregionen har varit starkare än vad Figur 3 nedan visar.

FIGUR 3 BRUTTOREGIONPRODUKT PER INVÅNARE INOM EU – PROCENT AV GENOMSNI TTET FÖR EU28, AVSER ÅR 2016

Källa: Eurostat

Göteborgsregionen i internationella benchmarkingstudier

Nedan presenteras några benchmarkingstudier som bland annat rankar tillväxtpotential och innovationsförmåga där Göteborgsregionen ingår. Tabell 2 sammanfattar Göteborgsregionens resultat i några av de internationella benchmarkingstudierna i termer av position, styrkor och svagheter.

Konnektivitet: *European Cities and Regions of the Future 2017/2018* rankar städer och regioner i Europa med bäst IT- och logistikinfrastruktur. Bland europeiska storstäder hamnar Göteborgs Stad på andra plats av 55 medelstora städer när det gäller bäst IT- och logistikinfrastruktur.¹

Konkurrenskraft: En ranking som mäter hur nära EU regioner är sina målstrategier för att uppnå förbättrad konkurrenskraft är *EU Regional Competitiveness Index 2016*. Det regionala indexet undersöker totalt 263 europeiska regioner och Göteborgsregionen hamnar här på plats 27. Göteborgsregionen möter alla sina uppsatta EU-mål i undersökningen och får bland annat positivt omdöme för stark sysselsättningstillväxt, stor andel befolkning med högre utbildning, samt stora investeringar i forskning och utveckling i den privata sektorn.²

Innovationer: I rapporten *Regional Innovation Scoreboard 2017* mäts innovationsförmågan i 220 europeiska regioner. Här framstår Göteborgsregionen som en innovationsledare inom Europa. Bland annat får regionen högt betyg för ökande sysselsättning i kunskapsbaserade yrken, välutbildad befolkning, process- och produktinnovationer inom små och medelstora företag samt en stark export av högteknologiska varor. Indexet visar också att vissa delkomponenter får sämre betyg, som t ex innovativa små och medelstora företags samverkan med andra aktörer, varumärkes applikationer, samt att marknadsföra och sälja innovationer som är nya för marknaden och nya för företaget.³

Kompetens: Indexet *Global Cities Talent Competitiveness Index 2018* rankar städer utifrån deras förmåga att attrahera, utveckla och behålla kompetens. Göteborg hamnar på placering 23 av 90 städer i denna mätning. Framförallt drivs Göteborgs placering av hög livskvalitet och att staden har en välutbildad befolkning.⁴

Tillgänglighet: I rapporten *Take off Västsverige* konstateras att Göteborgsregionens tillgänglighet jämfört med regioner med liknande förutsättningar är relativt god. Till exempel finns det direktförbindelser till de europeiska hubbarna Frankfurt och Amsterdam. Men i jämförelse med större regioner är tillgängligheten låg och till flera viktiga destinationer saknas det idag förbindelser. Ett exempel är norra Sverige, men också Nordamerika och Asien lyfts fram. Ett förslag som lyfts fram i rapporten är att försöka etablera en direktlinje till New York. Det skulle öka Göteborgsregionens tillgänglighet markant och förbättra konkurrenskraften för många viktiga företag. Även järnvägsförbindelser är betydelsefulla för att förbättra tillgängligheten. Det gäller såväl regionala tågförbindelser (till exempel Göteborg-Landvetter-Jönköping) som införandet av en nordisk höghastighetsjärnväg (Oslo-Göteborg-Malmö-Köpenhamn).⁵

Sammanfattningsvis framgår det av benchmarkingstudierna att Göteborgsregionen har en stark ekonomisk tillväxt med hög sysselsättningstakt, samt en välutbildad befolkning och kunskapsorienterad produktion. Samtidigt pekar dock studierna även på några av regionens brister. Framförallt framgår det att regionen har stora utmaningar vad gäller utanförskap, globaliserings- och tillgänglighetsmöjligheter, men också stora svagheter att attrahera finansiering som stödjer innovativa små och medelstora företags marknadsimplementering.

¹ fDi (2018). 'European Cities and Regions of the Future 2017/2018', The Financial Times, London, UK.

² Annoni, P., Dijkstra, L. and N. Gargano (2017). 'The EU Regional Competitiveness Index 2016', Regional and Urban Policy, WP02/2017, European Commission, Brussels, Belgium.

³ Hollanders, H. and N. Es-Sadki (2017). 'Regional Innovation Scoreboard 2017', Internal Market Industry, Entrepreneurship and SMEs, European Commission, Brussels, Belgium.

⁴ Lanvin B. and P. Evans (2018). 'The Global Talent Competitiveness Index 2018 – Diversity for Competitiveness', INSEAD, Adecco och TATA, Fontainebleau, France.

⁵ Hvidt Thelle, M., Stefansdotter, A. och C. von Utfall Danielsson (2013). 'Take Off Västsverige - Ökad tillgänglighet för högre tillväxt', Copenhagen Economics, Stockholm, Sverige.

TABELL 2 GÖTEBORGSREGIONEN I INTERNATIONELLA BENCHMARKINGSTUDIER

INDEX	REGIONAL INNOVATION SCOREBOARD (2017)	EU REGIONAL COMPETITIVENESS INDEX (2016)	GLOBAL CITIES TALENT COMPETITIVENESS INDEX (2018)	REGIONAL ENTREPRENEURSHIP AND DEVELOPMENT INDEX (2017)
FOKUS	Innovationer	Konkurrenskraft	Kompetens	Entreprenörskap
MÄTER	Mäter innovationsförmågan i 214 europeiska regioner.	Mäter hur nära EU-regioner är sina målstrategier för att uppnå förbättrad konkurrenskraft.	Rankar städer utifrån deras förmåga att attrahera, utveckla och behålla kompetens.	Mäter förutsättningar för entreprenörskap med fokus på institutionella och individuella förhållanden, attityder och infrastruktur.
RANK	Innovationsledare	27 av 263 regioner	23 av 90 städer	20 av 125 regioner
STYRKA	– Sysselsättning i kunskapsbaserade yrken – Välutbildad befolkning – Produkt- och processinnovation inom SME – Stark export av högteknologiska varor	– Sysselsättning – Välutbildad befolkning – FoU i privat sektor	– Hög livskvalitet – Välutbildad befolkning	– Human kapital och nätverk – Process innovationer – Teknologisk absorbering – Möjlighet till start-up
SVAGHET	– Innovativa SME-företags samverkan med andra aktörer – Varumärkesapplikationer – Marknadsföra och sälja innovationer som är nya för marknaden och nya för företaget	– Marknadsstorlek – Infrastruktur – Innovativa SME-företags samverkan med andra aktörer	– Globala företag bland de 2 000 största – Tillgänglighet via flyglinjer – Mellanstatliga organisationer	– Finansiering – Start-up färdigheter – Globalisering och tillgänglighet
GEOGRAFI	Västsverige	Västsverige	Göteborg	Västsverige
KÄLLA	EU-kommissionen	EU-kommissionen	INSEAD/Adecco	EU-kommissionen

UTMANING

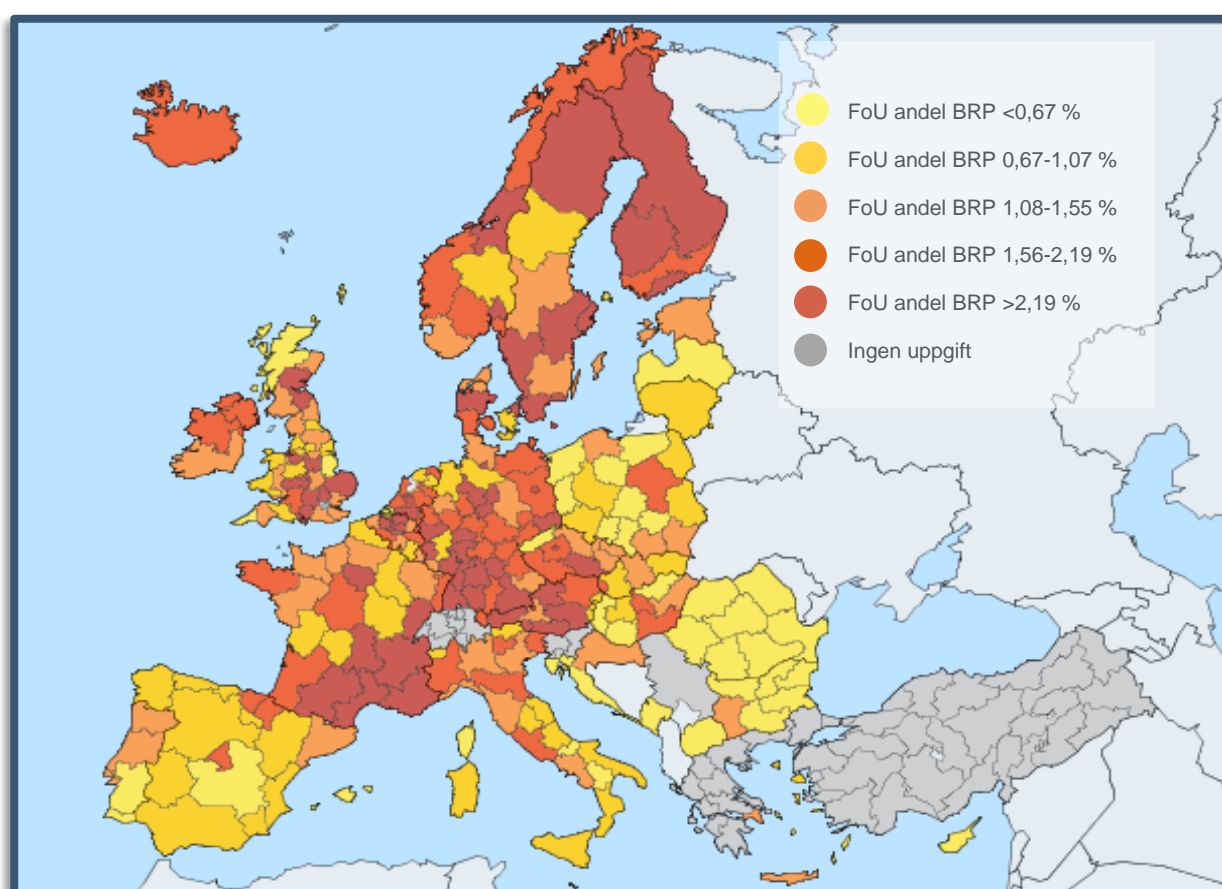
Göteborgsregionens tillgänglighet till omvärlden är god jämfört med liknande regioner. Samtidigt är förbättrad tillgänglighet via tåg, flyg och hamn avgörande för vår framtida konkurrenskraft. Inte minst med tanke på regionens exportberoende näringsliv. Ett viktigt projekt är åtta-miljoner-staden som binder ihop Oslo-Göteborg-Malmö-Köpenhamn. I takt med ökad konkurrens blir det också allt viktigare att Göteborgsregionens varumärke synliggörs och stärks internationellt. Här krävs alltså en **STÄRKT GLOBAL TILLGÄNGLIGHET OCH SYNLIGHET**.

Forskning och utveckling i ett europeiskt perspektiv

En förklaring till att Göteborgsregionen hamnar högt upp i många internationella jämförelser beror på de stora satsningar som regionens näringsliv gör på forskning och utveckling (FoU). Mätt som andel av bruttoregionprodukten tillhör Göteborgsregionens FoU-utgifter det absoluta toppskiktet i Europa. Enligt Eurostat kommer Göteborgsregionen på plats 17 av cirka 300 regioner med en FoU-intensitet år 2015 på 3,80 procent av bruttoregionprodukten (se Figur 4). Motsvarande andel för Stockholmsregionen är marginellt högre än Göteborgsregionen och med 3,81 procent får huvudstadsregionen plats 16 på listan.

Göteborgsregionens totala FoU-verksamhet år 2017 uppgick till cirka 35,5 miljarder kronor, vilket motsvarar en tredjedel av Sveriges samlade FoU-investeringar. Särskilt framskjuten är Göteborgsregionens FoU-insatser inom fordonsindustri, kemi och läkemedel samt inom kunskapsintensiva företagstjänster. Regionen har också en förhållandevis hög andel av Sveriges patent. Kopplat till dessa resultat är det inte särskilt förvånande att Göteborgsregionen också attraherar en stor del av den högutbildade arbetskraften inom naturvetenskapliga och tekniska inriktningar.

FIGUR 4 UTGIFTER FÖR FOU INOM EU28 – PROCENT AV BRUTTOREGIONPRODUKTEN, AVSER ÅR 2015

Källa: Eurostat

UTMANING

FoU-verksamheter är strategiskt viktiga och ger stora spridnings-effekter till övriga ekonomin. Här är det viktigt **ATT STÄRKA FOU-RESURSERNA** och stärka samverkan mellan företag, kommun och akademi, framförallt genom att skapa världsledande demonstrationsmiljöer för regionens innovativa produkter och tjänster.

3

Drivkraft och strategi för regional tillväxt

Tillgänglighet till mångfald driver utvecklingen

Grunden för regional tillväxtteori bygger på att mångfalden av invånare och företag med olika kompetenser och inriktningar skapar möjlighet för specialisering. Detta gör att befolkningstäta regioner är unika platser för tillväxt och förnyelse. Det är också i dessa regioner efterfrågan är som störst. I takt med ökad globalisering och att kunskapsinnehållet inom produktionen ökar, blir mångfalden och storleken på närmarknaden allt viktigare konkurrensfaktorer.⁶ Här spelar tillgången till olika arbetskraftskompetenser en viktig roll för regionens tillväxtmöjligheter.

Det finns två sätt att underhålla en regions behov av kompetens (kalla det kompetensförsörjning). Det första sättet berör regionens interna odling av kompetens och avser att skapa en stabilare grund för regionens interna kompetensstock. Detta kan åstadkommas genom att stärka upp grundskolan och gymnasieskolan med mer kvalitativa insatser, dvs. att vi redan i ung ålder får en undervisning som ger rätt förutsättningar för att mer effektivt matcha näringslivets efterfrågan och den regionala utvecklingens riktning. Till detta hör även att den högre utbildningen tillförser regionens behov av kompetens inom specifika yrken genom traditionella program, såsom utbildningar inom vård, hälsa och socialt arbete, civilekonomprogram och lärarutbildningar etc.⁷

Regionen är framförallt beroende av sin interna kompetens, men är också beroende av att rekrytera kompetens från andra håll, dvs. nationellt och internationellt. Som ett resultat av detta behov uppstår ett andra sätt där regionen kan underhålla och utveckla sitt kompetensbehov. I detta fall gäller det att attrahera kompetens utanför regionen. Denna form av kompetenstillförsel styrker upp den interna kompetensstocken och är likt det första sättet av hög relevans för att uppnå regional tillväxt. En kombination av intern och extern kompetens förstärker därmed den interna kompetensstocken genom att kunskaper kan kanaliseras mellan fler nätverk av aktörer.⁸ I en befolkningstät region kan kompetenser nyttjas i termer av effektivitet när samarbetet mellan invånare och mellan företag sker över olika branscher och som sinsemellan samverkar med regionens olika kommuner och utbildnings- och forskningsinstitutioner.⁹ Utbildnings- och forskningsinstitutioner knyter inte bara till sig nya invånare i form av studenter, forskare och lärare, utan de skapar även samlingsplatser där olika kompetenser kan mötas och tillsammans bygga en grund för hur innovationer och nya idéer skapas i regionen.¹⁰ I Göteborgsregionen är utvecklingen som skett runtomkring Lindholmen och Johanneberg bra exempel på samlingsplatser där kompetens frodas. Samlingsplatserna för kompetenser möjliggör för att bättre kunna absorbera teknologiskt kunnande, inom regionen och utom regionen.¹¹ För att attrahera kompetens till regionen krävs att näringslivets flaggskeppsområden (dvs. de branscher som sticker ut) agerar draglok. Dragloken erbjuder de mest attraktiva arbetsplatserna, de bästa forskningsmiljöerna och världsledande samarbetsnätverk där kommun, näringsliv och utbildnings- och forskningsinstitutioner tillsammans skapar förutsättningar för idéer och innovationer att växa regionalt, nationellt och globalt.¹²

Samtidigt som kompetensförsörjningen i regionen förstärks måste de idéer och innovationer som skapas i regionen underhållas för framtidens ändamål. Med andra ord måste investeringsmöjligheter säkras och riskkapital skjutas in i olika delfaser av innovationsprocesser, samt i utvecklingsprocesser som uppstår efter en tänkt marknadsintroduktion. Tankebanan för vad som ska investeras i eller inte, bör ha ett övergripande mål i att värna om miljön, samt omfatta produktionseffektiva processer/varor/tjänster. Det vill säga att innovationerna inte enbart är produktionseffektiva, utan också miljöeffektiva. Ökad

⁶ Krugman, P. (1991). 'Increasing Returns and Economic Geography', *Journal of Political Economy*, 99(3):483-489.

⁷ Karlsson, C., Johansson, B., and R. Stough (2001). 'Theories of Regional Endogenous Growth – Lessons from Regional Policies', Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg, Germany.

⁸ Karlsson, C., Johansson B., and R. Stough (2005). 'Industrial Clusters and Inter-Firm Networks: An Introduction', *Industrial Clusters and Inter-Firm Networks*, Edward Elgar, Cheltenham, UK.

⁹ Jacobs, J. (1969). 'The Economies of Cities', Random House, NY, USA.

¹⁰ Warda, P. (2015). 'Knowledge, Location and Trade', JIBS Dissertation No. 101, Jönköping, Sweden.

¹¹ Några exempel på skapande av en internationell kunskapsplattform i Göteborgsregionen omfattar forskningsinsatser inom 'Omställning till ett hållbart samhälle', där bland annat fokus riktas på energi, IKT, livsvetenskaper och teknik, materialvetenskap, nanoteknik, produktion, samhällsbyggnad och transport.

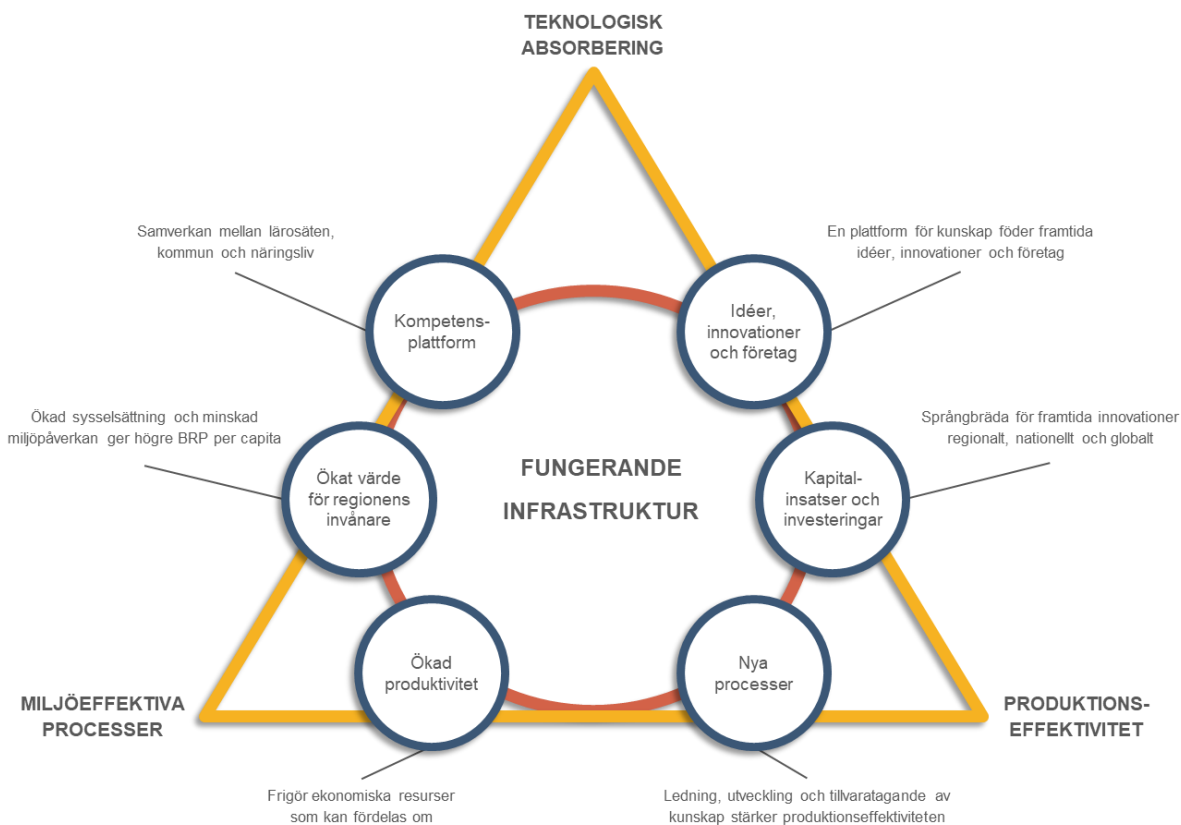
¹² Gråsjö, U., Karlsson, C., and P. Warda (2013). 'Spatial Knowledge Spillovers within and between European Regions: A Meta-Analysis', *The Innovation Union in Europe*, Edward Elgar, Cheltenham, UK

miljöeffektiv produktivitet frigör ekonomiska resurser genom att mer förädlingsvärde skapas per sysselsatt, samtidigt som kostnaden för miljöförstörelse minimeras. Som ett resultat av ökad miljöeffektiv produktivitet kan de frigjorda ekonomiska resurserna återinvesteras i ny sysselsättning.

En kompetensstock som underhålls väl och som tas fram i samverkan med regionens näringsliv medför att individers kompetenser kan matchas bättre mot näringslivets sysselsättningsbehov. Hela denna process möjliggör för ökade förädlingsvärden, dvs. frigjorda resurser som skapas utöver använda resurser. Slutresultatet är ett ökat värde för alla regionens invånare i form av mer miljöeffektiva processer/varor/tjänster, ökad sysselsättning, samt en högre kompetensnivå per invånare.

Alla dessa komponenter måste ha en välfungerande infrastruktur med miljöanpassade lösningar. Med välfungerande infrastruktur avses bland annat informations- och kommunikationsteknologi, vatten- och elförsörjning, boende och kontor, samhällsfunktioner såsom sjukvård, skola, barnomsorg etc., men omfattar även att trafik för buss, järnväg, hamn och flyg underlättar för olika aktörer att mötas och utbyta idéer, samt för varor och tjänster att komma till och från regionen.^{13,14} Figur 5 visar denna process som en cirkel som ständigt måste underhållas för att uppnå återkommande regional tillväxt över tid.

FIGUR 5 ÅTERKOMMANDE REGIONAL TILLVÄXT ÖVER TID

Mångfald bidrar till starkare tillväxt i storstadsregionerna

I storstadsregionerna finns en betydligt större mångfald av branscher än på andra håll. 2018 fanns mellan 770-790 branscher representerade i de tre arbetsmarknadsregionerna Stockholm-Solna, Malmö-Lund och Göteborg, att jämföra med cirka 170 branscher i de regioner som har färre än 10 000 invånare. Storstadsregionerna är därmed inte lika sårbara, utan om någon bransch skulle gå lite sämre och arbetskraft friställs, finns det andra branscher som kan fånga upp den arbetskraften. I en storstadsregion

¹³ Johansson, B. (1993). 'Ekonomisk dynamik I Europa', Liber-Hermods, Malmö.

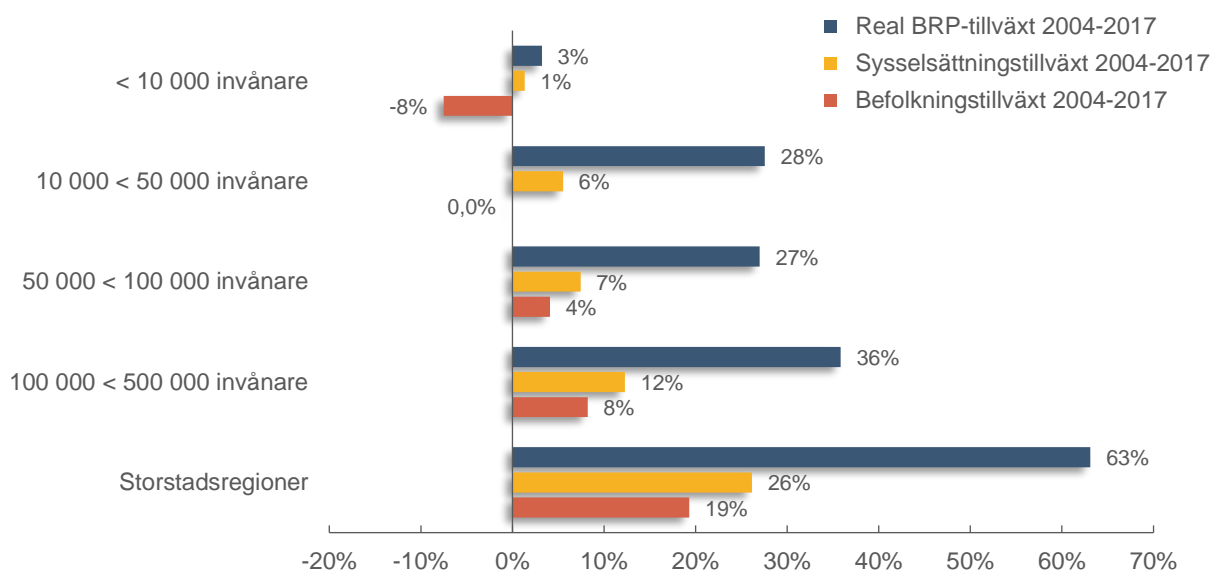
¹⁴ Warda, P. (2013). 'Trends and Patterns in Offshoring in the European Automotive Industry', Entrepreneurial Knowledge, Technology and the Transformation of Regions, Routledge, Abingdon, UK.

har arbetstagaren fler tänkbara arbetstillfällen inom rimligt pendlingsavstånd. Samtidigt får arbetsgivaren tillgång till ett större rekryteringsunderlag.

Såväl antal invånare som antal sysselsatta har under de senaste åren alltmer koncentrerats till de större regionerna. I april 2012 rapporterade Europakommissionen genom Eurostat att Sverige är det EU-land som urbaniseras snabbast.¹⁵ Sedan 2004 har storstadsregionerna ökat sin folkmängd med 19 procent, sysselsättningen med 26 procent och BRP med hela 63 procent. Även regioner med 100 000 till 500 000 invånare har utvecklats starkt (se Figur 6). I denna kategori ingår en del regioner med högskola/universitet, till exempel Linköping, Örebro, Jönköping och Borås. Desto sämre har det gått för regioner med färre än 10 000 invånare, där folkmängden har sjunkit rejält, samtidigt som både sysselsättningstillväxten och BRP-tillväxten har varit svag.

FIGUR 6 FÖRÄNDRING UTIFRÅN STORLEK PÅ ARBETSMARKNADSREGIONEN

Källa: SCB

Not: BRP-värdena för arbetsmarknadsregionerna år 2017 är estimerade utifrån 2017 års utfallsdata för län.

Tillväxtstrategi – förstora arbetsmarknadsregionen

Vår analys av hur de lokala arbetsmarknadsregionerna (LA) i Sverige har utvecklats visar att Göteborgs arbetsmarknadsregion inte alls växt lika fort som till exempel Stockholm och Malmö om vi jämför från 1970 och framåt (se Figur 7).

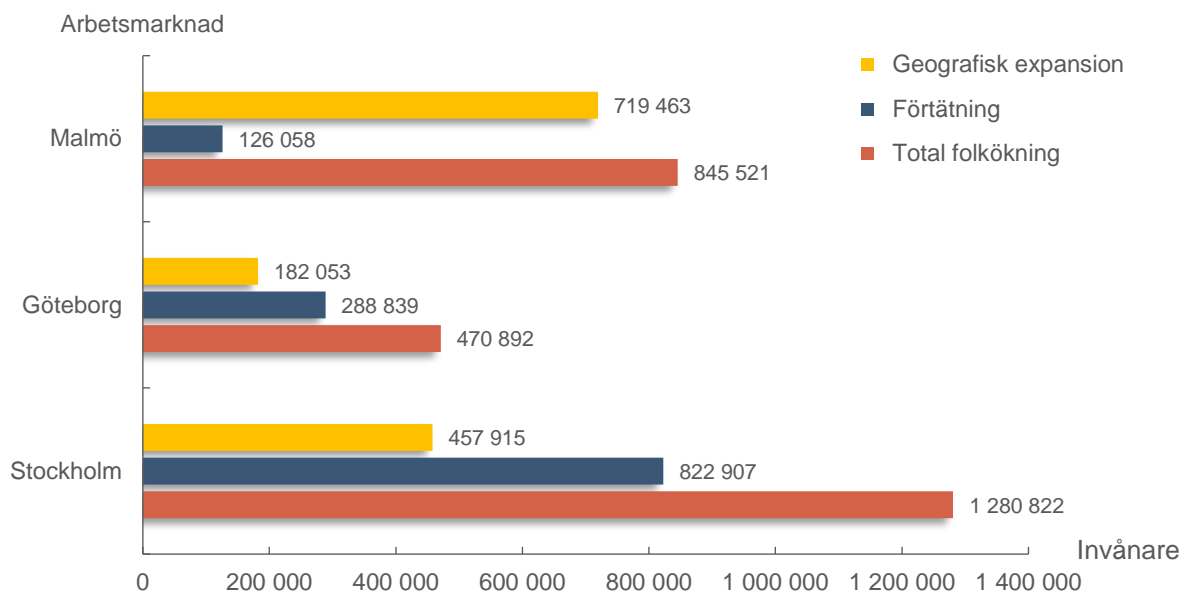
Den främsta förklaringen är att infrastrukturen inte erbjuder lika korta restider, vilket medför att vi får en lägre rörlighet på arbetsmarknaden. Omvänt finns nu en stor potential för Göteborgsregionen att förbättra infrastrukturen och därmed också regionens tillväxtförutsättningar. Vi ser tydliga tecken på att så kallad regionförstoring gynnar en arbetsmarknadsregion och med de stora satsningar som nu planeras för Göteborgsregionen ser vi goda möjligheter för regionen att ta del av denna nytta.

Enligt den senaste analysindelningen består LA Göteborg av 18 kommuner med cirka 1,16 miljoner invånare.¹⁶ Antalet personer som arbetar i en annan kommun än där de bor ökar snabbare än antalet personer som bor och arbetar i samma kommun. Det är återigen en illustration över att vi arbetspendlar allt längre sträckor. Bland annat ökar pendlingen kraftigt på sträckorna Trollhättan-Göteborg och Borås-Göteborg.

¹⁵ Eurostat, JRC and European Commission Directorate General for Regional Policy (2012). 'Degree of Urbanisation', European Commission, Brussels, Belgium.

¹⁶ Analysindelningen avser LA2013. Kommunerna som ingår denna analysenhet är Ale, Alingsås, Bollebygd, Falkenberg, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Orust, Partille, Stenungsund, Tjörn, Varberg, Vårgårda och Öckerö. Se Bilaga för utförlig lista över kommuner i lokala arbetsmarknadsregioner och storstadsregioner.

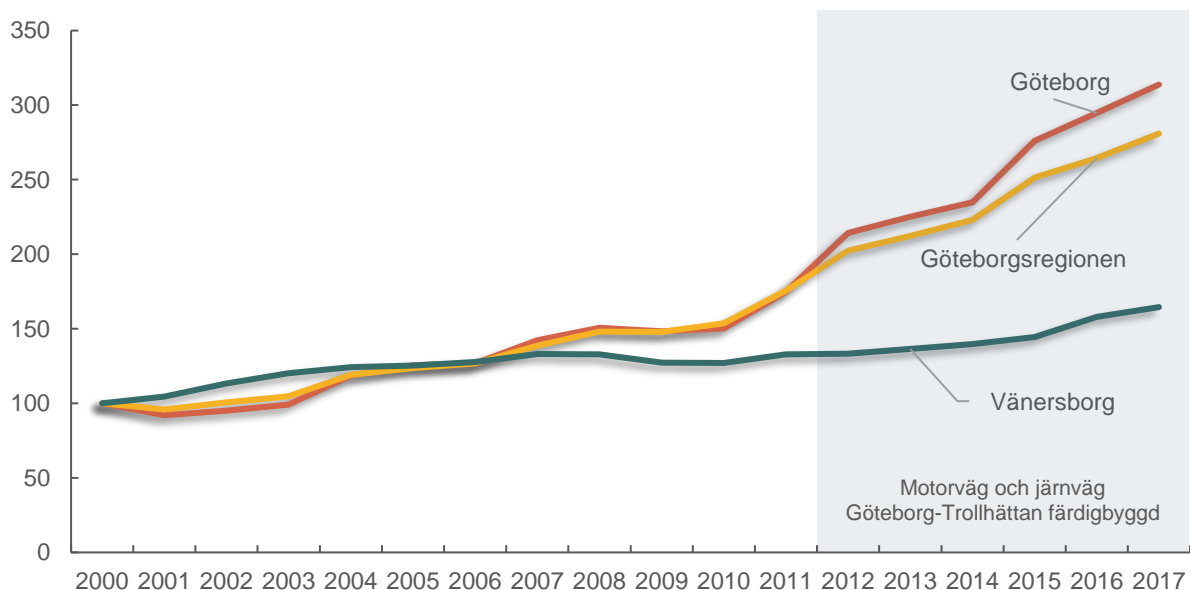
FIGUR 7 FOLKÖKNING I STORSTÄDERNAS LOKALA ARBETSMARKNADER 1970-2017

Källa: SCB

Mellan 2012 och 2017 ökade arbetspendlingen från Trollhättan till Göteborg med cirka 47 procent. Ökningen i pendling från Trollhättan till Vänersborg var nästan hälften så stor som till Göteborg och stannade på strax över 23 procent (se Figur 8). Den nya motorväg- och järnvägsförbindelsen mellan Trollhättan och Göteborg, liksom arbetsmarknadsläget i Trollhättan, ligger sannolikt bakom den starka ökningen. För att LA Borås ska bli en del av LA Göteborg enligt SCBs definition krävs att pendlingen fortsätter att öka i samma takt som hittills även de kommande 10-15 åren. Då nås den statistiska nivån, men redan idag delar kommunerna på en stor del av arbetskraften då nära 5 000 pendlar båda riktningar mellan Göteborg och Borås. Räknar vi hela Göteborgsregionens arbetskraftsutbyte med Borås handlar det om drygt 8 400 pendlare.

FIGUR 8 PENDLING FRÅN TROLLHÄTTAN 2000-2017 (INDEX ÅR 2000 = 100)

Källa: SCB

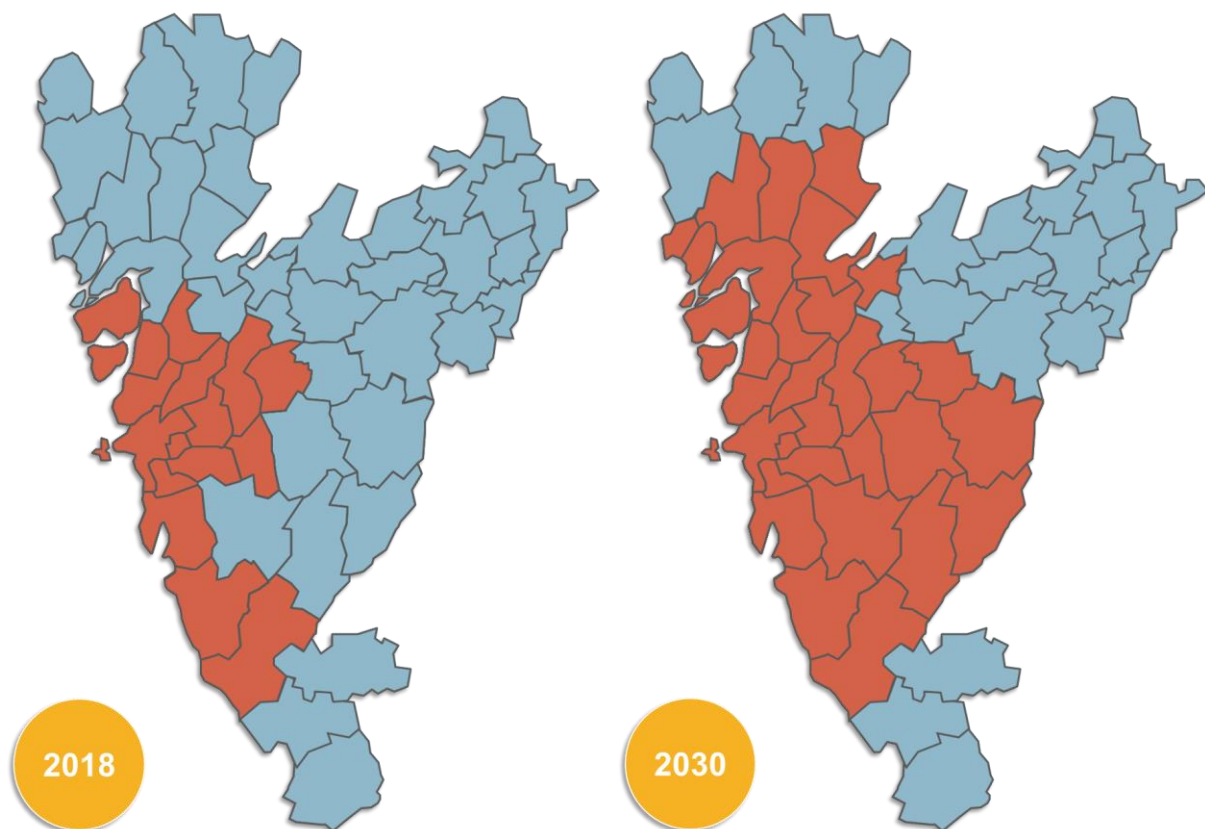
UTMANING

Göteborg behöver **STÄRKA ARBETSMARKNADSREGIONEN OCH GÖTEBORGS STADSKÄRNA**. Regionens tillväxt hämmas av en för liten arbetsmarknadsregion. Bättre pendlingsmöjligheter till Borås, Trollhättan och Uddevalla bidrar till ett större sökområde för företag och fler möjligheter till en större och mer diversifierad kompetenspool. Samtidigt behöver staden förtätas för att bli en attraktiv motor i en större region.

Med ett tillskott av både Trollhättan-Vänersborgs och Borås lokala arbetsmarknader ökar folkmängden i LA Göteborg med cirka 400 000 invånare till 1,5 miljoner. Samtidigt sker enligt befolkningsprognoserna en ökning av folkmängden i många av de berörda kommunerna genom födelseöverskott och ökad inflyttning. Det har medfört att förbundsfullmäktige för Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) antagit en uppdaterad tillväxtstrategi där ett av målen är att LA Göteborg år 2030 ska omfatta 1,75 miljoner invånare. Den uppdaterade tillväxtstrategin går under namnet "Hållbar tillväxt".¹⁷ Figur 9 visar LA Göteborg som den ser ut år 2018 och hur arbetsmarknadsregionen ser ut till följd av en geografisk expansion år 2030.

FIGUR 9 LA GÖTEBORG 2018 OCH 2030 ENLIGT MÅLEN I "HÅLLBAR TILLVÄXT"

■ Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion

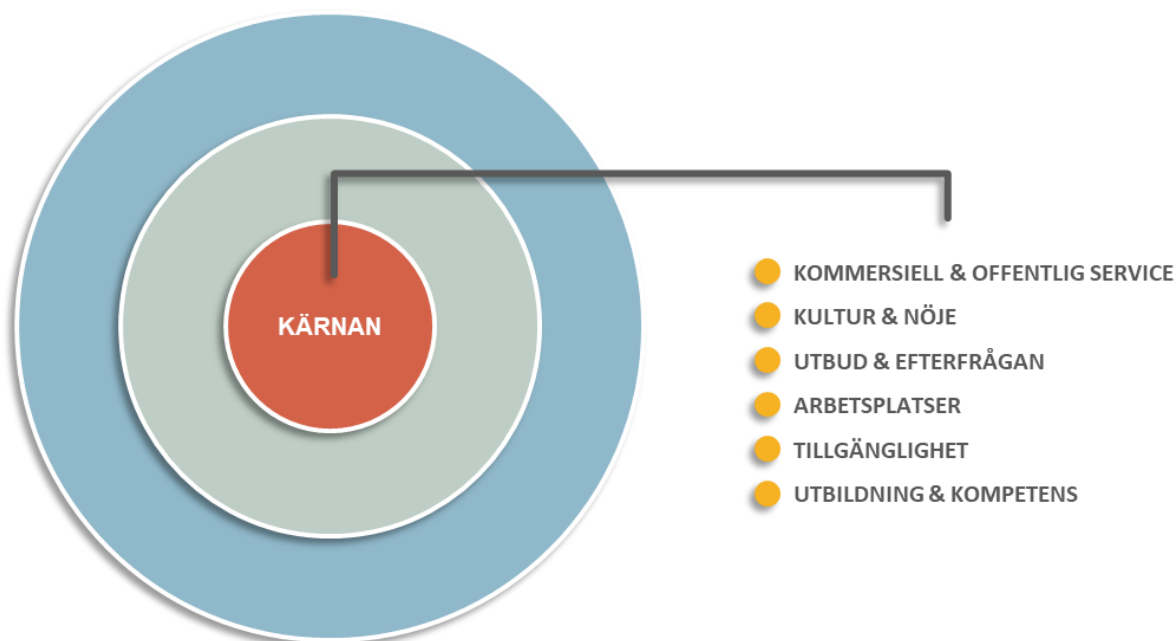

Källa: Business Region Göteborg och GR

¹⁷ Göteborgsregionens kommunalförbund GR (2013). 'Hållbar Tillväxt – Mål och Strategier med Fokus på Regional Struktur', antagen av förbundsfullmäktige juni 2013, Förbundsstyrelsen GR, Göteborg.

Tillväxtstrategi – stärka kärnan

Samtidigt som det finns en stor potential i att skapa en större arbetsmarknadsregion så behöver också regionens mest centrala delar, den så kallade regionkärnan, stärkas och utvecklas. Kärnan är navet för Göteborgsregionens och Västsveriges utveckling. Det är viktigt att poängtera att dessa båda strategier, förstoring och förtätning, är starkt beroende av varandra. Utan en större arbetsmarknadsregion minskar möjligheten att skapa en starkare kärna och vice versa. Varför är då kärnans utveckling så viktig? Jo, för det finns ingen annan plats där mångfalden av efterfrågan och utbud är så stor som här. I kärnan finns regionens bästa tillgänglighet och koncentration av utbildning och kompetens, kommersiell service, kultur, nöjen, offentlig service och arbetsplatser. Den mixen skapar unika förutsättningar för tillväxt.

I takt med att näringslivet i regionen blir allt mer kunskapsintensivt kommer allt fler företag att vara beroende av den mångfald och tillgänglighet som kärnan erbjuder. Därför är en viktig del i strategin att förtäta kärnan och erbjuda attraktiva miljöer för både företag och invånare i centrala lägen. Framåt 2030 ska kärnan förtätas med 45 000 fler boende och cirka 60 000 fler arbetsplatser. För att åstadkomma detta behövs satsningar göras på infrastruktur, arbetsplatser och bostadsbyggande i kärnan såväl som i de stråk som förbinder Göteborg med övriga delar av regionen. Flera sådana satsningar är på gång inom ramen för det Västsvenska paketet och stadsutvecklingsprojektet Älvstaden.

En starkare kärna och förbättrad infrastruktur skapar en större och starkare arbetsmarknad

De två tillväxtstrategierna som redogjorts ovan har en dubbel effekt på befolkningstillväxten i LA Göteborg. Samtidigt som Göteborg och kranskommunerna förtätas genom inflyttning och födelseöverskott så växer också dess lokala arbetsmarknadsregion genom att fler söker sig till jobb i regionens kärna. I takt med att infrastrukturen förbättras, kärnan förtätas och att fler jobb skapas i Göteborg så väljer allt fler människor att pendla och flytta till regionens kärna.

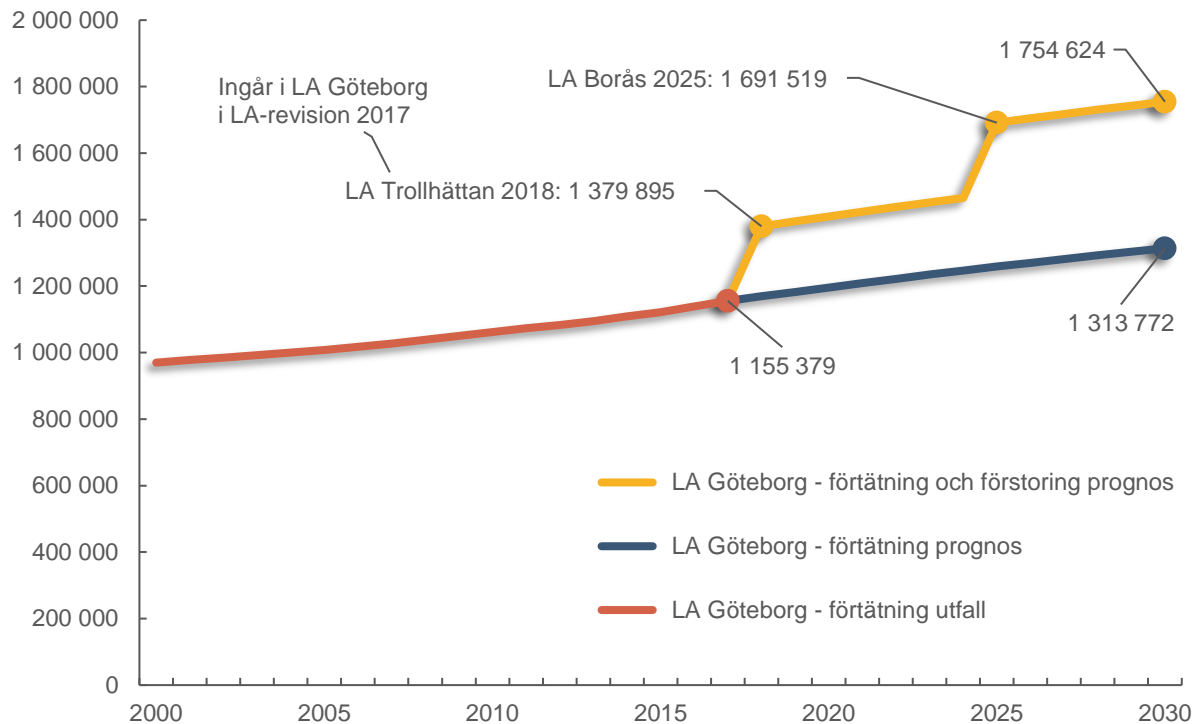
Under 2015 och 2017 var pendlingströskelvärdena för LA Trollhättan innanför den statistiska gränsen för att ingå i LA Göteborg.¹⁸ LA analysenheterna skrivs dock om var femte år. Nästa LA-revision, vilken avser LA 2018, blir ny analysenhet som vi kommer utgå ifrån. Den kraftigt ökade pendlingen över de senaste åren från Trollhättan till Göteborg innebär att LA Göteborg inom de kommande åren troligtvis

¹⁸ I LA Trollhättan ingår Färgelanda, Grästorp, Lysekil, Mellerud, Munkedal, Trollhättan, Sotenäs, Uddevalla och Vänersborg, totalt 9 kommuner.

kommer förstoras med LA Trollhättans cirka 225 000 invånare. Senare, framåt år 2025 kommer även LA Borås att ingå i LA Göteborg. Med LA Borås ökar antalet invånare i LA Göteborg med ytterligare cirka 230 000.

Till 2030 kommer Göteborgs arbetsmarknadsregion att genom förtätning och förstora arbetsmarknad ha drygt 1 750 000 invånare. Figur 10 visar hur förtätning och förstora arbetsmarknad kommer att utvecklas inom Göteborgs lokala arbetsmarknadsregion fram till 2030.

FIGUR 10 FOLKMÄNGDEN I LA GÖTEBORG 2000-2017 SAMT PROGNOSEN FÖR ÅREN 2018-2030

Källa: SCB och Business Region Göteborg

**VIKTIGA MÅL
I "HÅLLBAR
TILLVÄXT"**

TILLVÄXTSTRATEGI

1. Förstora arbetsmarknad

- 120 000 nya jobb (2016-2035)
- 10 000 fler invånare varje år
- 1 750 000 invånare i LA Göteborg år 2030

2. Stärka kärnan

- 45 000 fler boende i kärnan år 2030 (2012-2030)
- 60 000 fler arbetsplatser i kärnan år 2030 (2012-2030)

3. Övriga regionen

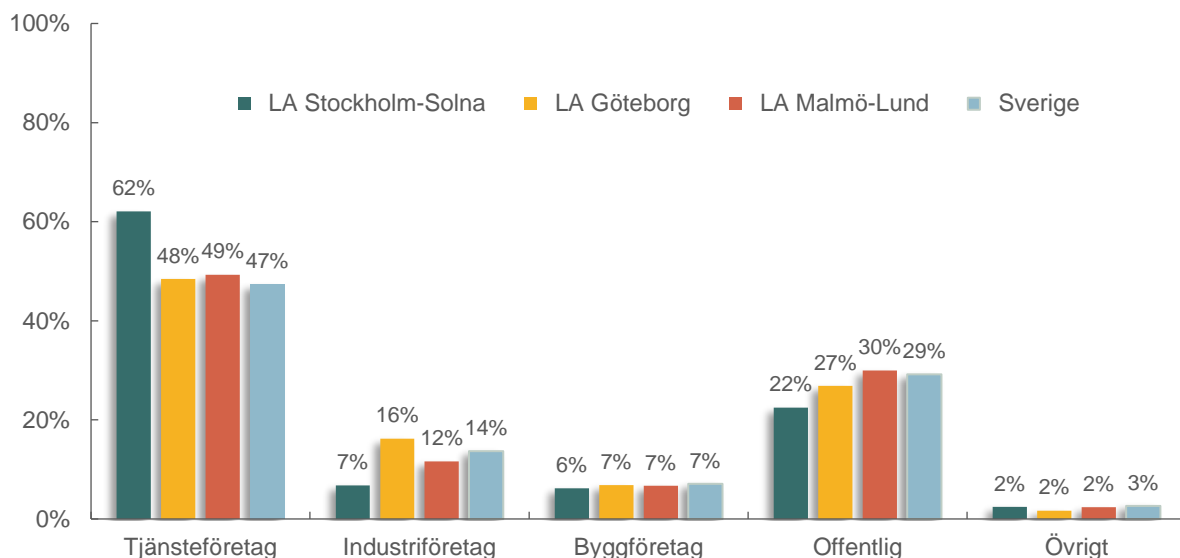
- 135 000 fler boende år 2030 (2012-2030)
- 50 000 fler arbetsplatser år 2030 (2012-2030)

4

Regionens näringsliv – sammansättning och struktur

Genom att studera hur lönesumman är sammansatt får vi en bra bild av branschstrukturen i respektive lokal arbetsmarknadsregion (LA). Vi kan konstatera att branschstrukturen för LA Göteborg, LA Malmö-Lund och Sverige liknar varandra till stor del. LA Stockholm-Solna skiljer däremot ut sig, med en betydligt högre andel lönesumma som kommer från tjänsteföretag och en betydligt lägre andel lönesumma som kommer från industriföretag och offentlig sektor. LA Göteborg har en högre andel lönesumma från industrin. Enligt Figur 11 som avser år 2017 kommer drygt 48 procent av den totala lönesumman i LA Göteborg från tjänsteföretag, i LA Stockholm-Solna är motsvarande andel 62 procent.

FIGUR 11 ANDEL AV TOTAL LÖNESUMMA 2017, PER BRANSCH OCH LA REGION

Källa: SCB

En mer detaljerad analys av branschstrukturen i LA Göteborg jämfört med riket som helhet visar att följande branscher är mellan 1-3 procentenheter större i LA Göteborg: Företagstjänster, handel, tillverkningsindustri, information och kommunikation och transportföretag. Branscherna finans, bygg, utbildning, vård och omsorg samt offentlig förvaltning är däremot 0,5-1 procentenhet mindre i LA Göteborg jämfört med Sverige som helhet.

En viktig aspekt av näringslivsstrukturen i en region handlar om mångfalden av olika typer av företag. År 2017 fanns det i LA Göteborg drygt 141 000 arbetsställen och cirka 121 000 företag. Företagen representerar totalt 95 procent av rikets alla branscher, vilket illustrerar mångfalden i arbetsmarknadsregionens näringsliv. Av Tabell 3 nedan kan vi se att LA Göteborg jämfört med övriga storstädernas lokala arbetsmarknadsregioner har en något högre andel lönesumma från stora företag och en mindre andel lönesumma från de minsta företagen. Majoriteten av alla företag i LA Göteborg är dock små, men förekomsten av stora kunskapsintensiva företag utmärker och präglar LA Göteborgs näringsliv.

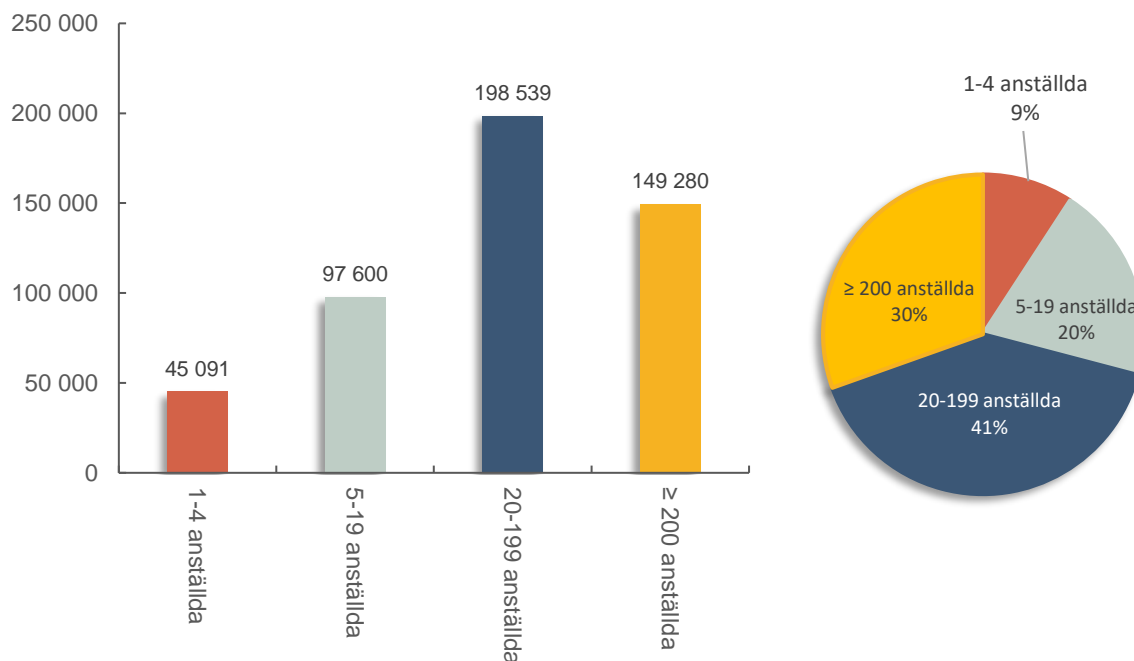
TABELL 3 ANDEL LÖNESUMMA I LA REGIONER 2017, STORLEKSKLASS EFTER ANSTÄLLDA

ANSTÄLLDA	LA GÖTEBORG	LA STOCKHOLM-SOLNA	LA MALMÖ-LUND	SVERIGE
1-9	12,3%	13,9 %	12,8 %	12,8 %
10-49	15,9%	17,3 %	15,7 %	16,1 %
50-199	13,2%	15,2 %	14,8 %	13,7 %
200-	58,6%	53,6 %	56,7 %	57,4 %

Källa: SCB

Det faktum att de största företagen står för nära 59 procent av arbetsmarknadsregionens lönesumma visar hur viktiga de är. Det är dock intressant att notera att deras andel av regionens anställda inte är lika hög (denna andel är drygt 30 procent). Det innebär att lön per anställd alltså är markant högre i de större företagen, vilket är ett tecken på att de sysselsätter högt specialiserad arbetskraft. Figur 12 visar att företag med 20-199 anställda är de som har flest antal anställda i Göteborgsregionen.

FIGUR 12 ANTAL OCH ANDEL ANSTÄLLDA I GÖTEBORGSREGIONEN 2017, FÖRDELAT PÅ STORLEKSKLASS

Källa: SCB

Beroendet av de största företagen har dock minskat över tid. 2003 stod de 100 största företagen för 22,6 procent av alla anställda i Göteborgsregionen – en andel som 2017 hade sjunkit till 19,1 procent. Ser vi till de tio största företagens andel av totalt anställda över tid så har den minskat med nära 2 procentenheter, från 8,8 procent år 2003 till 6,9 procent år 2017. Men fortfarande är storföretagen mycket viktiga för regionen. Allra störst är Volvo Cars med mer än 13 000 anställda (se Tabell 4). Merparten av de största företagen återfinns inom den högteknologiska industrin med stort inslag av forskning och utveckling.

TABELL 4 GÖTEBORGSREGIONENS 10 STÖRSTA FÖRETAG 2017, EFTER ANTAL ANSTÄLLDA

#	FÖRETAG	ÄGARLAND	ANTAL ANSTÄLLDA
1	Volvo Cars	Kina	13 175
2	Volvo Lastvagnar*	Sverige	4 275
3	Chalmers Tekniska Högskola	Sverige	3 225
4	SKF	Sverige	2 400
5	Postnord	Sverige	2 375
6	Astra Zeneca	Storbritannien	2 175
7	Samhall	Sverige	1 925
8	Ericsson	Sverige	1 675
9	Essity	Sverige	1 425
10	SAAB	Sverige	1 325

Källa: SCB

Not: *Ingår i koncernen Volvo Group som totalt sysselsätter 12 300 personer i Göteborgsregionen.

Stora företag kan också mätas utifrån börsvärde och omsättning. Tittar vi på börsvärde, så är Volvo Group och SKF i topp och listan kompletteras med bland annat investmentbolaget Latour samt fastighetsbolagen Balder och Castellum. Även Getinge och Wallenstam noterar höga börsvärden.

Bland företagen med störst omsättning är AB Volvo störst, inte bara i Göteborgsregionen, utan även i Sverige. Därefter följer Volvo Cars och SKF på andra och tredje plats. Stena sfären och koncernen Carl Bennet hamnar högt på listan och följs av företag som Bilia, Dunross & Co, Capiro och Ekman & Co.¹⁹ För såväl börsvärde som omsättning har vi enbart tittat på företag med huvudkontor i regionen.

En exportintensiv region

Göteborgsregionen utgör ett tydligt exportnav i Sverige och flera av regionens stora företag är exportintensiva. Exportföretagen gynnas av att Skandinavien största hamn och Sveriges bästa logistikläge ligger just i Göteborgsregionen.²⁰ Den totala varuexporten från Göteborgsregionen år 2017 uppgick till drygt 220 miljarder kronor, en real uppgång med 13 procent jämfört med 2016. För Sverige som helhet ökade varuexporten med drygt 7 procent realt.

Merparten av Göteborgsregionens varuexport utgörs av "fordon och andra transportmedel" (cirka 125 miljarder kronor) - en bransch som också är störst sett till varuimportvärdet (drygt 49 miljarder kronor). Regionens näst största produktgrupp som går på export är "övriga maskiner och tillverkade varor". Fordonsindustrin hade år 2017 en real varuexporttillväxt på cirka 19 procent. Mätt i reala kronor så motsvarade exporttillväxten strax över 20 miljarder kronor.

Tabell 5 visar de 10 viktigaste destinationerna för regionens varuexport (efter realt varuvärde). USA håller fortsatt fast i sin position som Göteborgsregionens näst viktigaste exportmarknad.²¹ Sett till real procentuell tillväxt i varuexportvärde så ökar Ryssland och Kina mest. När vi istället mäter tillväxten i reala kronor så ökar varuexporten mest till USA och Kina, där ökningen mellan 2016 och 2017 stannade vid nästan 4 miljarder kronor. Totalt sett är Göteborgsregionens andel av Sveriges varuexport cirka 17 procent och sett till Västra Götalands varuexport är regionens andel hela 81 procent.

TABELL 5 VARUEXPOR (I MDKR) TILL GÖTEBORGSREGIONENS VIKTIGASTE MARKNADER 2017

#	LAND	VARUEXPORTRÄRDE 2017 (MDKR)	REAL FÖRÄNDRING (I %) SEDAN 2016
1	USA	30,9	14 %
2	Norge	29,7	10 %
3	Tyskland	21,7	9 %
4	Kina	16,8	30 %
5	Danmark	16,6	7 %
6	Storbritannien	15,4	15 %
7	Finland	14,0	6 %
8	Frankrike	10,2	10 %
9	Nederländerna	7,9	- 22 %
10	Ryssland	4,8	93 %
	Göteborgsregionen	220,3	13 %
	Västra Götaland	271,3	11 %
	Sverige	1 285,7	7 %
	Andel av Västra Götaland	81 %	+1 %-enheter
	Andel av Sverige	17 %	+1 %-enheter

Källa: SCB

¹⁹ I Stena sfären ingår Stena, Stena Metall, Stena Sessan och Concordia Maritime. Koncernen Carl Bennet inkluderar företagen Getinge, Lifco, Elanders, Dragesholm och Symbrio.

²⁰ Intelligent Logistik (2018). 'Logistikläget 2018', Intelligent Logistik, Stockholm, Sverige.

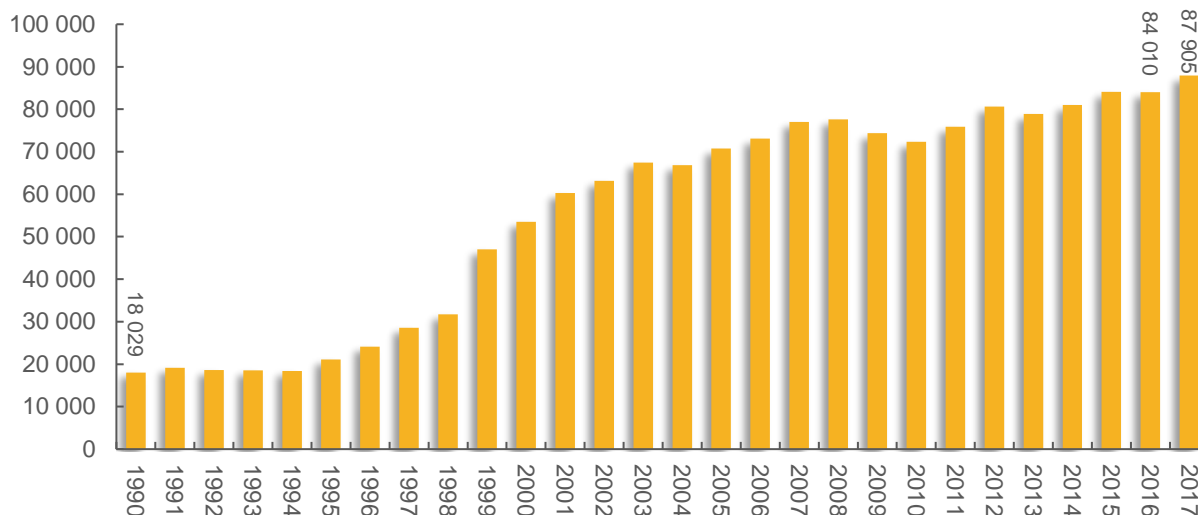
²¹ Från år 2016 redovisas inte Belgien som destinationsland SCBs sammanställning av internationell handelsstatistik. Eftersom Volvo Cars har en fabrik i Belgien toppade landet tidigare exporten från Göteborgsregionen.

Var femte anställd arbetar i ett utlandsägt företag

Under 90-talets reformer skedde en snabb globalisering i näringslivet som bland annat innebar att det utländska intresset för Sverige ökade. I Göteborgsregionen är idag närmare var femte sysselsatt i privat sektor anställd i ett utlandsägt företag. Totalt rör det sig om cirka 88 000 personer. Antalet anställda i utlandsägda företag är fem gånger större än vad antalet anställda i utlandsägda företag var år 1990. En tydlig uppgång skedde 1999, när Ford köpte Volvo Cars (se Figur 13). Numera ägs Volvo Cars av Geely, vilket är anledningen till att Kina är det land, bortsett från Sverige, som har flest anställda i Göteborgsregionen. Mellan 2016 och 2017 ökade antalet anställda i utlandsägda företag i regionen med cirka 4 000 anställda, vilket motsvarar en ökning på 4,6 procent.

FIGUR 13 ANTAL ANSTÄLLDA I UTLANDSÄGDA FÖRETAG I GÖTEBORGSREGIONEN 1990-2017

Källa: SCB

Antalet utlandsägda företag i Göteborgsregionen uppgick år 2017 till cirka 2 400. År 2017 ökade antal utländska företag i Sverige med 2 procent medan antal utlandsägda företag ökade med drygt 4 procent i Göteborgsregionen. Norge är det land som har flest antal utlandsägda företag i Göteborgsregionen. Danmark stod för den största ökningen i antal utländska företag. Störst procentuell ökning stod Schweiz och Frankrike, följt av Danmark och Luxemburg. Utöver norskt ägande är tyskt, danskt, amerikanskt och brittiskt ägande vanligt förekommande. Tabell 6 visar de 10 länder som har flest utlandsägda företag i Göteborgsregionen år 2017. Vi ser att det är ungefär samma länder som också är Göteborgsregionens viktigaste exportmarknader.

TABELL 6 ANTAL UTLANDSÄGDA FÖRETAG I GÖTEBORGSREGIONEN 2017, TOPP 10 LÄNDER

LAND	ANTAL FÖRETAG		FÖRÄNDRING	
	2016	2017	#	%
Norge	407	410	3	0,7 %
Tyskland	269	268	-1	-0,4 %
Danmark	218	241	23	10,6 %
USA	222	224	2	0,9 %
Storbritannien	215	202	-13	-6,0 %
Luxemburg	123	136	13	10,6 %
Nederländerna	123	128	5	4,1 %
Finland	120	120	0	0,0 %
Frankrike	92	102	10	10,9 %
Schweiz	73	81	8	11,0 %
Göteborgsregionen	2 284	2 378	94	4,1 %

Källa: SCB

2016 var den totala omsättningen för Göteborgsregionen omkring 1 189 miljarder kronor. Handel samt tillverknings- och utvinningsindustrin stod för mer än hälften av den totala omsättningen i regionen.²² Av Tabell 7 framgår även att företagstjänster, transport och byggverksamhet står för en stor del av Göteborgsregionens totala omsättning. Om vi bryter ut fordonsindustrin ur tillverkningsindustrin så framgår det att drygt 10 procent av regionens totala omsättning finns inom fordonsindustrin.

TABELL 7 OMSÄTTNING (I MDKR) SAMT ANDEL AV TOTAL, PER BRANSCH I GÖTEBORGSREGIONEN 2016

BRANSCH	OMSÄTTNING, MDKR	ANDEL AV TOTAL
Handel	376	31,6 %
Tillverkning och utvinning	276	23,2 %
varav fordonsindustri	125	10,5 %
Företagstjänster	166	14,0%
Transport	92	7,8 %
Byggverksamhet	79	6,7 %
Information och kommunikation	56	4,7 %
Fastigheter	42	3,5 %
Finans och försäkring	26	2,2 %
Energi och miljö	18	1,5 %
Hotell och restaurang	17	1,4 %
Personliga och kulturella tjänster	12	1,0 %
Utbildning	11	1,0 %
Vård och omsorg	8	0,7 %
Jordbruk, skogsbruk och fiske	3	0,2 %
Offentlig förvaltning	3	0,2 %
Okänt	2	0,2 %
Göteborgsregionen	1 189	100,0 %

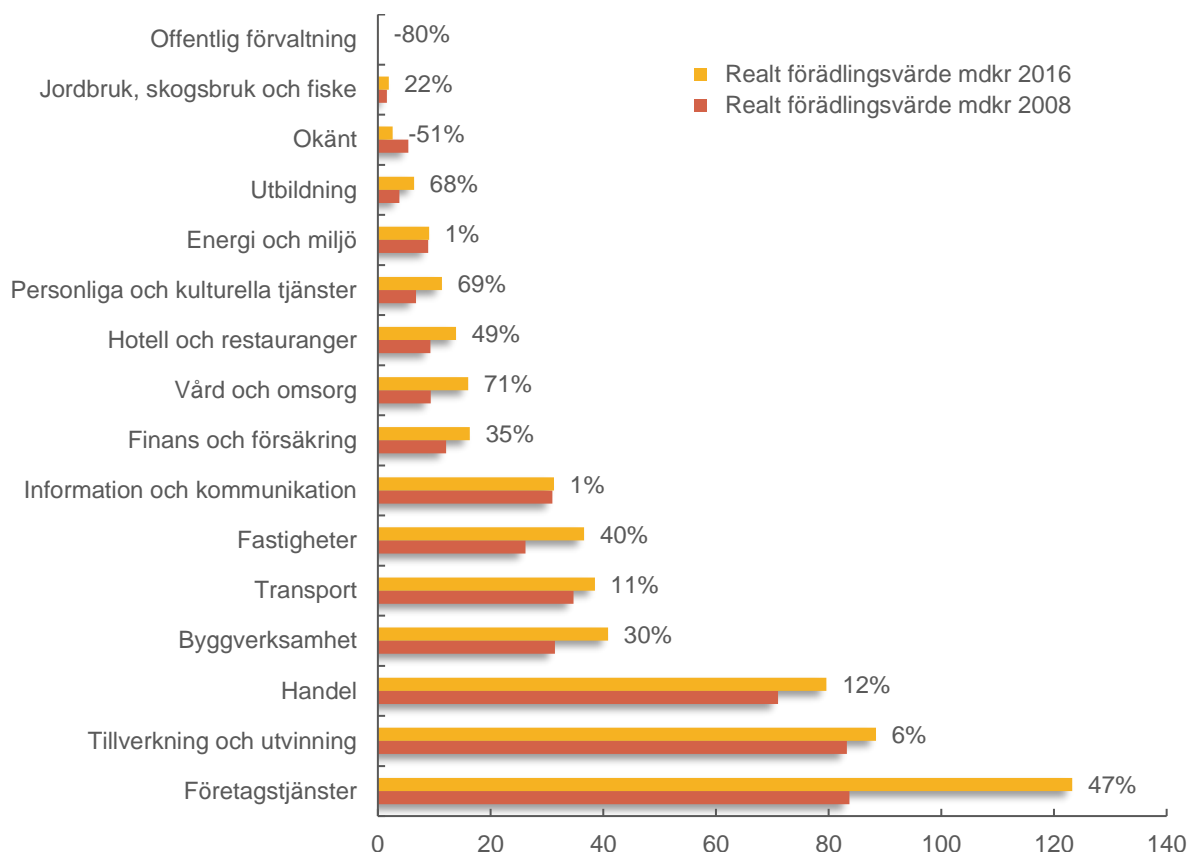
Källa: SCB

Vilken bransch skapar mest förädlingsvärde i regionen?

Mest förädlingsvärde i Göteborgsregionen skapas inom "företagstjänster" (se Figur 14). Av regionens samlade förädlingsvärde år 2016, motsvarande 516 miljarder kronor, kom cirka en fjärdedel från "företagstjänster" (vilket motsvarar drygt 123 miljarder kronor). En anledning till att företagstjänster får en så hög andel är för att företag som Volvo Cars, AB Volvo, AstraZeneca, SKF och Ericsson har företagsenheter som hamnar under SNI-koderna som utgör "företagstjänster". Det är också ett uttryck på den branschspridning som uppstår när tjänsteinnehållet i de traditionella storföretagen ökar då slutleveranser till kunder blir allt mer avancerade. "Företagstjänster" följs av "tillverkning och utvinning" med ett skapat förädlingsvärde på drygt 88 miljarder kronor. Även om "handel" har den högsta omsättningen i Göteborgsregionen så skapas det betydligt mindre förädlingsvärde inom branschen. Handeln står för cirka en sjättedel av det skapade förädlingsvärdet, vilket motsvarar strax under 80 miljarder kronor. Detta är också ett tecken på att förädlingen av insatserna inom både "företagstjänster" och "tillverkning och utvinning" skapar mer värde när kostnaderna för insatserna räknas bort.

Sett till procentuell tillväxt sedan krisen 2008 så växer förädlingsvärdet mest inom "vård och omsorg", "personliga och kulturella tjänster" och "utbildning". Men här är de totala värdena små jämfört med andra branscher och en liten förändring i absoluta termer ger stora utslag procentuellt. Om vi istället mäter i reala kronor så är ökningen störst inom "företagstjänster" som ökar sitt skapade förädlingsvärde med hela 40 miljarder kronor mellan 2008 och 2016. Även branscherna "fastigheter", "byggverksamhet" och "handel" ser en stark ökning i förädlingsvärden under perioden på mellan 9-10 miljarder kronor realt.

²² Handelsbranschen redovisas här som parti- och detaljhandel kombinerat.

FIGUR 14 REALT FÖRÄDLINGSVÄRDE (I MDKR) PER BRANSCH I GÖTEBORGSREGIONEN, 2008 OCH 2016

Källa: SCB

Not: Talen utmed staplarna visar den reala förändringen i förädlingsvärde i procent för respektive bransch mellan 2008 och 2016.

Regionens företag ökar sin FOU rekordartat

Forskning och utveckling (FoU) är enligt flera empiriska studier en av de främsta faktorerna som driver regional tillväxt bland företagen.²³ En viktig grundsten inom denna teori är att företagen på eget initiativ är med och finansierar forskning som i sin tur ökar företagets möjlighet att skapa nya förutsättningar för dess utvecklingspotential i form av att nya idéer genereras som så småningom leder till värdeskapande innovationer för företaget.

2001 bedrevs FoU i egen regi inom den privata sektorn i Västra Götalands län för drygt 27 miljarder kronor realt (se Tabell 8). Motsvarande insats i Stockholmsregionen (dvs. Stockholms län) landade på 33,5 miljarder kronor realt. Mätt i andelar av Sveriges totala utgifter 2001 för att bedriva FoU i egen regi inom den privata sektorn motsvarade utgifterna 30 procent för Västra Götalands län och 37 procent för Stockholmsregionen. Efter att FoU-utgifterna i Västra Götaland minskat år 2013 till en lägsta nivå under 2000-talet kom länets FoU-satsningar i den privata sektorn att ta fart igen under perioden 2015-2017. Mellan 2013 och 2017 ökade Västra Götaland sin andel av Sveriges totala FoU-utgifter i den privata sektorn med drygt 10 procentenheter eller 16,2 miljarder kronor realt. Under 2017 kan därmed en tredjedel av Sveriges totala FoU-utgifter inom privat sektor hänföras till Västra Götaland. Västra Götalands andel börjar alltmer närma sig Stockholmsregionen, vars andel av Sveriges totala FoU-utgifter är cirka 36 procent.

²³ Se bland annat:

Cohen, W. and D. Levinthal (1989). 'Innovation and Learning: The Two Faces of R&D.' *Economic Journal* 99(397): 569-596.

Romer, P. M. (1986). 'Increasing Returns and Long-Run Growth.' *Journal of Political Economy* 94(5): 1002-1037.

Romer, P. M. (1990). 'Endogenous Technological Change.' *Journal of Political Economy* 98(5): 71-102.

Griffith, R., Redding, S., and J. Van Reenen (2003). 'R&D and Absorptive Capacity: Theory and Empirical Evidence.' *Scandinavian Journal of Economics* 105(1): 99-118.

På senare tid har utvecklingen inom den privata sektorn i Västra Götaland tagit ännu mer fart. I juni 2017 kom beskedet att Geely etablerar ett nytt innovationscenter på Lindholmen där fokus kommer ligga på att utveckla framtidens elfordon. Denna utveckling kommer sannerligen bättra på regionens FoU-intensitet och framförallt få fler av regionens företag att bedriva forskning på eget initiativ. Förutom att det går extremt bra för fordonsindustriklustret, vilket påverkar satsningarna på forskning och utveckling, så är FoU-aktiviteten också framträdande inom flera andra näringslivskluster som till exempel kemi och life science, tjänstesektorn, stadsutveckling, logistik, bygg och mode. Ett nytt AI-center på Lindholmen och att forskningsinstitutet RISE har flyttat sitt huvudkontor från Stockholm till Göteborg är ytterligare faktorer som kan stärka initiativen till att bedriva FoU i egen regi inom regionens näringsliv.

TABELL 8 REALA UTGIFTER (I MDKR) FÖR EGEN FOU EFTER REGION I PRIVAT SEKTOR 2001 och 2011–2017

Län	I mdkr realt					I % av Sveriges total				
	2001	2011	2013	2015	2017	2001	2011	2013	2015	2017
Stockholms län	33,5	29,4	33,9	38,6	39,6	37,0 %	34,6 %	38,4 %	39,3 %	35,7 %
Västra Götalands län	27,2	20,0	19,3	24,0	35,5	30,0 %	23,6 %	21,9 %	24,4 %	32,0 %
Skåne län	10,4	13,7	12,0	10,4	11,6	11,4 %	16,1 %	13,6 %	10,5 %	10,5 %
Östergötlands län	5,7	6,8	6,7	7,4	7,1	6,2 %	8,0 %	7,6 %	7,6 %	6,4 %
Uppsala län	0,4	1,5	1,9	2,1	2,6	0,4 %	1,7 %	2,1 %	2,1 %	2,4 %
Västmanlands län	1,7	1,5	1,7	2,3	2,5	1,9 %	1,7 %	2,0 %	2,3 %	2,2 %
Kronobergs län	1,6	1,9	2,2	2,3	2,2	1,8 %	2,3 %	2,5 %	2,4 %	1,9 %
Jönköpings län	0,8	1,3	1,2	1,4	1,7	0,9 %	1,6 %	1,4 %	1,4 %	1,6 %
Dalarnas län	0,6	1,1	1,4	1,4	1,3	0,7 %	1,3 %	1,6 %	1,4 %	1,2 %
Södermanlands län	0,9	1,4	1,3	1,4	1,0	1,0 %	1,7 %	1,4 %	1,4 %	0,9 %
Gävleborgs län	1,1	..	1,3	0,9	0,9	1,2 %	..	1,5 %	1,0 %	0,9 %
Örebro län	1,4	0,3	0,4	0,4	0,9	1,6 %	0,3 %	0,5 %	0,4 %	0,8 %
Norrbottnens län	0,9	..	1,1	1,3	0,8	1,0 %	..	1,2 %	1,3 %	0,8 %
Blekinge län	0,3	0,7	0,6	0,6	0,7	0,3 %	0,8 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %
Västernorrlands län	0,5	0,4	0,6	0,6	0,6	0,6 %	0,5 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %
Västerbottens län	0,8	0,4	0,5	0,8	0,6	0,9 %	0,5 %	0,6 %	0,8 %	0,6 %
Kalmar län	0,1	0,5	0,5	0,4	0,5	0,1 %	0,5 %	0,6 %	0,4 %	0,4 %
Hallands län	1,0	1,3	0,4	0,7	0,4	1,1 %	1,5 %	0,4 %	0,7 %	0,4 %
Värmlands län	0,3	0,3	0,3	0,4	0,2	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,2 %
Jämtlands län	..	..	0,0	0,0	..	..	..	0,0 %	0,0 %	..
Gotlands län	..	..	0,0	0,0	..	..	..	0,0 %	0,0 %	..
Ej regionalt fördelat	..	0,7	0,8	0,7	..	..	0,8 %	1,0 %	0,7 %	..
Sverige	90,6	84,9	88,1	98,2	110,9	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Källa: SCB

Not: Tabellen är sorterad efter högst andel av Sveriges FoU-utgifter inom privat sektor 2017. (..) anger att uppgift om FoU-utgifter saknas.

5

Nuläge och utmaningar för viktiga kluster

Nedan följer en sammanställning av nuläget och utmaningar för viktiga klusterområden i Göteborgsregionen. Avsnittet är skrivet i samråd med Business Region Göteborgs branschexperter. Klusterområdena som Business Region Göteborg arbetar med är "Stadsutveckling", "Kulturella och Kreativa Näringar" (KKN), "Kemi, Energi och Material", "Information and Communications Technology" (ICT), "Fordon, Transport, Infrastruktur och Logistik", "Life Science", "Maritima Näringar" och "Finans".

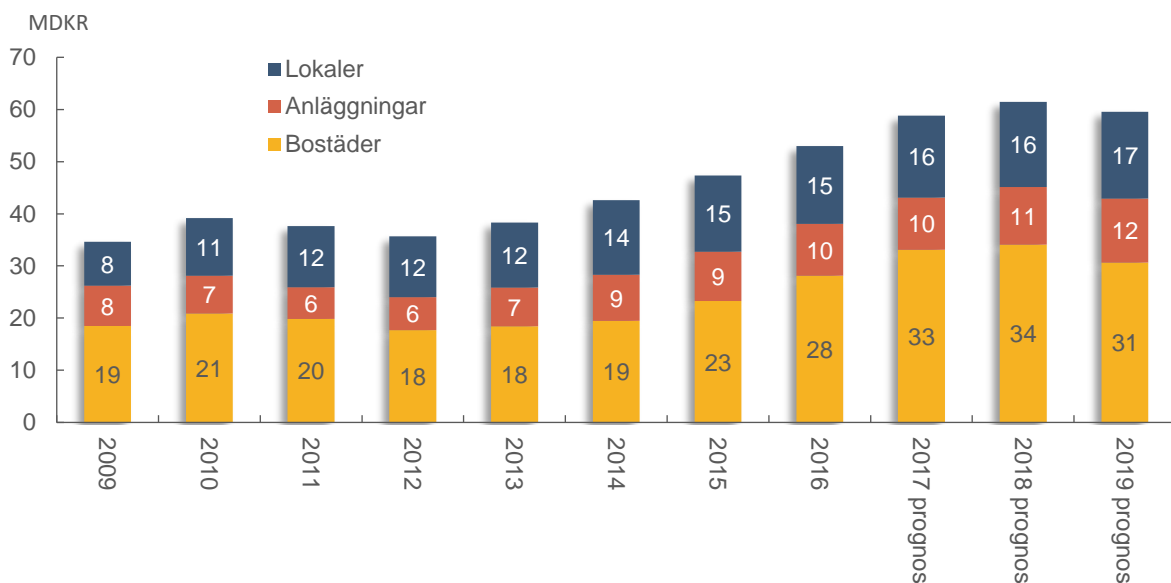
5.1 Stadsutveckling

Nuläge

Sedan millennieskiftet har cirka 190 000 fler invånare bosatt sig i Göteborgsregionen och befolkningen väntas fortsätta öka med minst 10 000 personer per år under överskådlig tid framöver. Samtidigt har tillväxten i regionen varit god vilket resulterat i drygt 130 000 nya jobb sedan år 2000. Tillsammans med befolkningstillväxten har detta skapat ett stort uppdämt behov av att utveckla den fysiska strukturen i regionen, dvs. byggnader och infrastruktur. I en rapport som Business Region Göteborg låtit Sweco ta fram beräknas investeringsvärdet av regionens alla stadsutvecklingsprojekt fram till år 2035 uppgå till cirka 1 000 miljarder kronor.²⁴

Figur 15 nedan visar hur mycket som investeras i bostäder, anläggningar och kontorslokaler i regionen. I genomsnitt har investeringarna uppgått till cirka 42 miljarder kronor per år historiskt. Under 2016 var investeringsvolymen 53 miljarder kronor och investeringsvolymen i Göteborgsregionen bedöms ligga kring 2016 års nivå varje år fram till år 2035. Denna utveckling innebär att cirka 1 000 miljarder kronor förväntas att investeras i olika bebyggelseprojekt runt om i Göteborgsregionen. Även om den genomsnittliga investeringsvolymen framöver förväntas ligga cirka 20 procent över den historiska utvecklingen, så kommer sannolikt investeringsvolymen vara mycket högre vissa år fram till 2035. Givetvis är denna uppskattning en bedömning vars verkliga utfall kan påverkas av en mängd olika faktorer som till exempel marknadsläget, hur demografin förändras, in- och utvandring, näringslivets omstrukturering regionalt/nationellt/globalt och många andra omvärldsfaktorer.

FIGUR 15 INVESTERINGSVOLYM (I MDKR) I LOKALER, ANLÄGGNINGAR OCH BOSTÄDER I GÖTEBORGSREGIONEN 2009-2016 OCH PROGNOSEER FÖR 2017-2019

Källa: Sveriges Byggindustrier

²⁴ Sweco (2016). 'Investeringskartläggning för Göteborgsregionen fram till 2035', Etablerings- och investeringsavdelningen, Business Region Göteborg, Göteborg, Sverige.

Tabell 9 visar hur regionens förväntade investeringar på drygt 1 000 miljarder kronor fördelas per typ av projekt från nutid och fram till år 2035. Den största delen av investeringarna förväntas komma till inom bostadsbyggande där drygt 410 miljarder kronor kommer att satsas fram till 2035. En stor del av investeringarna väntas också hamna i flertalet infrastruktur- och logistikprojekt, men även inom industrin.

TABELL 9 FÖRDELNING AV FÖRVÄNTADE INVESTERINGAR (I MDKR) I GÖTEBORGSREGIONEN FRAM TILL 2035

INVESTERINGSTYP	MDKR
Bostäder (nyproduktion och ombyggnation)	410
Infrastruktur och logistik	130
Industri	130
Handel och nöjen	20
Verksamheter	60
Sjukvård och akademi	40
Andra ospecificerade projekt	210
Göteborgsregionen	1 000

Källa: Business Region Göteborg och Sweco

Regionens i särklass största stadsutvecklingsprojekt är Älvstaden som är samlingsnamnet på de projekt som finns längs älvkanterna i centrala Göteborg. Här ska 5 000 000 kvadratmeter bebyggas med 25 000 nya lägenheter och 45 000 nya arbetsplatser (se Figur 16 där de olika färgerna indikerar när byggnationerna i olika etapper förväntas vara klara). Andra exempel på stora projekt är Västlänken och AB Volvos stora kontorssatsning i Lundby, där man samlar sin verksamhet. I Mölndal ska Forsåker ge utrymme åt 3 000 nya bostäder och 4 000 fler arbetsplatser. Ett annat stort byggprojekt i Mölndal är GoCo där Life Science baserad sektor förväntas flytta in med 7 000 sysselsatta på cirka 100 000 kvadratmeter. Ett nytt hållbart samhälle för 25 000 invånare planeras växa fram i Landvetter Södra, i Härryda, med planerad inflyttning framåt 2024.

Flaskhalsar i byggprocessen hämmar byggnadstakten

Sammantaget står Göteborgsregionen inför stora förändringar de kommande 20 åren. Byggnadstakten för bostäder ska fördubblas, kontorsbyggnationen ska öka rejält och samtidigt läggs enorma resurser på att utveckla regionens framtida infrastruktur. Utöver detta så finns det också ett stort behov av mark för tyngre verksamheter. Enligt en ny rapport från Business Region Göteborg är behovet av verksamhetsmark i Göteborgsregionen 4-8 miljoner m² fram till år 2035.²⁵ På längre sikt finns det mark, men utmaningen ligger i att ha en beredskap för när förfrågningar kommer in och för att inte gå miste om framtida arbetstillfällen. Det är mycket som skall byggas på kort tid och därmed är riskerna för olika flaskhalsproblem uppenbara. Det råder redan brist på planerare, ingenjörer, plåtslagare samt en rad andra yrken inom byggsektorn. I den senaste konjunkturmätningen för hösten 2018 uppgav byggföretagen att de fortsatt har svårt att rekrytera personal, framförallt tekniska tjänstemän.²⁶

Business Region Göteborg arbetar med insatser som syftar till att öka kapaciteten och attrahera investerare till de projekt som planeras i Göteborgsregionen.

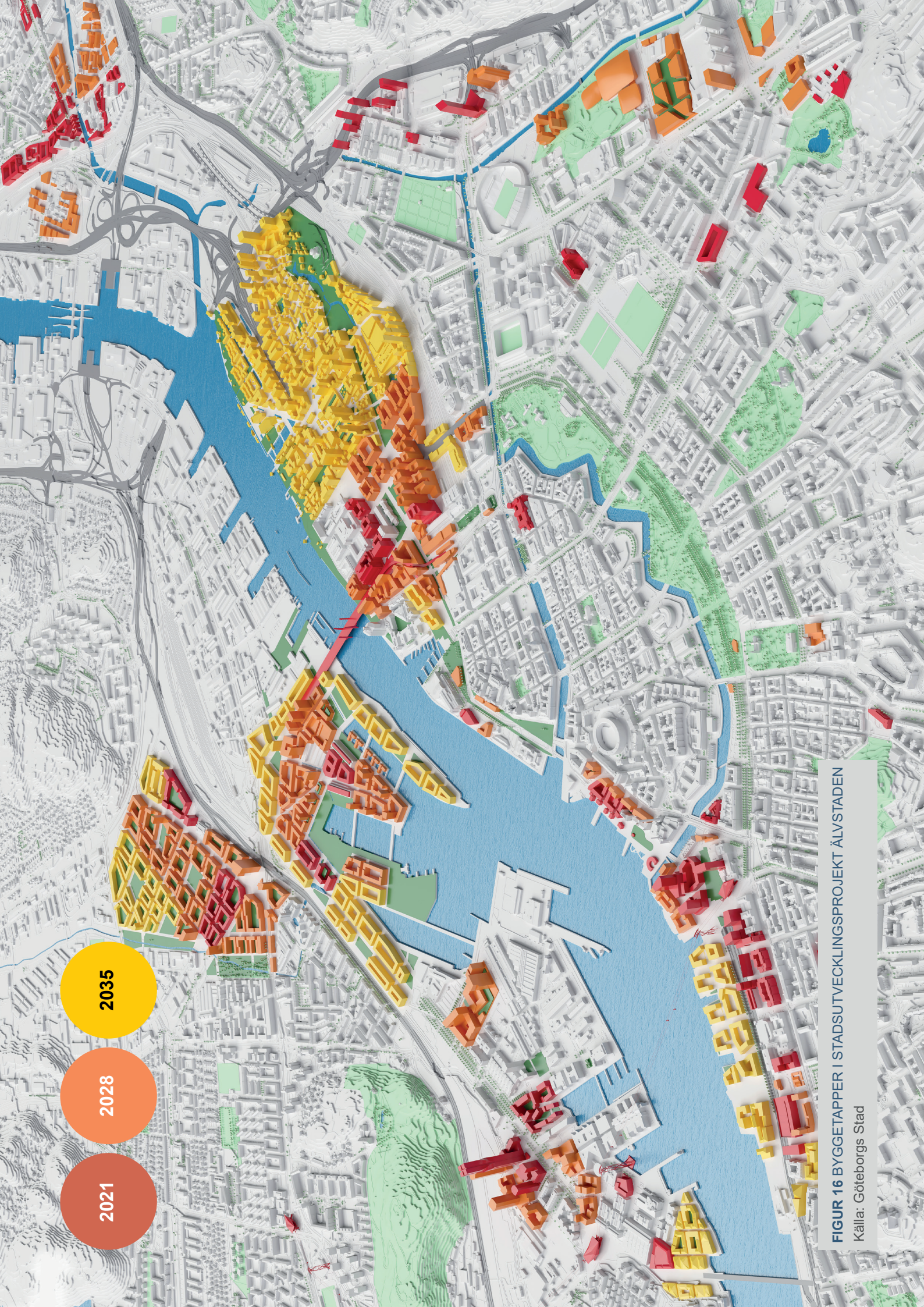

UTMANING

Trots ett starkt konjunkturläge och rådande kompetensbrist behöver regionens byggande öka kraftigt. Trenden är tydlig att allt mer kompetens och tillväxt samlas i storstadsregioner. Utan nya bostäder och arbetsplatser samt ny mark för näringslivet kommer regionen att tappa konkurrenskraft. Det innebär att kommunerna i regionen har ett särskilt nationellt ansvar att **PLANERA FÖR TILLVÄXT.**

²⁵ BRG (2018). 'Näringslivets behov av mark för industri och logistik i Storgöteborg 2018', BRG, Göteborg, Sverige.

²⁶ VGR och SCB (2018). 'Konjunkturbarometer för Västra Götaland – Hösten 2018', Västra Götalandsregionen, Göteborg, Sverige.

- 2021
- 2028
- 2035

FIGUR 16 BYGGETAPPER I STADSUTVECKLINGSPROJEKT ÄLVSTADEN

Källa: Göteborgs Stad

5.2 Kulturella och kreativa näringar

Nuläge

Kulturella och kreativa näringar (KKN) är ett samlingsbegrepp för en rad olika branscher med kultur och kreativitet som bärande råvara. Senaste siffrorna säger att det finns över 20 000 anställda inom KKN i Göteborgsregionen och att branscherna totalt omsatte drygt 35 miljarder kronor. Det finns stor tillväxtpotential i utbytet av idéer och praktik mellan KKN och andra näringar om kreatörers innovationskraft utnyttjas till fullo. Göteborg är framförallt starkt i undergroundscenen vad gäller konst, klubb och musik. Göteborg är också världsledande i kommunikation och har Nordens största filmfestival där några av världens största priser inom KKN delas ut. Kulturnäringarna har stor påverkan på stadens attraktionskraft för såväl professionell talang som tillfällig turism. KKN för också med sig andra positiva bieffekter som gynnsam ekonomisk, ekologisk och social utveckling. Kulturell delaktighet (dvs. att många även utövar) ses som allt viktigare i förhållande till kulturkonsumtion som ofta har betonats tidigare.

Trender och utmaningar

Kulturella och kreativa näringar kan vara en katalysator i innovation, men det är svårt att hitta bra former. Begreppet "design" breddas, från formgivning till att facilitera andras kreativitet. Designprocessen används flitigare av icke-designers genom "design-thinking". Marknadsföring integreras alltmer inom produktutveckling och gränsen mellan vissa branscher blir mer otydlig.

Göteborgsregionen är stark inom utbildningar, men svag när det kommer till att förädla talangen och kapitalisera på den. Det saknas professionaliserade stödtjänster som gallerier, agenter och liknande.

Kulturens positiva bieffekter betonas, som till exempel berättelsedrivna kultur som sammanhållande kraft för samhället och kulturinstitutionerna som viktiga mötesplatser. Kulturen beskrivs allt oftare som samhällets kitt. Detta perspektiv blir extra viktigt i en tid av globalisering, när identiteter blir mer gränsöverskridande. Kulturen bygger då gemensamma berättelser vilka i sin tur skapar en identitet.

Allt kärvare villkor för vissa utövare inom KKN är ett faktum. Mellan 2004 och 2014 ökade hela befolkningens inkomster med 18 procent. Konstnärernas inkomster ökade under samma period bara med 4 procent. Klyftan mellan konstnärerna och genomsnittet ökade alltså mycket mer. Vissa utövare tjänar förstås mycket bra men särskilt bildkonstnärer, konsthantverkare, filmare och koreografer har ofta inkomster långt under fattigdomsgränsen. Kulturarbetare är dessutom högre utbildade och har längre arbetstider än genomsnittet av befolkningen. Deras inkomster har sjunkit från 85 procent till 75 procent av medianinkomsten i Sverige. Detta ger utövarna så svåra livsvillkor att det blir främst de med annan trygghet med sig som kan satsa på yrkena, vilket i sin tur avgör vilka grupper som ger kulturellt avtryck.

Det finns också starka reaktioner mot gratisarbete inom KKN. Frågan kommer ofta och överetablering inom flera av branscherna gör att det ofta finns någon som är beredd att dumpa priset för att etablera sig. En annan utmaning är att branscherna inom KKN inte ger så mycket utrymme för olikhet vad gäller ålder och etnicitet. Många vill dock förändra saken. Bland annat genom att utbildningarna driver frågan om breddad rekrytering, men att få genomslag upplevs som svårt. Nedprioriteringarna av estetiska ämnen börjar slå igenom bland praktikerna och även bland ansökanden till utbildningar. Vissa branscher börjar se en kompetensbrist i horisonten. Internationell konkurrens genom digitaliserad globalisering pressar ytterligare flera av branscherna.

Business Region Göteborg samlar aktörer inom kreativa och kulturella näringar att mötas och samverka genom KKN-Forum och vi gör innovationslabb med där kreatörer möter andra branscher. Vi synliggör och omvärldsbevakar fältet genom ADA, vi erbjuder en inkubator och företagsstöd för start-ups inom kulturella och kreativa industrier genom Brewhouse och vi driver stadsutveckling med hjälp av kreativa näringar och subkultur på Ringön genom Saltet.

5.3 Kemi, energi och material

Nuläge

Svensk kemiindustri har sitt huvudsäte i Göteborgsregionen genom de fem kemiföretagen AGA, Akzo Nobel, Borealis, Inovyn och Perstorp, som alla är lokaliserade i Stenungsund. Företagen har tillsammans ca 2 500 anställda och omsätter årligen mer än 20 miljarder kronor. I Göteborg finns även de två stora raffinaderierna ST1 och Preem. Tillsammans med Perstorp, Göteborg Energi och Fordonsgas Sverige står de för den största andelen produktion av alternativa fordonsbränslen. En effekt av samarbetet och utvecklingen inom kemibranschen är det Västsvenska Kemi- och Materialklustret, som är ett triple helix samarbete där aktörer från näringslivet, akademi, institut och det offentliga samverkar inom området kemi, energi och material med den övergripande ambitionen att bidra till en hållbar utveckling och tillväxt. Klustrets styrka består i korskopplingen av aktörer från branscher inom kemi, energi, material, återvinning och skog.

Energibranschen i Göteborgsregionen präglas av världsledande lösningar för fjärrvärme/-kyla avfallsförbränning och förgasning av skogsrester. Kompetens som har byggts upp under ett halvt sekel marknadsförs internationellt och via EU-samarbetet Celsius. Med ett av världens bästa energisystem och ett tillförlitligt elnät integreras nu laddinfrastruktur som underlättar elektrifieringen av såväl bussar som personbilar. Den genomgripande stadsutveckling som Göteborgsregionen står inför möjliggör testarenor för energismarta byggnader och hållbara transportlösningar.

Materialbranschen präglas, förutom av kemiindustrins produkterbudanden, även av fordons- och aerospacebranschernas behov. Den nationella lättviktsarenan LIGHTer återfinns i Göteborg med en bred näringslivsrepresentation och Chalmers har ett antal strategiska forskningsområden inom styrkeområdet material liksom Grafen centrat som är kopplat till EU:s Graphene Flagship.

Korskopplingen möjliggör branschöverskridande samarbeten. Klustrets vision är att Västsverige blir navet för Sveriges omställning för en fossiloberoende samhällsekonomi med nya hållbara produkter som når marknaden. Johanneberg Science Park är värdorganisation för klustret och Business Region Göteborg ingår som medlemmar i klustrets styrgrupp.

Trender och utmaningar

Offentliga aktörer, näringslivet och akademien pekar på vikten av möjligheterna och potentialen i att arbeta med verksamhet som styr mot en hållbar utveckling och tillväxt. Klustrets aktörer har gemensamt valt att fokusera verksamheten på fokusområden som stöder en hållbar samhällsutveckling.

Samtidigt som den hållbara ambitionen är stark i Sverige påverkas svensk industri av den internationella konkurrensen inom kemibranschen och energibranschen som står för en total omställning internationellt. Låga olje- och naturgaspriser, offensiva satsningar i Mellanöstern, samt tillgången på amerikansk skiffergas pressar både den svenska kemiindustrin och investeringar i energiproduktion och effektivisering.

Business Region Göteborg deltar i ett flertal projekt med internationella partners för att utveckla nya innovationer som minskar energibehovet eller använder förnybar råvara för energiproduktion eller materialutveckling. Genom att BRG samverkar med ett stort antal internationella partners sprids kunskap om Göteborgsregionen och de innovationer som utvecklas i dess näringsliv vilket gör att nya marknader kan nås. BRG bidrar även till intresset för att etablera sig i regionen eller starta nya samarbeten med svenska företag. BRG deltar även i det Västsvenska Kemi- och Materialklustret som Johanneberg Science Park är värd för. Klustret samlar den västsvenska industrin med globala aktörer och mindre företag som tillsammans arbetar utifrån de utmaningar näringarna har för tillväxt, men också med omställningen till fossilfritt.

5.4 Information and communications technology (ICT)

Nuläge

I Göteborgsregionen finns drygt 6 000 ICT-företag med cirka 28 000 ICT-specialister, vilket gör ICT till en tillväxtbransch i Göteborgsregionen. I takt med branschens snabba utveckling och stora möjligheter till korskopplingar med aktörer inom andra branscher ses ICT som en viktig tillväxtbransch för regionen.

ICT driver verksamheter inom alla områden i allmänhet, oavsett om det är näringsliv, samhälle eller akademi där Västsverige i synnerhet hävdar sig väl i fem teknologibaserade styrkeområden. Dessa styrkeområden är i) embedded systems, ii) infrastructure and cloud, iii) microwaves, iv) mobile technologies, samt v) visualization and gaming. Till samtliga styrke- och tillämpningsområden finns minst ett spetskompetenskluster, nätverk eller en forskningsnod.

Trender och utmaningar

De viktigaste trenderna just nu är globalisering, urbanisering och digitalisering. Vilken roll spelar då ICT i detta föränderliga landskap?

En av de viktigaste insikterna är att förstå ICT:s förändrade roll, till en bransch som utvecklar och möjliggör tekniksprång i andra branscher. ICT är en viktig motor som driver utvecklingen i andra branscher.

En stor utmaning för ICT rör Cybersecurity och Samhällssäkerhet. Här finns ett behov av att vara både mer vaksamma för att minska utsattheten, men också satsa mer på att utveckla exportmöjligheterna.

Den åldrande befolkningen och med det i förlängningen en minskande befolkning skapar nya utmaningar över hela den industriella världen. Norden ligger dock bättre till än både Sydeuropa och länder som Japan, Korea och Ryssland.

Välfärdsteknologi (Welfare Tech) och digitala hälsolösningar (Digital Health) är nödvändigheter för att möta dessa utmaningar, men skapar också nya exportmöjligheter för företagen. Genom att affärsmöjligheter har en direkt koppling till samhällssektorn skapar innovationsprojekt som AllAgeHub inom välfärdsteknologi genvägar att arbeta med området. Det finns ett behov av att arbeta med friskvård för att hålla oss friska och där är "Internet of Sports" ett viktigt område.

Stora datamängder (Big Data) är den nya naturtillgången och Artificiell Intelligens (AI) är verktyget för att skapa nytta ur dessa datamängder. Med nya utmaningar och arbetskraftsbrist kan utvecklingen inte extrapoleras, utan här krävs ett hopp för att nå nästa S-kurva. Skapar AI massarbetslöshet? Om inget görs behöver stora delar av den arbetsföra befolkningen arbeta inom vården, siffror från Norge talar om 80 procent av alla arbetsföra skulle krävas till vårdsektorn. Detta är orimligt, men hur ser det ut i ett historiskt perspektiv? Utan automatiska telefonväxlar hade alla förvärvsarbetande i Sverige behövt arbeta som manuella växeltelefonister. AI och andra teknologier är nyckeln för att möta ovan utmaningar.

Augmented Reality & Virtual Reality (AR/VR) är verktyg som skapar nya och mänskligare vägar att samverka med den snabbt växande datorkraften, men här krävs även kunskap inom användargränssnitt och människa maskininteraktion (UI/UX). Detta samverkar med Robotik, Internet of Things och Sensornätverk.

Kompetensförsörjningen är en annan stor utmaning i dagens näringsliv och här spelar bland annat AI en viktig roll som inte kommer hota jobb, utan snarare kommer hjälpa att fylla svårmatchade jobb. Idag finns kompetensbrist inom i stort sett alla sektorer och bara inom ICT behövs 70 000 fler ICT-specialister nationellt. Här är IT för utbildning och pedagogik (EdTech) en lösning på utmaningarna. Den strategiska kompetensförsörjningen är avgörande för många branscher, men spelar en större roll inom ICT jämfört med andra branscher då kompetensbristen kom tidigt till ICT.

Omvärlden vi står för är allt mer föränderlig men också mer osäker. Detta gör det än viktigare för företagen att differentiera sig vad gäller teknologi och kundsegment, men också geografiskt.

Möjligheterna finns geografiskt, men det gäller att ha en strategi för närregionen (Norden), Europa men även fjärrmarknader overseas. Idag sker nära samarbeten inom en rad områden med både Nordjylland och Sydnorge.

Business Region Göteborg stödjer och utgör en resurs för branschen genom att bevaka vad som händer inom ICT-branschen genom nyhetsbrev, mässor, konferenser och seminarier, att attrahera investeringar och etableringar till regionen. BRG medverkar i FoU-projekt och nätverk inom ICT-branschen. Vidare förmedlar vi kontakter och knyter ihop individer, företag och organisationer lokalt, regionalt och globalt.

5.5 Fordon, transport, infrastruktur och logistik

Nuläge

Fordonsindustrin, transport- och logistikbranschen står för en betydande del av Göteborgsregionens näringsliv. I en nyligen gjord kartläggning framgår att Fordonsindustrin står för närmare 34 600 anställda fördelat på 220 arbetsställen i regionen. En koncentration av arbetstillfällena finns i 19 större bolag och därtöver många mindre bolag. År 2018 visar på en fortsatt stark regional branschtillväxt inom fordonsindustrin. Högkonjunkturen är bestående sedan hösten 2015. Regionens fordonsindustri står för drygt 60 procent av landets samlade fordonsexport och 61 procent av Sveriges totala FoU-investeringar inom branschen. Utsikterna framåt ser fortsatt goda ut. De företag som funnits med sedan lågkonjunkturen 2008-2009 visar överlag god vinst och betydande omsättningstillväxt och produktivitetsökningar. Tillväxten i nya arbetstillfällen sker främst i nya företag bildade efter 2008-2009.

Transport och logistik (inklusive infrastruktur) har drygt 30 000 anställda i Göteborgsregionen fördelat på cirka 3 700 arbetsställen. Göteborgsregionen ses som Skandinavien viktigaste logistiska nav och en mycket stor del av utrikeshandeln passerar regionen på väg till eller från olika marknader. Med flerårig stark regional tillväxt, en utökad arbetsmarknadsregion, en stark internationell handel med ökade exportvolymerna och ökad nybilsförsäljning syns ett kontinuerligt ökande transportarbete. De planerade stora infrastruktur- och byggprojekten framöver i regionen och en hög inflyttningstakt är också starkt bidragande. Hög hastighetsjärnväg mellan Borås och Göteborg och farledsfördjupning i hamnen för att ta emot mer djupgående fartyg är några av de satsningar som fördelats medel till i senaste nationell plan. Detta understöds med stora nyetableringar av logistikverksamhet både i hamnnära lägen, men också vid Göteborg Landvetter Flygplats.

De större arbetsgivarna i Göteborgsregionen går fortsatt bra. AB Volvo, Sveriges största företag, mätt efter omsättning visar på god lönsamhet, med försäljningssiffror på 336 miljarder kronor under 2017. Företaget har påbörjat arbetet med att samlokalisera all sin verksamhet till vad som planeras som nya Campus Lundby i Göteborg, med byggstart under 2019, en investering som förväntas få stor inverkan i regionen. Volvo Cars, Sveriges andra största företag sett till omsättning, surfar på en framgångsvåg – med all-time-high försäljning och framsynta strategibeslut. En ny fabrik är etablerad i USA och har startats upp. På senare tid har man släppt förväntade storsäljare XC60, V60 och S60 modellerna som alla bygger på Volvo Cars SPA plattform utvecklad i Göteborg. Volvo Cars har även släppt nya prestandabilmärket Polestar som etablerar nytt kontor i Torslanda under 2018. China Euro Vehicle Technology (CEVT) har byggts upp och levererat både en ny CMA plattform för det mindre storlekssegmentet av personbilar, ett nytt bilmärke i Lynk&Co och även teknik till andra fordon inom Geely koncernen. Samtidigt som Geely gör betydande investeringar i Volvo Cars, aktieköp i AB Volvo och senast i tyska Daimler fortgår planerna kring Geelys etablering av ett europeiskt innovationscenter i Göteborg. Innovationscentret byggs i etapper där den första delen påbörjas under 2018. Autoliv spinner ut bolaget Veoneer. Bolaget etableras på Lindholmen och blir Autonomous Drive partner till Volvo Cars. Zenuity bildades 2017 av Volvo Cars och Autoliv. På ett år har man snabbt byggt upp kapacitet och

global närvaro. Ericsson utses till connectivity partner till Volvo Cars och Lynk&Co, vilket är ett styrkebesked som skapar viktiga samverkanssynergier som äger rum på Lindholmen i Göteborg. Wireless Car som 1999 föddes som ett joint venture mellan AB Volvo, Ericsson och Telia, får som eget bolag sedan årsskiftet 2017/18 sin största order någonsin och skall dubbla bolagets personalstyrka de närmaste åren. Toyota Material Handling är ett annat bolag som också växer kraftigt. Samtidigt etablerar Scania och ABB verksamhet på Lindholmen.

Lindholmenområdet, med fokus på framtidens transportsystem fortsätter att öka i betydelse. Sveriges regering satsar 560 miljoner kronor i ett nytt elektromobilitetslabb som skall uppföras på Lindholmen, uppbackade av industri, akademi och institut. Vinnova satsar därpå 50 miljoner kronor per år i tio år på ett nytt nationellt AI-center på Lindholmen, dit många aktörer inom fordonsindustrin anslutit sig. Nya spännande samverkansprojekt skapas, däribland LIMA (Lindholmen Integrated Mobility Access) och testbädd Göteborg. I Sveriges sikte på att bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer genom att 2045 få bort alla utsläpp av växthusgaser, med delmålet att utsläppen ska reduceras med 70 procent till år 2030 från inhemska transporter, satsar Trafikverket 290 miljoner kronor under 12 år på Closer, nationell arena för ökad transporteffektivitet på Lindholmen. De tilldelas uppdraget att bygga upp forsknings- och innovationsprogrammet Triple F (Fossil Free Freight), som fokuserar på ett fossilfritt godstransportsystem.

Trender och utmaningar

- Ökad urbanisering skapar nya transportbehov
- Ökat transportarbete och utsläpp ställer krav på omfattande klimatåtgärder inom branschen

Den ökade urbaniseringen i världen, skapar nya transportbehov och ökar fokus på hållbara transportlösningar, vilket i sin tur ställer nya och mer omfattande krav på producenterna av fordon inom både person-, gods- och avfallshanteringssegmentet. Det ställer även krav på ökade satsningar om en förbättrad infrastruktur för land-, vatten- och flygtransporter, såväl inom som till och från regionen.

Regionalt kunnande om trafiksäkerhetsfrågor väcker fortsatt internationellt stort intresse kopplat till det ökade samutnyttjandet av vägutrymmet för olika transportslag som följer av urbanisering, liksom frågor om transporteffektivitet för att värna om miljön. Även företagens arbete kring att minska trafikbuller och emissioner både vad gäller CO₂, NO_x och partikelutsläpp, i kombination med lösningar för ökad tillgänglighet, tillförlitlighet och trygghet väcker intresse. I omställningen mot ett fossilfritt transportsystem ökar även fokus på företags tillgångar, med värdering av hur mycket fossila tillgångar ett bolag äger som över tid kan förlora i värde. Andra faktorer som får ökad betydelse är frågor kring den kunddrivna logistiken för konsumentprodukter och en ökad e-handel. Med mindre sändningar som ska levereras snabbare ställs det nya krav, inte minst med koppling till stadsutveckling och infrastruktur. Idag pratar man om kommande behov av så kallade *instant deliveries*, där leverans sker inom 2 timmar från order.

- Teknologiska genombrott på en mängd områden påverkar branschen
- Aktörskartan ritas om, volymen kundrelationer, samt data och IT säkerhet ökar i betydelse
- På sikt förutspås minskade totalkostnader (TCO) för transportarbete

Parallellt sker betydande teknologiska framsteg inom elektrifiering, digitalisering, uppkoppling och automatisering, liksom en ökad effektivisering, bland annat genom ökade fyllnadsgrader, vilket i sin tur förutspås minska totalkostnaderna för transportarbete, med stor betydelse för en transportbransch med små marginaler. De teknologiska framstegen stödjer även den ökade decentraliseringen i samhället, samt ritar om samarbets- och branschaktörskartan, med en utveckling mot nya leverantörer och leverantörsstrukturer inom branschen.

Nya mobilitetstjänster med inslag av mer kundcentrerade lösningar anpassade både för person och godstrafik dyker upp och en ökad grad av delningstjänster är på frammarsch. I Sverige liksom internationellt syns en utbyggnad kring cykelpooler och abonnemangslösningar för cykel, ett färdmedel som i sig används allt mer, även som träningsredskap och för nya godstransportlösningar.

Digital transportinfrastruktur och data ökar i betydelse, som möjliggörare att nå ökade miljö- och samhällsvinster, samt ökad optimering av logistiksystemet, men skapar också behov att fokusera på IT säkerhetsfrågor, som en allt viktigare del för transportsystemen.

- Kompetensförsörjning avgörande för fortsatt tillväxt
- Ökad rationalisering inom logistikbranschen

Kompetensförsörjningen är enskilt en av de största utmaningarna inom branschen och som kan få stora effekter på regional och nationell tillväxt, även indirekt sett till branschens betydelse. Med tekniksprånget inom fordonsindustrin sker en förändring i kraven på nyutexaminerad kompetens, vilken påverkar befintligt utbildningssystem. Å andra sidan förutspås ett mer omfattande behov om vidareutbildning och kompetenshöjande insatser för dem som är verksamma inom arbetslivet, inte minst inom området elektrifierade fordon, delsystem och komponenter, där det sker en snabb omställning i branschen. Inom transportbranschen i Sverige råder även stor brist på chaufförer, vilket kan komma att få stor påverkan på näringslivet i stort. Även operativ verksamhet som industri, terminaler och lager lider av brist på arbetskraft.

För logistikbranschen syns en ökad rationalisering, där många arbeten automatiseras, vilket framåt kan komma att påverka många arbeten. Enligt en stor europeisk undersökning förutspås digitaliseringen minska antalet befintliga arbetstillfällen, av dem som finns idag, med mellan 30-70 procent beroende på arbetskategori.

Business Region Göteborg hjälper aktörer verksamma inom fordon, transport, infrastruktur och logistik med kunskap och kontakter som ligger till grund för att starta nya samarbeten och innovationsprojekt (inom de fyra områdena). BRG arbetar även proaktivt för att attrahera nya investeringar och etableringar med koppling till framtidens mobilitet till Göteborgsregionen. Målet med BRGs insatser är att bidra till att stärka branschernas innovations- och konkurrenskraft.

5.6 Life science

Nuläge

Life science industrin i Göteborgsregionen inkluderar bland annat bioteknik, medicinteknik och läkemedelsutveckling. Idag är life science-industrin en av de snabbast expanderande branscherna i Göteborgsregionen. Här finns över 400 innovativa life science företag och ytterligare cirka 240 företag har en direkt koppling till branschen.

Sektorn är ett av de utpekade näringslivsområdena som är av strategisk vikt för regionen. Den bidrar till stora exportintäkter och många arbetstillfällen i kunskapsintensiva bolag. I regionen finns ett av Europas största universitetssjukhus med internationellt ledande klinisk forskning och en stark MedTech industri där Essity, Mölnlycke och Dentsply bidrar med sin spetskompetens. I Göteborgsregionen finns även ett av Astra Zenecas tre globala strategiska forsknings- och utvecklingscentra. Utvecklingen av Sahlgrenska Life ska ge en gränsöverskridande öppen och dynamisk miljö för världsledande forskning, vård, utbildning och innovation. I Mölndal växer CoValley fram som ett helt nytt hälsokluster av internationell klass.

Trender och utmaningar

Trenden går mot att större life science bolag gör mindre av den tidiga forskningen och utvecklingen själva. Istället arbetar de mer och mer i nätverk tillsammans med mindre företag, sjukvården och akademien eller i specialiserade konsortier. Behovet av att hela tiden kunna hitta nya samarbetspartners gör att både stora och små företag nu söker sig till de platser i världen som lyckas skapa de bästa förutsättningarna – till exempel till attraktiva stadsnära kluster med integrerad vård och forskning.

Att företag ska välja att etablera och behålla huvudkontor, marknadsbolag, produktions- samt FoU-anläggningar i Göteborgsregionen är viktigt för att hålla hela life science sektorn fortsatt levande. Business Region Göteborg jobbar med ett antal koordinerade insatser för att skapa förutsättningar för de mindre bolagen att växa samtidigt som regionen görs mer attraktiv för de globala företagens investeringar. Närvaron av större life science företag är avgörande för framgång, men även globala bolag utan omfattande närvaro i regionen kan lockas att samverka och medfinansiera forskning i regionen.

En av flera tydliga trender är hållbara lösningar, digitalisering av vård och omsorg, mer effektivt användande av patientregister, Big Data, IT och mobila teknologier. Innovationspartnerskap mellan industri och sjukvård, med patienten i centrum, är något som ses mycket mer och som redan idag ger regionens företag internationella framgångar och konkurrenskraft. I Göteborgsregionen finns infrastruktur och expertis som underlättar gemensamma satsningar och tvärvetenskapliga samarbeten över gränserna. Bland annat finns här en väl utbyggt samverkansmodell där till exempel Innovationsplattformen (VGR), Gothia Forum och MedTech West ingår.

Business Region Göteborg genomför investeringsfrämjande aktiviteter för att kommunicera life science klustrets konkurrensfördelar och konkreta behov och på så sätt verka för att attrahera utländska investeringar och etableringar. Eftersom life science företagen verkar på en global marknad är också konkurrensen om de skarpaste hjärnorna global. Därför arbetar Business Region Göteborg medvetet för att locka hit ledande experter, samt för att få regionens experter och entreprenörer att stanna kvar och de mindre bolagen att växa. Business Region Göteborg är aktivt med och deltar i flera initiativ med syfte att öka sektorns attraktions- och innovationskraft. Några exempel på detta är bland annat MovetoGothenburg, Sahlgrenska Science Park och AstraZeneca BioVenture Hub.

5.7 Maritima näringar

Nuläge

Maritima näringar är ett av Västsveriges prioriterade styrkeområden. Havet och verksamheter som har anknytning till havet spelar en stor roll för regionen. Göteborg är Nordens ledande hamnstad och staden är centrum för forskning och utveckling kring havsmiljö och maritim utveckling samt svenskt fiskecentrum. De maritima näringarna har satt en tydlig prägel på regionens kustområden.

Det finns cirka 3 000 maritima företag med omkring 20 000 anställda i Västsverige, vilket motsvarar 45 procent av landets anställda inom maritima näringar. Företag inom maritima näringar finns representerade i alla Göteborgsregionens kommuner. Maritima näringar omfattar ett stort antal branscher och förutsättningarna ser olika ut inom olika områden. Det maritima klustret i Västsverige delar in företagen i sex olika områden: maritima operationer, marina livsmedel, marin turism, marin energi, marin bioteknik och havsförvaltning.

Trender och utmaningar

Den globala maritima marknaden är betydande och uppskattas till drygt 210 000 miljarder kronor och sysselsätter över 200 miljoner människor. Sjöfart och turism utgör de största delarna av den maritima sektorn. Prognosen för de flesta områden som relaterar till den maritima ekonomin talar för fortsatt tillväxt. Fram till 2050 bedöms sjötransporterna öka med närmare 430 procent globalt. Turism och vattenbruk bedöms mer än fördubblas fram till 2030 och havsbaserad vindkraft växer årligen med mellan 20-25 procent.²⁷

²⁷ Näringsdepartementet (2015). 'En svensk maritim strategi – för människor, jobb och miljö', Elanders Tryckeri, Stockholm, Sverige.

En förutsättning för en globalt konkurrenskraftig maritim sektor är en grön omställning, vilket också är en framtidsfråga. Haven och kustområdenas vatten är en oundgänglig resurs som skapar stora och växande möjligheter för företag, regioner och länder. Dagens användning av haven och vattnen utgör allvarliga hot mot naturens ekosystem, som även innebär ett hot för den framtida välfärden. För att bibehålla jobb och välfärd krävs ett nytt tänk för att kunna förstå de utmaningar och den efterfrågan som finns i Sverige och globalt. Kunskap, kompetens och erfarenheter behöver omsättas i nya eller bättre lösningar. Innovationer och miljötekniska framsteg kan bidra till havet och att dess resurser inte överutnyttjas.

De maritima företagen i regionen menar att Sverige inte lyckats helt med att behålla företagen inom landet. Företagen anser att det blir svårare att verka i Göteborg, utmaningarna blir fler, medan grannländerna satsar på att underlätta företagandet inom maritima näringar. För att stärka verksamheten i regionen bör satsningar ske för att få företagen att växa och utvecklas, samt skapa förutsättningar för att nya företag kan och vill etablera sig i regionen. Detta ligger i linje med den svenska maritima strategin och det västsvenska maritima klustrets syfte, som handlar om att få till ökat samarbete mellan myndigheter, akademi och industri för att skapa ett positivt innovationsklimat för hållbar utveckling och ökad tillväxt i regionens maritima verksamheter.

Brist på lämplig arbetskraft är ett hinder för de maritima näringarnas tillväxt. Idag finns det branscher som både kort- och långsiktigt ser stora kompetensbrister och har svårt att rekrytera. Regionens aktörer och företag behöver jobba med att säkra kompetensutvecklingen i regionen. Samverkan mellan utbildning och företag blir allt mer viktigt när både traditionella och nya kompetenser efterfrågas.

Under hösten 2018 startade en klusteranalys för området sjöfart med syfte att samla information om företagen verksamma inom området. Analysen kommer ligga till grund för en rad aktiviteter kopplade till de behov, utmaningar och möjligheter branschen möter bl.a. elektrifiering och digitalisering. Nya spännande områden som kräver en rad nya kompetenser. Elektrifiering är ett område som växer snabbt och har många likheter med fordonsbranschens utveckling inom elfordon och där kunskapsutbyte blir viktigt. Här finns stort intresse från både stora och små företag att samverka för ökad kunskap om området för ökad innovation- och affärsutveckling.

Business Region Göteborg deltar i ett projekt tillsammans med Göteborgsregionens Kommunalförbund (GR), Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen samt kustkommunerna från Uddevalla till Kungsbacka. Med ett tydligt fokus på näringslivet är syftet att skapa en hållbar utveckling av kust- och havsområdet genom ökad regional samverkan kring havsrelaterade frågor. Tillsammans med RISE deltar även Business Region Göteborg som svenska parter i EU projektet Periscope (Platform Expanding Regional Innovation SCOPE for blue growth) som pågår under tre år. Syftet med projektet är att samverka och stimulera forskning och innovationer kopplade till blå hållbar tillväxt. Övriga länder är Norge, Danmark, Holland, Tyskland och Storbritannien.

5.8 Finans

Nuläge

Göteborgsregionen har under de senaste åren haft en växande finanssektor trots finanskris och att kunderna övertagit mycket av bankernas service. Finanssektorn i Göteborgsregionen har starka kompetenser inom affärsjuridik och en lång tradition inom trade finance och treasury. Sektorn omsätter årligen drygt 24 miljarder kronor och har cirka 5 000 anställda i Göteborgsregionen fördelat på nära 2 500 arbetsställen. Den största andelen av sektorn utgörs av affärs- och sparbanker, följt av skade- och försäkringsbolag.

Den ökade centraliseringen av finansfunktioner i huvudstäder som Stockholm, Köpenhamn och London påverkar finansbranschen i Göteborg, där endast två bankhuvudkontor finns etablerade i Collector Bank

och Volvofinans Bank. Fastighetsbranschen i Göteborg står inför en kraftig expansion till följd av stora stadsutvecklingsprojekt och infrastruktursatsningar i regionen de kommande åren. Samtidigt gynnas finanssektorn av det starka konjunkturläget som just nu råder i Göteborgsregionen.

Trender och utmaningar

Digitalisering och automatisering öppnar upp för nya aktörer och affärsmodeller inom branschen. Gränser suddas ut och nya samarbeten uppstår. Till följd av denna utveckling står cybersäkerhet i fokus. En annan krävande utmaning är antalet ökade regleringar av bank- och finansverksamhet som förstärks i samband med spridningen av t.ex. AI, blockchain teknologi, kryptovalutor etc.

Etableringen av ett nationellt AI center i Göteborg kommer att skapa nya möjligheter för forskning och utveckling som kommer att prägla finansbranschen såväl nationellt som regionalt.

Det finns tydliga nationella tendenser till klustersamarbeten där innovativa fintech-bolag köps upp eller ingår samarbete med större etablerade aktörer. Stockholm är ledande i Norden inom fintech-området och här ligger Göteborgsregionen efter. I Göteborgsregionen finns få initiativ och majoriteten är ännu på start-up nivå där de flesta har någon form av anknytning till inkubatorverksamhet vid universitet och högskolor.

Som en konsekvens av att allt fler bankkontor stängs ned och den personliga relationen ersätts av digitala tjänster innebär det att kompetensbehovet inom sektorn förändras betydligt, från en traditionell finansprofil till en ökad efterfrågan av finansprofiler med IT-kunskaper.

Det ständigt ökande innovationsbehovet i samhället ställer stora krav på kapitalförsörjningen, vilket också genererar nya finansieringsmodeller inom branschen.

Business Region Göteborg agerar tillsammans med näringslivet och akademien för att utveckla branschen genom det professionella finansnätverket FinansKompetensCentrum. Nätverkets huvudsakliga uppgift är att främja utvecklingen av finansbranschen i Göteborgsregionen. Som Västsveriges enda oberoende finansförening, är FinansKompetensCentrum en neutral kunskapspartner som driver viktiga frågor för att stärka det finansiella klustret i Göteborgsregionen, vilket också bäddar för ett långsiktigt och hållbart affärsklimat. Nätverket arbetar också för att skapa förutsättningar för möten och erfarenhetsutbyte och driver forum med specialinriktning på treasury credit management och fintech.

6

Tillväxt och produktivitet

LA Göteborg visar stark tillväxt

Ett bra mått på den regionala tillväxten är att titta på lönesummans utveckling. Lönesumman fångar upp två viktiga variabler, nämligen löneökning/produktivitet och sysselsättningsgrad. Lönesumman står för ungefär två tredjedelar av BNP och redovisas med kort eftersläpning, vilket gör den till en bra indikator över hur BNP utvecklas. Den totala lönesumman består av den lönesumma som kommer från företag och offentlig sektor. Företagens lönesumma kan i sin tur delas in i tjänsteföretag, industriföretag och byggföretag. År 2017 stod LA Göteborg för 12,5 procent av Sveriges totala lönesumma.

Hur har då utvecklingen av lönesumman sett ut sedan år 2000? Det visar sig att LA Göteborg har haft den högsta tillväxten i total lönesumma med en genomsnittlig årlig tillväxt på 3,3 procent (se Tabell 10). Därefter kommer LA Stockholm-Solna och LA Malmö-Lund med en årlig tillväxttakt på 3,1 procent. Alla tre storstäders lokala arbetsmarknadsregioner växer klart bättre än Sverige som helhet.

Företagens lönesumma svarar för ungefär 70-78 procent av den totala lönesumman, beroende på arbetsmarknadsregion. Att LA Göteborg har haft den högsta tillväxten i total lönesumma under 2000-talet beror till stor del på framgångsrika företag. Företagens lönesumma har i genomsnitt vuxit med 3,4 procent om året och en stor bidragande faktor är bygg- och tjänsteföretagens positiva utveckling. Anmärkningsvärt är att industriföretagens lönesumma i genomsnitt vuxit med 1,5 procent i LA Göteborg medan den har sjunkit eller förändrats marginellt neråt på andra håll. Allra snabbast tillväxt har byggföretagen, men som vi såg tidigare (se Figur 11) så svarar denna bransch endast för 6-7 procent av den totala lönesumman.

TABELL 10 ÅRLIG REAL TILLVÄXT I TOTAL LÖNESUMMA SAMT LÖNESUMMA PER SEKTOR 2000-2017 (I %), LA REGIONER OCH SVERIGE

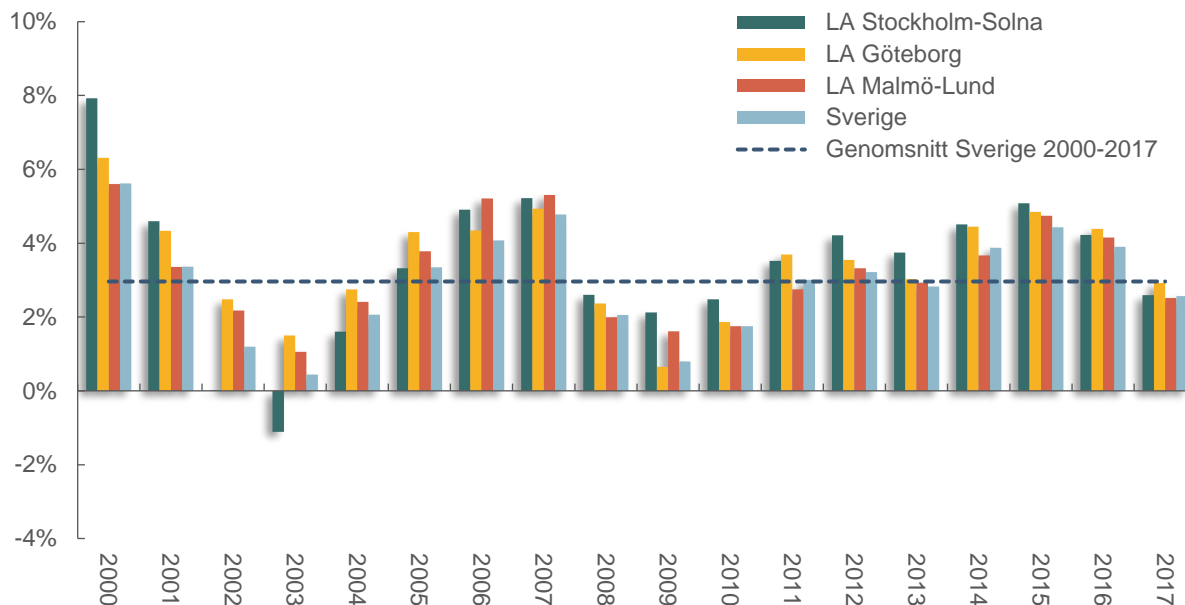
SEKTOR	LA STOCKHOLM-SOLNA	LA GÖTEBORG	LA MALMÖ-LUND	SVERIGE
Företag	3,3 %	3,4 %	3,0 %	2,8 %
varav tjänsteföretag	3,7 %	3,9 %	4,1 %	3,7 %
varav industriföretag	-0,7 %	1,5 %	-0,6 %	-0,1 %
varav byggföretag	5,5 %	5,3 %	4,8 %	5,1 %
Offentlig	2,8 %	3,2 %	3,3 %	2,8 %
Totalt	3,1 %	3,3 %	3,1 %	2,8 %

Källa: SCB

LA Göteborg inledde 2000-talet mycket starkt och hade under flera år mellan 2002 och 2005 den högsta tillväxttakten i lönesumma. Under samma period hade framförallt LA Stockholm-Solna det ganska tufft, till följd av IT-krisen. Under perioden 2008-2010 gick det sämre för LA Göteborg, mycket beroende på finans- och fordonskrisen. Åren 2011-2014 har återigen präglats av en god utveckling för LA Göteborg, dock utvecklades LA Stockholm-Solna allra starkast fram till 2015. Under 2016 var tillväxten i den totala lönesumman allra starkast LA Göteborg med en tillväxt på drygt 4 procent

Även under 2017 framstår lönesummetillväxten i LA Göteborg vara starkast då den växte med 3 procent. Samtidigt noterar både LA Stockholm-Solna och LA Malmö-Lund en lönesummetillväxt på 2,6, respektive 2,5 procent. Figur 17 visar den reala tillväxten i total lönesumma i procent för perioden 2000-2017. Som jämförelse visar figuren även periodens genomsnitt för landet som helhet, vilket motsvarar 3 procent. Under perioden 2014-2016 ligger alla tre storstäders arbetsmarknadsregioner klart över Sveriges genomsnitt för 2000-talet, dock är det endast LA Göteborg som år 2017 ligger i nivå med 2000-talets genomsnitt. Detta är ett tecken på att Göteborgs arbetsmarknad växt mycket starkt för stunden.

FIGUR 17 REAL TILLVÄXT I TOTAL LÖNESUMMA (I %) 2000-2017, LA REGIONER OCH SVERIGE

Källa: SCB

LA Göteborgs produktivitet ökar

Ett ytterligare mått för att mäta regional tillväxt hämtas från analyser över bruttoregionalproduktens (BRP) utveckling. BRP är en regional nedbrytning av bruttonationalprodukten (BNP). LA Göteborgs BRP år 2016 var drygt 571 miljarder kronor. Sedan år 2000 har BRP i LA Göteborg vuxit med cirka 256 miljarder kronor i reala tal, vilket motsvarar en genomsnittlig årlig ökningstakt på 3,8 procent. Den årliga tillväxttakten i LA Göteborg ligger i nivå med LA Stockholm-Solna som också noterar en genomsnittlig årlig tillväxt på 3,8 procent, men är högre än i LA Malmö-Lund och Sverige vars genomsnittliga tillväxttakter stannar vid 3,1 procent, respektive 2,7 procent (se Tabell 11).

TABELL 11 BRUTTOREGIONPRODUKT (I MDKR) 2016 OCH ÅRLIG REAL BRP-TILLVÄXT (I %) 2000-2016, LA REGIONER OCH SVERIGE

REGION	BRP (MDKR) 2016	ÅRLIG REAL BRP-TILLVÄXT 2000-2016
LA Stockholm-Solna	1 565	3,8 %
LA Göteborg	571	3,8 %
LA Malmö-Lund	443	3,1 %
Sverige	4 385	2,7 %

Källa: SCB

Ökad produktivitet innebär att man skapar mer värde med samma eller förbättrade insatser i värdekedjan. En hög produktivitet är ett tecken på att en region växer ekonomiskt genom att nya processer skapar mervärde i handel med varor och tjänster – där handeln inte enbart mättar den lokala och nationella marknaden, utan även den globala efterfrågan. BRP per invånare är en bra indikator för att mäta produktiviteten och om vi studerar indikatorn över tid får vi följaktligen en bild över hur produktiviteten i regionen har utvecklats.

År 2016 har LA Stockholm-Solna klart högst BRP per invånare av storstadsområdenas arbetsmarknader med drygt 584 000 kronor. BRP per invånare i LA Göteborg uppgick år 2016 till cirka 487 000 kronor. Om vi jämför mellan storstädernas lokala arbetsmarknadsregioner så har den årliga reala tillväxttakten i BRP per invånare sedan år 2000 varit högst i LA Göteborg och lägst i LA Malmö-Lund (se Tabell 12).

TABELL 12 BRP PER INVÅNARE (I KR) 2016 OCH ÅRLIG REAL TILLVÄXT (I %) 2000-2016, LA REGIONER OCH SVERIGE

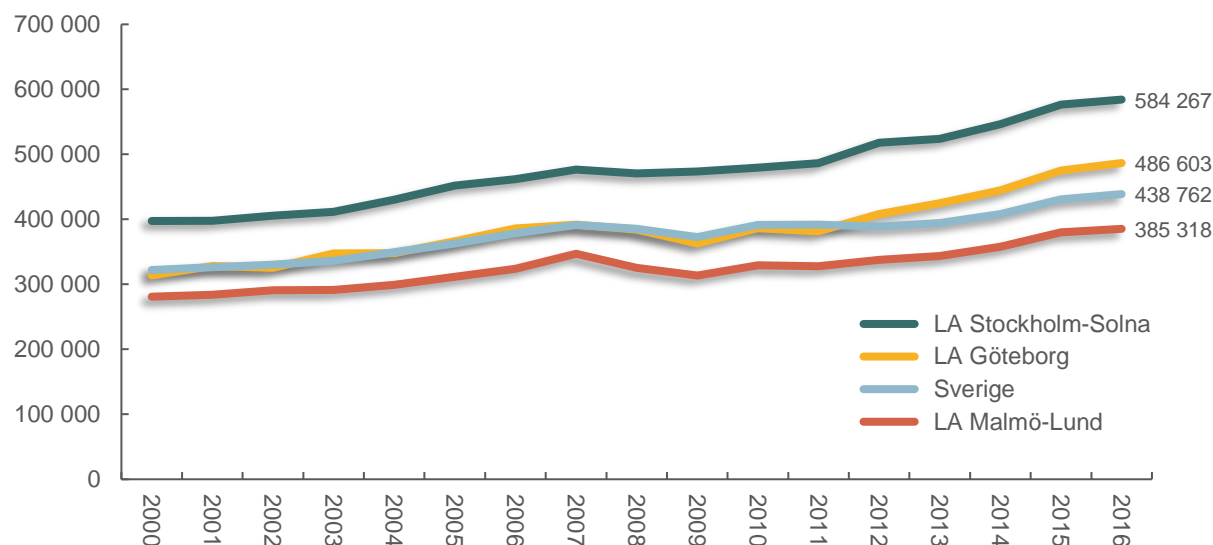
REGION	BRP PER INVÅNARE (I KR) 2016	ÅRLIG REAL TILLVÄXT BRP PER INVÅNARE 2000-2016
LA Stockholm-Solna	584 267	2,4 %
LA Göteborg	486 603	2,8 %
LA Malmö-Lund	385 318	2,0 %
Sverige	438 762	2,0 %

Källa: SCB

För LA Göteborgs del har utvecklingen i BRP per invånare under 2000-talet varit någorlunda stabil, men vissa år har det i reala tal rört sig om en nedgång. Ett sådant exempel är nedgången i BRP per invånare 2011, där en stor del förklaras av att nedläggningen av SAAB Automobile i Trollhättan gav spilleffekter på underleverantörer i Göteborgs arbetsmarknad. Nedgången återhämtades dock redan in på 2012. Marginalen mellan LA Göteborg och Sveriges snitt har varit ganska liten under stora delar av 2000-talet, men har under den senaste perioden ökat betydligt bättre för LA Göteborg. Jämfört med LA Stockholm-Solna så halkar LA Göteborg efter då det skapas cirka 98 000 kr mer i BRP per invånare i LA Stockholm-Solna (se Figur 18). Ett mål för LA Göteborg måste därför vara att öka produktiviteten ytterligare genom att mer värde skapas per invånare.

För att öka produktiviteten är det viktigt att regionen stärker sin kompetensstock, vilket kan bidra till att skapa fler nya innovationer som genererar mer miljöeffektiva processer i form av attraktiva varor och tjänster som slår lokalt, nationellt och globalt. Som ett resultat skapas inte bara fler jobb i regionen, utan även fler välbetalda jobb, vilka i sin tur påverkar produktiviteten och BRP per invånare positivt.

FIGUR 18 REAL BRP PER INVÅNARE (I KR, 2016-ÅRS PRISER) 2000-2016, LA REGIONER OCH SVERIGE

Källa: SCB

UTMANING

Regionens ekonomiska attraktivitet och konkurrenskraft behöver stärkas i förhållande till omvärlden. Detta kan åstadkommas genom att **ÖKA REGIONENS PRODUKTIVITET**, bland annat genom att fler arbetar eller att högre värden skapas med samma insats eller att nya processer utvecklas och genererar högre värden.

En annan viktig indikator återges av vad branscherna lägger på insatser för skapad produktion av varor och tjänster, dvs. hur många kronor som går in i produktionen för att skapa en vara eller tjänst inom en specifik bransch. Insatskostnaderna för Göteborgsregionens näringsliv har varit på uppgång sedan krisen 2008. Realt har insatskostnaderna ökat med nära 140 miljarder kronor under perioden 2008-2016 (vilket motsvarar en ökning på 26 procent). I branscher såsom "utbildning", "vård och omsorg", samt "offentlig förvaltning" skapas det lite förädlingsvärde samtidigt som många insatser används för att producera tjänster. Detta förhållande gör att förändringen över tid slår högt inom de offentliga branscherna. Högst kostnad för insatser har "handel" med drygt 296 miljarder kronor, följt av "tillverkning och utvinning" med cirka 188 miljarder kronor. Totalt sett spenderade näringslivet i Göteborgsregionen drygt 670 miljarder kronor på insatser, där nära tre fjärdedelar kan hänföras till insatser i branscherna "handel" och "tillverkning och utvinning" (se Tabell 13).

TABELL 13 REAL INSATSKOSTNAD (I MDKR) PER BRANSCH I GÖTEBORGSREGIONEN, 2008, 2012 OCH 2016

BRANSCH	REALA INSATSKOSTNADER (I MDKR)			REAL FÖRÄNDRING 2008-2016	
	2008	2012	2016	MDKR	%
Handel	231,9	243,7	296,2	64,3	28 %
Tillverkning och utvinning	143,0	135,4	187,7	44,7	31 %
Transport	62,5	60,2	53,9	- 8,6	- 14 %
Företagstjänster	39,5	37,3	43,0	3,4	9 %
Byggverksamhet	23,5	19,8	38,5	15,0	64 %
Information och kommunikation	12,8	23,0	25,0	12,2	95 %
Finans och försäkring	6,9	11,1	9,9	3,0	44 %
Energi och miljö	8,3	9,1	8,7	0,4	5 %
Utbildning	0,9	2,8	4,9	4,0	444 %
Fastigheter	2,2	3,4	4,9	2,7	122 %
Hotell och restaurang	2,0	1,6	3,1	1,1	58 %
Offentlig förvaltning	1,7	2,2	2,8	1,2	70 %
Personliga och kulturella tjänster	1,2	- 1,6	1,0	- 0,2	- 19 %
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1,1	0,6	1,0	- 0,2	- 13 %
Okänt	- 2,2	0,5	- 0,7	1,4	- 66 %
Vård och omsorg	- 3,8	- 5,9	- 7,6	- 3,8	100 %
Göteborgsregionen	531,7	541,0	670,4	138,6	26 %

Källa: SCB

Not: Tabellen är sorterad efter bransch med högst insatskostnader år 2016. Insatskostnaden är framräknad utifrån vad en bransch omsätter totalt minus vad samma bransch har i samlat förädlingsvärde.

Är tillväxten i regionen miljömässigt hållbar?

På både europeisk och nationell nivå har man satt upp tydliga mål om att tillväxten skall vara miljömässigt hållbar. Målen innebär bland annat att Sveriges koldioxidutsläpp (CO₂) skall minska med 63 procent fram till 2030 jämfört med nivån 1990.^{28,29} Utöver klimatindikatorer brukar man även följa indikatorer på biologisk mångfald, avfall och farliga ämnen och hållbar stadsutveckling.

I Göteborgsregionen har nivån på koldioxidutsläppen varit konstant under större delen av 2000-talet och från 2011 och fram till 2015 fallit markant. Det senaste observationsåret visar dock på att koldioxidutsläppen ökar i Göteborgsregionen medan de fortsätter falla i Malmöregionen och Stockholmsregionen. Samtidigt med denna utveckling har den ekonomiska tillväxten i regionen ökat med 82 procent. Bortsett från senaste observationsåret för Göteborgsregionen så har tillväxten ökat

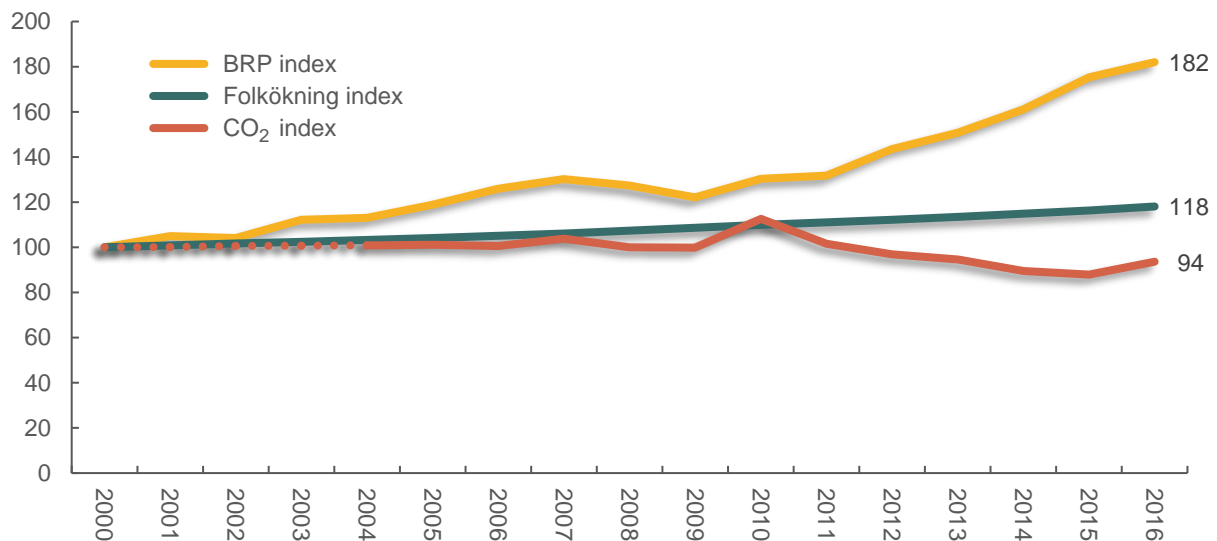
²⁸ Gäller endast verksamheter som inte ingår i systemet för handel med utsläppsrätter.

²⁹ Naturvårdsverket (2018). 'Miljömålen -Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2018', Rapport 6833 maj 2018, Naturvårdsverket, Stockholm, Sverige.

samtidigt som utsläppen av CO₂ varit konstanta eller fallit kraftigt. Denna så kallade ”decoupling-effekt” visar att storstadsregionerna gradvis har förbättrat insatserna för att uppnå en hållbar ekonomisk tillväxt. Dock finns mer att sätta in för Göteborgsregionen vars koldioxidutsläpp återigen ökar och en längre periods minskning bryts. Figur 19 visar endast utsläpp (CO₂) som produceras inom Göteborgsregionen. En del av utsläppen avser exportprodukter som konsumeras utanför Göteborgsregionen varpå man kan argumentera att ”vårt eget” bidrag är lägre. Å andra sidan så har vi heller inte med de utsläpp som vår importerade konsumtion bidrar till. Hur dessa båda effekter slår vet vi inte. I ett längre perspektiv har CO₂-utsläppen i Göteborgsregionen endast minskat med 3 procent sedan 1990, så det är en bra bit kvar till målet om en 63-procentig minskning till 2030. Mäter vi istället från 2000-talets början har utsläppen av CO₂ minskat med 6 procent. Samtidigt som den ekonomiska tillväxten ökat har även invånarantalet i Göteborgsregionen ökat med 18 procent. Detta förespråkar en klar decoupling-effekt (dvs. att linjerna över tid går åt motsatt riktning i Figur 19), som dock hämmas av CO₂-utsläppens utveckling år 2016.

FIGUR 19 REALT BRP, BEFOLKNING OCH CO₂-UTSLÄPP I GÖTEBORGSREGIONEN 2000-2016 (INDEX 2000 = 100)

Källa: SCB och Nationella emissionsdatabasen

Andra indikatorer som berör miljömässigt hållbar tillväxt är luft- och vattenkvalitet. I Miljöförvaltningens rapport om luftkvalité i Göteborgsområdet från 2018 framförs att flertalet uppsatta kvalitetsmål för miljösituationen i Göteborg och Mölndal inte uppfylls. Kvalitetsmålet ”frisk luft” uppfylls bara delvis när det gäller lägre halter av partiklar, men påverkas dock negativt av att andra komponenter inte når målet (ett exempel är kvävedioxidhalter).³⁰ I en annan rapport från Miljöförvaltningen som berör metaller i vattendrag i Göteborgsområdet visar resultatet på lägre halter av bland annat kadmium, krom och zink i vattendragen 2017 jämfört med 2016. Den samlade bedömningen är dock att den stora mängden nederbörd under 2017 skapat en sorts utspädningseffekt, vilken återger ett positivt resultat. Å andra sidan visar både koppar och aluminium förhöjda halter i vattendragen.³¹ Med detta som bakgrund framgår det att staden måste arbeta ännu bättre för att förbättra luftkvaliteten och skapa en giffri miljö i vattendragen runt om Göteborgsområdet.

UTMANING

Dagens tillväxtpotential för Göteborgsregionens näringsliv är stor, nationellt och globalt. Om näringslivet utvecklar fler miljösmarta processer, produkter och tjänster kan konkurrenskraften stärkas ytterligare. Här måste näringslivet **MÖTA KLIMATUTMANINGEN** genom att skapa världsledande miljösmarta innovationer.

³⁰ Miljöförvaltningen (2018), 'Luftkvaliteten i Göteborgsområdet – Årsrapport 2017', R2018:10, Göteborgs Stad, Sverige.

³¹ Miljöförvaltningen (2018), 'Metaller i vattenmossa – undersökning av biotillgängliga metaller i vattendrag i Göteborg 2017', R2018:05, Göteborgs Stad, Sverige.

Små och stora företag är viktiga för regionen

Små och stora företag är viktiga för en region. Samverkan mellan företag av olika storlekar innebär att den produktivitet som skapas inom regionen bättre kan tas tillvara på för att skapa en mer effektiv produktion av varor, tjänster och processer. Till exempel, små och medelstora företag kan via nätverkande med stora företag få tillgång till mer riskkapital, kompetens, skalfördelar, FoU, globala nätverk och globala marknader. De kan också uppstå som ett resultat av avknoppning för att på ett mer fokuserat sätt specialisera sig inom ett visst område. Samverkan mellan företag och dess alla storlekar fångar upp de olika elementen som är produktivetsdrivande och på sätt skapas ett mer effektivt arbetande näringsliv i regionen.

Vår analys av tillväxten i större respektive mindre företag visar att de största företagen står för en stor andel av tillväxten i lönesumman, men att de mindre företagen växer snabbare och står för en stor del av jobbtillväxten. Sedan 2005 har de största företagen, de med fler än 200 anställda, stått för 59,6 procent av tillväxten i lönesumman (se Tabell 14). Ser vi på den årliga tillväxten i lönesumma i procent så har de största företagen växt med 3 procent. Lönesummetillväxten i procent har dock varit högre i de mindre storleksklasserna, framförallt i företag med 50-199 anställda. Jämför vi istället tillväxten i antal anställda så är mönstret än tydligare. Procentuellt växer de minsta klart snabbare. Tar vi istället hänsyn till utvecklingen i absoluta tal så har de två största storleksklasserna sammantaget (63 500 fler anställda) betytt mer för sysselsättningen än de två minsta storleksklasserna (36 000 fler anställda).

I debatten ställs ofta stora och små företag mot varandra. Vår analys visar tydligt att debatten måste nyanseras till att även omfatta tillväxt i absoluta tal. I praktiken lever stora och mindre företag i symbios med varandra. Vad som är unikt för de stora globala företagen är att de både har tillgång till en global marknad och att de har stora forskningsresurser. Båda dessa effekter sprids till de mindre företagen i regionen. Samtidigt är de stora företagen ofta beroende av de mindre företagens leveranser och innovationsförmåga.

TABELL 14 ÅRLIG REAL TILLVÄXT I LÖNESUMMA OCH I ANSTÄLLDA I GÖTEBORGSREGIONEN, PER STORLEKSKLASS 2005-2017

FÖRETAGSSTORLEK	ÅRLIG REAL TILLVÄXT I LÖNESUMMA (2005-2017)	ANDEL AV LÖNESUMMETILLVÄXT (2005-2017)
1-9	3,2 %	11,9 %
10-49	3,3 %	15,5 %
50-199	4,3 %	13,0 %
200-	3,0 %	59,6 %
Göteborgsregionen	3,2 %	100,0 %

FÖRETAGSSTORLEK	ÅRLIG TILLVÄXT I ANSTÄLLDA (2005-2017)	TOTAL ÖKNING I ANSTÄLLDA (2005-2017)
1-4	2,7 %	13 000
5-19	2,1 %	23 000
20-199	1,5 %	33 900
200-	1,7 %	29 600
Göteborgsregionen	1,8 %	99 500

Källa: SCB

Not: Observera att storleksklasserna i tabellen inte är helt identiska.

I början av strukturanalysen har vi sett att mindre företag är något underrepresenterade vad gäller andel av lönesumman i Göteborgsregionen. Vi kommer också i nästa avsnitt även se att entreprenörskapet är lägre än i Stockholmsregionen och Malmöregionen. Med tanke på att de mindre företagen växt allt snabbare på senare tid väcker det frågor om vår företagsstrukturens framtida konkurrenskraft. Har vi tillräckligt många mindre företag? Växer de lika snabbt som på andra håll?

I rapporten "Tillväxt i Göteborgsregionen – ett underlag för regionens tillväxtstrategi" gjordes det år 2005 en grundlig analys av frågan.³² Då kunde vi se att de små företagen växte betydligt långsammare i Göteborgsregionen än i landet som helhet. Under perioden 1990-2004 hade företag med 1-9 anställda en genomsnittlig årlig real tillväxt i lönesumma på 1,4 procent i Göteborgsregionen, att jämföra med 2,2 procent i Sverige (se Tabell 15). För små tjänsteföretag var skillnaden ännu mer tydlig.

När vi uppdaterat statistiken till att gälla perioden 2005 till 2017 ser vi att detta inte längre gäller, utan nu växer de minsta företagen snabbare i Göteborgsregionen än i Sverige som helhet, både på kort och lite längre sikt. Den genomsnittliga årliga tillväxttakten 2005-2017 har legat på 3,2 procent i Göteborgsregionen och 3,0 procent i Sverige och resultaten för 2009-2017 ser något bättre ut.

TABELL 15 ÅRLIG REAL TILLVÄXT I LÖNESUMMA (I %) FÖR FÖRETAG MED 1-9 ANSTÄLLDA, 1990-2004, 2005-2017 SAMT 2009-2017

PERIOD	GÖTEBORGSREGIONEN	SVERIGE	SKILLNAD
1990-2004	1,4 %	2,2 %	- 0,8 %-enheter
2005-2017	3,2 %	3,0 %	0,2 %-enheter
2009-2017	3,4 %	3,1 %	0,3 %-enheter

Källa: SCB

Den genomsnittliga tillväxttakten i lönesumma för företag med 1-9 anställda har under perioden 2009-2017 varit något högre i Göteborgsregionen än i Malmöregionen, men lägre än i Stockholmsregionen. Ser vi istället på den genomsnittliga tillväxttakten för företag med 50-199 anställda så har Göteborgsregionen vuxit snabbare än i Malmöregionen och något bättre än motsvarande företag i Stockholmsregionen. När det gäller företag med 200 eller fler anställda så växer Göteborgsregionens storföretag klart snabbare än storföretagen i både Stockholmsregionen och Malmöregionen.

UTMANING

Små och stora företag är viktiga för en region. Samverkan dem mellan innebär att den produktivitet som skapas inom regionen bättre kan tas tillvara på för att skapa en mer effektiv produktion av varor, tjänster och processer. Regionen behöver fortsatt få **FLER VÄXANDE SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG** för att få en bättre balans i näringslivet och minskad risk för sårbarhet i samband med sämre konjunkturcykler.

Minskat nyföretagande i Göteborgsregionen

Nyföretagande är en viktig förutsättning för att skapa ökad sysselsättning, få fler växande företag, större attraktionskraft och en ständig strävan efter nya innovationer. Idag skapas majoriteten av sysselsättningen inom den privata sektorn i Göteborgsregionen och därför är det viktigt att regionen har en stark entreprenörskapsanda. Ett livskraftigt näringsliv attraherar såväl nationella investerare som internationella investerare. Därför behöver Göteborgsregionen fler små och medelstora företag och framförallt fler företag med tillväxtambitioner som kliver fram. Målet för Göteborgsregionen är att tydligt framstå som en entreprenörskapsregion där fler nya jobb och etableringar skapas och där det frodas av växande företag.

³² Strömquist, U. och B. Johansson, (2005). 'Tillväxt i Göteborgsregionen – ett underlag för regionens tillväxtstrategi', Business Region Göteborg, Göteborg, Sverige.

Totalt sett startades det 7 343 nya företag i Göteborgsregionen under 2017, vilket innebär en minskning på 5 procent jämfört med året innan då det startades 7 703 nya företag.³³ Tabell 16 visar fördelningen av de nystartade företagen efter bransch (tabellen är sorterad efter flest antal nystartade företag år 2017). Flest antal nystartade företag hade "handel", följt av "juridisk- och ekonomisk konsultverksamhet" samt "byggverksamhet". Dessvärre minskar antalet nystartade företag i nästintill alla branscher mellan 2016 och 2017. Endast branscherna "byggverksamhet", "uthyrning, personalförmedling och turism", "tillverkning, utvinning, energi och miljö" samt "förlag, radio, TV, film och telekommunikation" ser en ökning i nyföretagandet.

Den bransch där nystarter minskar mest jämfört med 2016 (både i absoluta tal och procentuellt) är "vård och omsorg". "Förlag, radio, TV, film och telekommunikation" är den bransch där nystarterna ökar mest, både i antal och procent, jämfört med 2016.

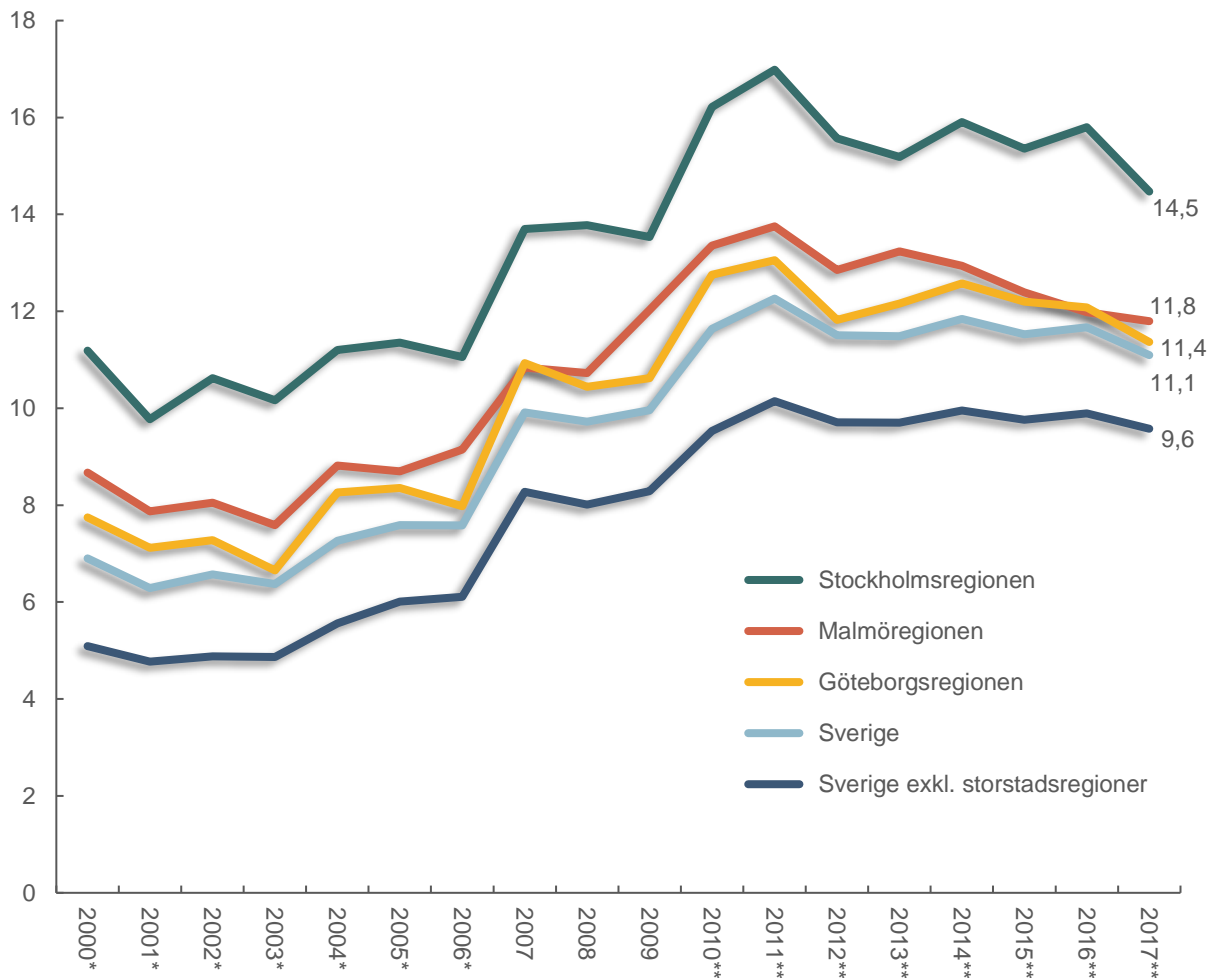
TABELL 16 ANTAL NYSTARTADE FÖRETAG I GÖTEBORGSREGIONEN EFTER BRANSCH 2016 OCH 2017, SAMT FÖRÄNDRING I ANTAL OCH PROCENT

BRANSCH	ANTAL NYSTARTADE		FÖRÄNDRING 2016-2017	
	2016	2017	ANTAL	%
Handel	1 032	1 005	- 27	- 3 %
Juridisk- och ekonomisk konsultverksamhet	875	832	- 43	- 5 %
Byggverksamhet	658	678	20	3 %
Kultur, nöje och fritid	554	491	- 63	- 11 %
Serviceföretag och personliga tjänster	515	483	- 32	- 6 %
Programmering och informationstjänster	497	476	- 21	- 4 %
Finans-, försäkrings- och fastighetsverksamhet	510	471	- 39	- 8 %
Uthyrning, personalförmedling, turism	349	364	15	4 %
Arkitekt-, teknisk konsultverksamhet och forskning	396	360	- 36	- 9 %
Specialiserad konsultverksamhet och veterinärtjänster	351	329	- 22	- 6 %
Vård och omsorg	373	291	- 82	- 22 %
Utbildning	314	286	- 28	- 9 %
Tillverkning, utvinning, energi och miljö	246	268	22	9 %
Hotell och restaurang	293	265	- 28	- 10 %
Okänd bransch	189	206	17	9 %
Förlag, radio, TV, film och telekommunikation	171	199	28	16 %
Transport	212	178	- 34	- 16 %
Reklam och marknadsföring	95	95	0	0 %
Jordbruk, skogsbruk och fiske	73	66	- 7	- 10 %
Göteborgsregionen	7 703	7 343	- 360	- 5 %

Källa: Tillväxtanalys

Nyföretagandet är dock lägre i Göteborgsregionen än i de andra två storstadsregionerna, men är något högre än rikssnittet när man tar hänsyn till befolkningen i arbetsför ålder (dvs. inom ålderskategorin 16-64). Per 1 000 invånare i åldern 16-64 startades 11,4 nya företag i Göteborgsregionen 2017, vilket är en minskning med 0,7 nya företag per 1 000 arbetsföra invånare jämfört med 2016 då nystartsfrekvensen var 12,1. Den långsiktiga trenden visar dock på en stigande nystartsfrekvens i storstadsregionerna sedan millenniets början, men att den planats ut alltmer på senare tid (se Figur 20). En anledning till att nystartsfrekvensen har minskat på senare tid sett över hela riket kan vara att det i samband med pågående högkonjunktur har varit enklare att ta en anställning på befintliga företag, vilket i så fall gjort att nystartsplanerna skjutits fram över tid.

³³ Ett nystartat företag definieras av Tillväxtanalys som ett helt nystartat företag frånräknat olika former av ombildningar av existerande företag. Enskilda näringsidkare vilka inte registrerat firmanamn hos Bolagsverket ingår i statistiken.

FIGUR 20 ANTAL NYA FÖRETAG PER 1 000 INVÅNARE 16-64 ÅR (NYSTARTSFREKVENNS) I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2000-2017

Källa: Tillväxtanalys och SCB

Noter:

* Till och med 2007 exklusive jord- och skogsbruk samt fastighetstjänster

** Enligt nytt aktiveringssystem

Nystartsfrekvensen per kommun i Göteborgsregionen återges i Tabell 17. Vad som framgår tydligt av tabellen är att Kungälv under hela perioden 2007-2016 haft den högsta nystartsfrekvensen bland Göteborgsregionens kommuner. Dock ser vi att nystartsfrekvensen i Kungälv har fallit tillbaka rejält mellan 2014 och 2017 och cirka 4 färre företag startades per 1 000 arbetsföra invånare 2017 jämfört med 2014. Högst nystartsfrekvens bland Göteborgsregionens kommuner har Tjörn med drygt 13 nystartade företag per 1 000 invånare i åldern 16-64. Kungälv noterar den näst högsta nystartsfrekvensen, följt av Göteborg som ligger i nivå med Malmöregionen på cirka 12 nystartade företag per 1 000 arbetsföra invånare.

Svagast utveckling av nystartsfrekvensen ser vi i kommunerna Lilla Edet och Ale. Under 2017 var nystartsfrekvensen i dessa kommuner mellan drygt 8 till drygt 9 nystartade företag per 1 000 invånare i åldern 16-64. Även Härryda, Stenungsund, Alingsås, Kungälv och Mölndal noterar nystartsfrekvenser under eller nära 10. Majoriteten av kommunerna som ingår i Göteborgsregionen har en lägre nystartsfrekvens än Sverige. Endast Tjörn, Kungälv och Göteborg har nystartsfrekvenser som är högre än snittet för Sverige.

TABELL 17 ANTAL NYA FÖRETAG PER 1 000 INVÅNARE 16-64 ÅR (NYSTARTSFREKVENS), PER KOMMUN I GÖTEBORGSREGIONEN 2007-2017

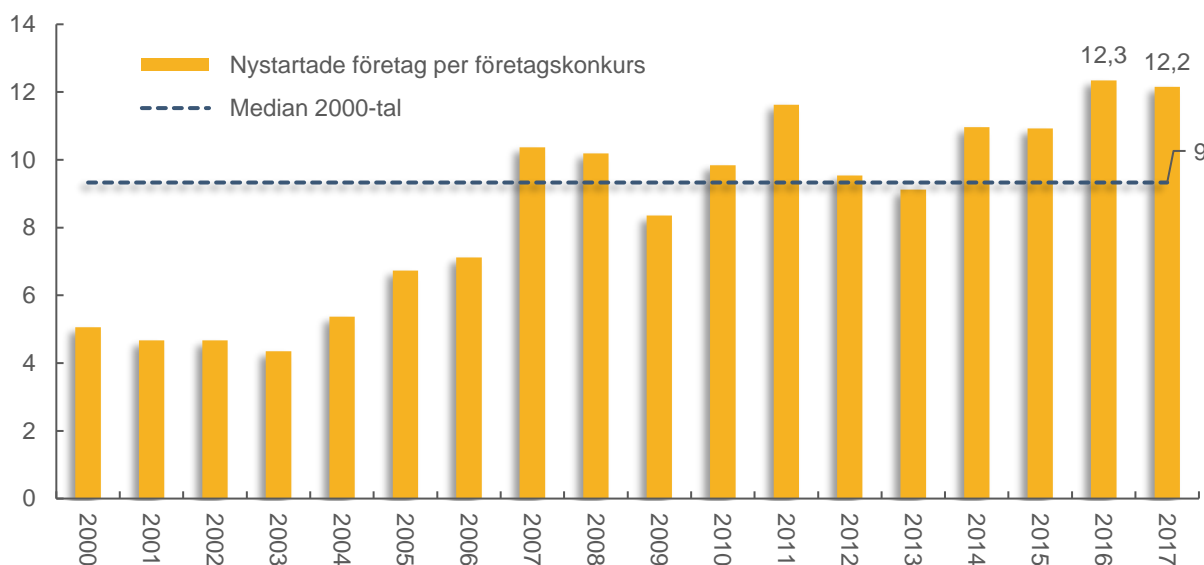
Kommun	Nystartsfrekvens (antal nya företag per 1 000 invånare 16-64 år)										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stockholmsregionen	13,7	13,8	13,5	16,2	17,0	15,6	15,2	15,9	15,4	15,8	14,5
Tjörn	12,9	9,7	8,9	11,9	12,8	12,9	13,6	13,3	12,3	11,5	13,3
Kungsbacka	13,0	11,8	12,8	14,9	15,1	14,0	13,4	16,0	14,8	14,2	12,4
Göteborg	11,6	10,9	11,1	13,1	13,7	12,2	12,7	12,9	12,7	12,7	11,9
Malmöregionen	10,8	10,7	12,0	13,4	13,8	12,9	13,2	12,9	12,4	12,0	11,8
Göteborgsregionen	10,9	10,4	10,6	12,8	13,1	11,8	12,2	12,6	12,2	12,1	11,4
Sverige	9,9	9,7	10,0	11,6	12,3	11,5	11,5	11,8	11,5	11,7	11,1
Lerum	9,6	10,5	10,2	11,4	11,5	10,6	11,7	12,6	12,1	10,0	10,9
Öckerö	8,5	10,0	8,4	14,8	13,5	10,6	12,1	13,1	12,0	13,8	10,6
Partille	7,8	7,8	8,6	13,1	11,1	9,4	10,1	10,4	11,4	11,6	10,3
Mölnadal	9,2	9,7	8,1	10,9	12,5	11,5	10,0	12,1	10,4	10,5	10,1
Kungälv	9,3	10,8	9,8	11,8	11,8	11,1	11,2	11,5	10,4	10,4	10,0
Alingsås	8,3	7,8	10,6	10,8	10,9	10,2	10,9	10,8	10,6	10,8	9,9
Stenungsund	11,0	11,4	11,1	13,6	12,3	12,0	12,5	12,2	10,4	10,0	9,9
Härryda	10,6	10,1	10,8	12,9	12,5	11,8	12,0	11,2	11,4	10,8	9,7
Ale	9,4	7,9	7,8	10,4	7,5	8,7	9,1	8,5	8,7	9,0	9,3
Lilla Edet	7,7	8,2	7,5	10,4	10,4	8,7	8,1	8,8	9,9	7,7	8,7

Källa: Tillväxtanalys och SCB

Not: Tabellen är sorterad efter högst nystartsfrekvens år 2017. För jämförelse presenteras även nystartsfrekvenserna för storstadsregionerna och Sverige.

Ett annat sätt att mäta företagandet i regionen är att studera nystartade företag per företagskonkurs. Detta mått är intressant för att det även tar hänsyn till hur många företag som avvecklas i regionen på grund av konkurs eller avveckling. Genom att ta fram en kvot över antal nystartade företag per företagskonkurs framstår början av 2000-talet för Göteborgsregionen som en sämre period med få företagsstarter samtidigt som många företag begärdes i konkurs (se Figur 21). Denna trend vänder dock efter 2003. 2016 och 2017 visar periodens toppar med drygt 12 nystartade företag per företagskonkurs.

FIGUR 21 NYSTARTADE FÖRETAG PER FÖRETAGSKONKURS I GÖTEBORGSREGIONEN 2000-2017

Källa: Tillväxtanalys

7

Befolkning

Det här kapitlet består av två avsnitt. I det första avsnittet jämför vi befolkningstillväxten i de tre storstadsregionerna under 2000-talet utifrån 2013 års indelning i lokala arbetsmarknader (LA).³⁴ I det andra avsnittet tittar vi mer specifikt på Göteborgsregionen och utgår då från de 13 kommunerna som ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR).

7.1 Befolkningsutveckling i storstädernas lokala arbetsmarknader

Folkmängden i LA Göteborg har under 2000-talet inte vuxit lika mycket som i de två andra storstadsregionernas arbetsmarknader. Dock har befolkningstillväxten varit högre än Sverige i stort. Den genomsnittliga årliga befolkningstillväxten i LA Göteborg har stannade vid 1 procent, vilket kan jämföras med 1,1 procent i LA Malmö-Lund och 1,3 procent i LA Stockholm-Solna (se Tabell 18).

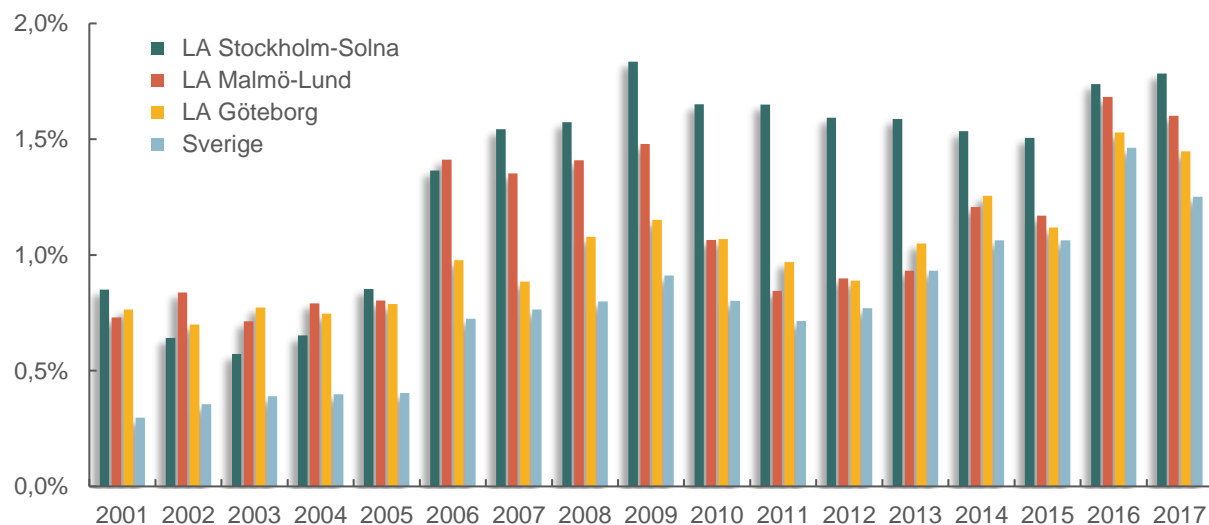
TABELL 18 BEFOLKNINGSTILLVÄXT (I % OCH I ANTAL) 2000-2017, LA REGIONER OCH SVERIGE

LA REGION	INVÅNARE 2017	FÖRÄNDRING 2000-2017		ÅRLIG TILLVÄXT 2000-2017
		I PROCENT	I ANTAL	
LA Stockholm-Solna	2 726 692	26 %	554 990	1,3 %
LA Göteborg	1 189 863	19 %	187 024	1,0 %
LA Malmö-Lund	1 167 939	21 %	200 298	1,1 %
Sverige	10 120 242	14 %	1 237 450	0,8 %

Källa: SCB

Vi kan konstatera att det var ganska jämnt mellan storstadsregionernas lokala arbetsmarknader under början av 2000-talet. Men från 2006 har framförallt LA Stockholm-Solna visat upp en mycket hög befolkningstillväxt. Mellan åren 2006 och 2009 visar även LA Malmö-Lund höga tillväxttal. Under 2016 och 2017 har den årliga befolkningstillväxten i storstädernas lokala arbetsmarknadsregioner varit betydligt högre än genomsnittet, mycket beroende på ett ökat flyktingmottagande och starka inrikes flyttningsöverskott. Att LA Göteborg inte växer lika snabbt i termer av befolkning som LA Stockholm-Solna över tid beror på att arbetsmarknaden i Stockholmsområdet vuxit ännu mer (se Figur 22).

FIGUR 22 ÅRLIG BEFOLKNINGSTILLVÄXT (I %) 2001-2017, LA REGIONER OCH SVERIGE

Källa: SCB

³⁴ Avser samma LA-region som beskrivs i avsnitt 3. Tabell B1 i Bilagan redovisar alla kommunerna som ingår i LA-regionerna.

7.2 Befolkningsutveckling i Göteborgsregionen

Många unga högutbildade flyttar till Göteborgsregionen

Av Västra Götalandsregionens siffror över högutbildades flyttningar framgår det att Göteborgsregionen sedan 2011 haft ett positivt flyttnetto (dvs. inflyttning – utflyttning) av högutbildade inom åldersspannet 21-64 år. Under 2017 hade Göteborgsregionen ett positivt flyttnetto av högutbildade på 184, vilket ändå är en klar minskning jämfört med 2016. Framförallt är det de unga högutbildade, dvs. de i ålderskategorierna 21-27, som står för den största delen av Göteborgsregionens positiva flyttnetto av högutbildade. Regionens flyttnetto av högutbildade är däremot negativt för ålderskategorierna 28-44 och 45-64.

Om vi jämför Göteborgsregionens siffror med Västra Götalands län år 2017 är förhållandena lika. Även om Västra Götalands totala flyttnetto visar en minskning med 251 så sker tappet av högutbildade till Kungälv, som hör till Hallands län, men ingår i Göteborgsregionen. Om vi tar hänsyn till "Kungälv-effekten" så stannar Västra Götaland istället på ett positivt flyttnetto. Eftersom länet tappar högutbildade till Göteborgsregionen kan detta tolkas som att de mest kvalificerade jobben för de högutbildade finns i Göteborgsregionen (se Tabell 19).

TABELL 19 FLYTTNETTO (INFLYTTNING – UTFLYTTNING) AV HÖGUTBILDADE 21-64 ÅR

REGION	ÅLDER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Göteborgsregionen	21-64 år	- 149	236	133	32	233	54	356	184
	21-27 år	253	368	452	357	382	469	580	490
	28-44 år	- 367	- 153	- 303	- 287	- 151	- 365	- 182	- 206
	45-64 år	- 35	21	- 16	- 38	2	- 50	- 42	- 100
Västra Götalands län	21-64 år	- 513	- 99	- 278	- 243	- 193	- 199	102	- 251
	21-27 år	153	352	332	342	232	436	491	290
	28-44 år	- 591	- 453	- 603	- 484	- 454	- 535	- 329	- 446
	45-64 år	- 75	2	- 7	- 101	29	- 100	- 60	- 95

Källa: Västra Götalandsregionen och SCB

Tittar man på vart flyttningarna av högutbildade går som medelvärde under perioden 2015-2017 så tappar Göteborgsregionen till Stockholms län. I genomsnitt under perioden 2015-2017 var flyttnettot av högutbildade mellan Göteborgsregionen och Stockholms län negativt (-518). Regionen har dock ett positivt flyttnetto av högutbildade mot Skåne och Övriga Sverige. För Västra Götalands län är flyttmönstret för högutbildade likt det för Göteborgsregionen, men totalt sett visar länet upp ett negativt flyttnetto (se Tabell 20).

TABELL 20 FLYTTNETTO (INFLYTTNING – UTFLYTTNING) AV HÖGUTBILDADE 21-64 ÅR, MEDELVÄRDE 2015-2017

REGION	SKÅNE	STOCKHOLM	VÄSTRA GÖTALAND & KUNGSBACKA	ÖVRIGA SVERIGE	TOTALT
Göteborgsregionen	154	- 518	- 8	569	198
Fyrbodalen	11	- 22	22	130	142
Sjuhärads	- 8	- 45	46	11	3
Skaraborg	- 5	- 73	- 60	57	- 81
Västra Götalands län	142	- 654	- 341	736	- 116*

Källa: Västra Götalandsregionen och SCB

Not:

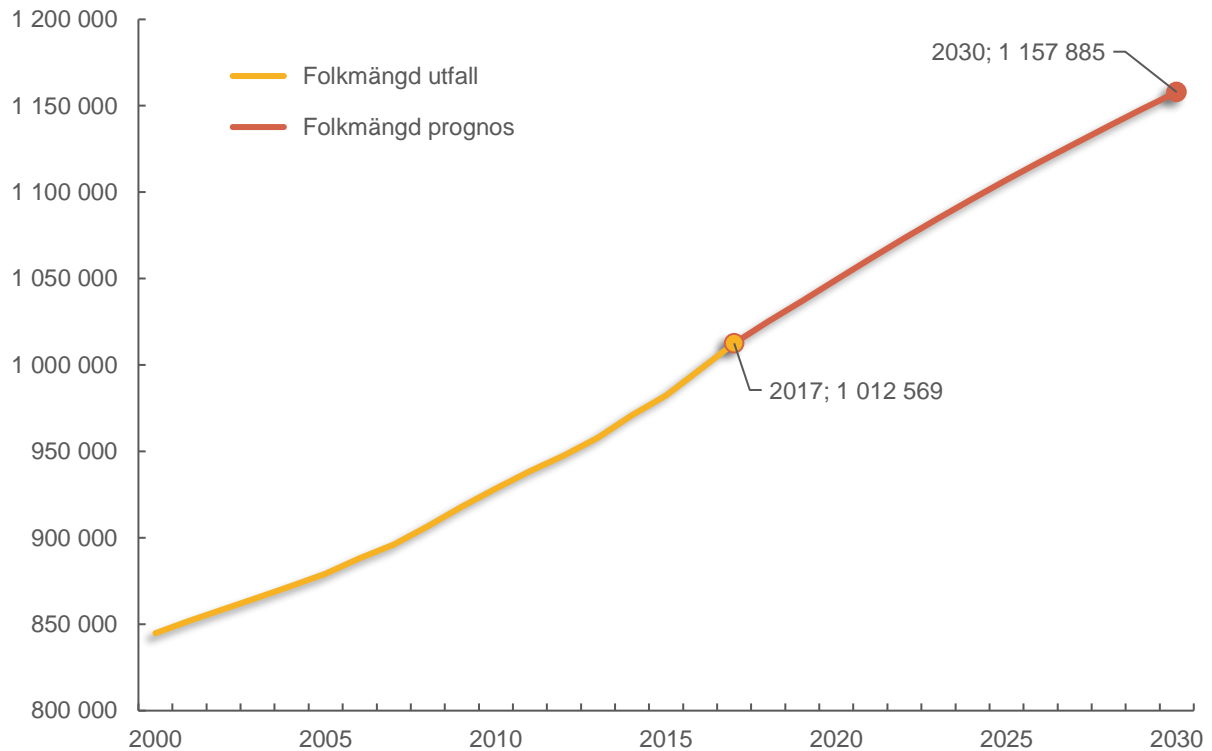
* Totalsiffran för Västra Götalands län inkluderar flyttnettot av högutbildade till Kungälv, vars kommun hör till Hallands län, men ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund. Under perioden 2015-2017 var Västra Götalands läns flyttnetto av högutbildade till Kungälv negativt (-341 högutbildade). Om vi tar hänsyn till "Kungälv-effekten" i Västra Götalands läns siffror stannar istället totalen för perioden 2015-2017 på 225, vilket visar på ett positivt flyttnetto av högutbildade.

Regionens växande befolkning ställer krav på bostadsproduktionen

Folkmängden i Göteborgsregionens 13 kommuner har ökat med cirka 168 000 invånare sedan år 2000. År 2017 uppgick Göteborgsregionens befolkning till drygt 1 012 000 invånare. Den senaste befolkningsprognosen från Västra Götalandsregionen visar att folkmängden förväntas växa med runt 11 000 personer årligen fram till år 2030 då Göteborgsregion förväntas ha cirka 1 158 000 invånare (se Figur 23).

FIGUR 23 FOLKMÄNGDEN I GÖTEBORGSREGIONEN 2000-2017 SAMT PROGNOSEN FÖR ÅREN 2018-2030

Källa: SCB och Västra Götalandsregionen

Folkmängden kan öka på två sätt, antingen genom ett så kallat födelseöverskott eller genom ett flyttningsöverskott. Födelseöverskott innebär att fler personer föds än dör, medan ett flyttningsöverskott innebär att det totala antalet inflyttare till någon av regionens 13 kommuner är större än det totala antalet utflyttare från samma kommuner.

För Göteborgsregionen har födelseöverskottet ökat markant sedan början av 2000-talet. Detta beror på ett ökat barnafödande samtidigt som antalet döda legat mer eller mindre konstant. År 2017 stod födelseöverskottet för cirka en tredjedel av folkökningen i Göteborgsregionen. Merparten av folkökningen består dock av ett flyttningsöverskott. Under 2017 hade Göteborgsregionen ett positivt flyttningsnetto på drygt 10 000 personer, vilket motsvarade nära två tredjedelar regionens totala folkökning (se Tabell 21).

Om vi bryter ner den totala folkökningen efter ålder så är ökningen under perioden 2016-2017 störst för åldersgrupperna 5-14 och 25-34 med drygt 3 100, respektive drygt 5 200 nya invånare. Omkring 8 200 nyanlända som beviljats uppehållstillstånd har bidragit till folkökningen i Göteborgsregionen under 2017. I regionen finns drygt 4 500 nyanlända som väntar på svar gällande uppehållstillstånd.

I SCBs senaste befolkningsframställning som mäter folkmängden per 30 september 2018 noterades Göteborgsregionen en befolkning på drygt 1 025 000 invånare.

TABELL 21 BEFOLKNINGSUTVECKLING I GÖTEBORGSREGIONEN 2000-2017

ÅR	FOLKMÄNGD	FÖDELSE-ÖVERSKOTT	FLYTTNINGS-ÖVERSKOTT	JUSTERING	FOLKÖKNING
2000	844 802	1 682	6 289	- 19	7 952
2001	852 110	1 807	5 579	- 78	7 308
2002	858 709	2 133	4 551	- 85	6 599
2003	865 444	2 513	4 278	- 56	6 735
2004	872 155	3 242	3 491	- 22	6 711
2005	879 298	3 082	4 177	- 116	7 143
2006	888 229	3 931	5 034	- 34	8 931
2007	896 157	3 949	4 159	- 180	7 928
2008	906 691	4 274	6 292	- 32	10 534
2009	917 984	4 931	6 342	20	11 293
2010	928 629	5 284	5 399	- 38	10 645
2011	938 580	4 372	5 287	292	9 951
2012	947 575	4 478	4 374	143	8 995
2013	958 024	4 279	6 038	132	10 449
2014	970 912	4 750	7 991	147	12 888
2015	982 360	4 479	6 802	167	11 448
2016	997 446	4 891	9 922	273	15 086
2017	1 012 569	4 156	10 106	861	15 123
2018 (K3)	1 025 355				

Källa: SCB

Såväl antalet inflyttade som antalet utflyttade har de senaste åren legat på höga nivåer. Vi ser alltså en allt högre rörlighet bland invånarna som också ställer krav på en väl fungerande bostadsmarknad.

Flera tidigare rapporter har pekat på just Göteborgsregionens ansträngda bostadsmarknad. I en lägesrapport från Fastighetskontoret 2018 konstateras det att bostadsbyggandet i Göteborg inte varit tillräckligt för att tillgodose behovet. Dock finns det idag cirka 51 000 bostäder i olika planeringsskeden varav drygt 20 000 bostäder har godkända och antagna detalplaner. Samtidigt är byggandet av drygt 7 700 bostäder pågående i Göteborg under 2018.³⁵

I en rapport från 2018 konstaterar Länsstyrelsen att det råder bostadsbrist i samtliga kommuner i Göteborgsregionen. Rapporten bygger på kommunernas egna sammanställningar där det uppdagas att det råder brist på såväl hyres-, bostads- och äganderätter i alla storlekar. Dock är bristen som störst på hyresrätter, framförallt på hyreslägenheter med 2-3 rum och kök. Bostadsunderskottet hämmar den regionala utvecklingen samtidigt som det slår hårt mot hushåll med lägre inkomstnivåer.³⁶

Om vi analyserar färdigställandet av bostäder i relation till antalet hushåll ³⁷ framgår regionens problem på bostadsmarknaden mer tydligt (se Figur 24). I början av perioden och fram till 1985 var färdigställandet av bostäder avsevärt större än antalet nya hushåll i regionen. Från 1985 och fram till 1992 har det växlat mellan de två indikatorerna. Dock har färdigställandet av bostäder inte hängt med den kraftiga folkökningen som skett under perioden efter 1992, vilket också gör att bostadsmarknaden i Göteborgsregionen varit kraftigt ansträngd. Under 2017 uppskattades cirka 6 900 nya hushåll komma till i Göteborgsregionen samtidigt som endast drygt 4 500 bostäder färdigställdes.

³⁵ Fastighetskontoret (2018), 'Boende och byggande i Göteborg – Fakta om befolkning, boende samt planering och byggande av bostäder i Göteborg', Fastighetskontoret Göteborgs Stad, augusti 2018, Göteborg, Sverige.

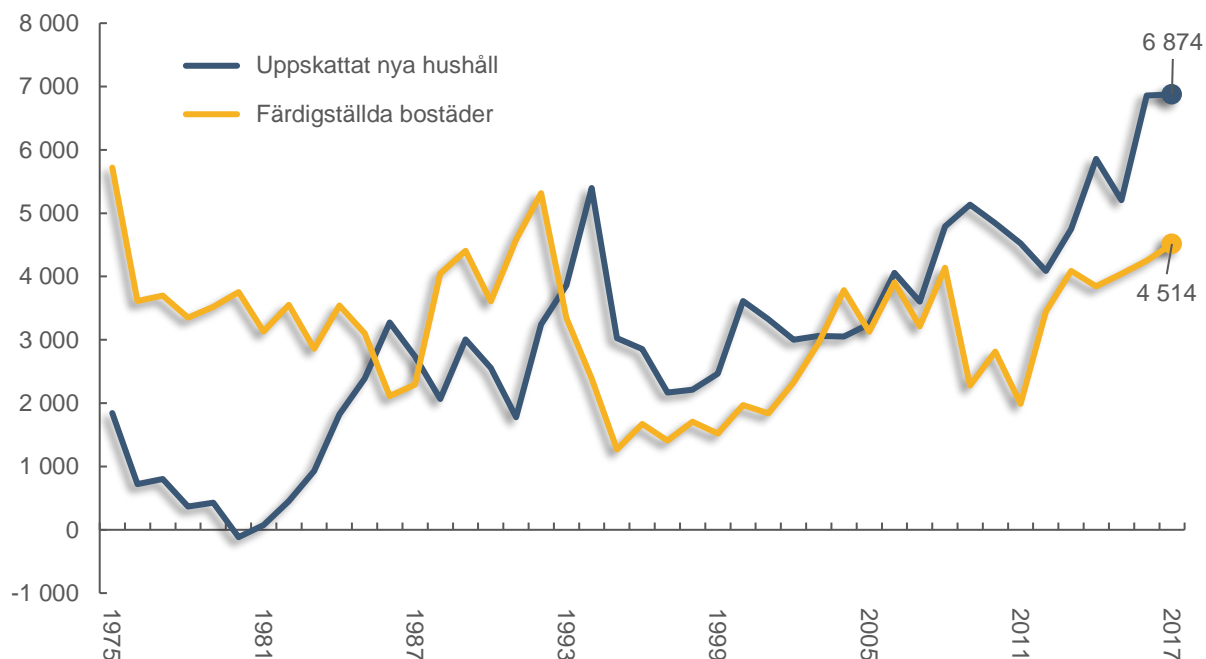
³⁶ Länsstyrelsen (2018). 'Bostadsmarknadsanalys – Västra Götalands län 2018', 2018:40, Samhällsavdelningen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Göteborg, Sverige.

³⁷ Normaliseringsstalet är satt till 2,2 personer per hushåll. SCBs statistikutredningar har under flera år visat på att ett snitthushåll i Sverige har 2 personer. I vårt exempel för år 2017 blir en folkökning på 15 123 invånare normaliserad till 6 874 hushåll.

Många bostäder är förtillfället under produktion i Göteborgsregionen. Förhoppningsvis kommer de närmaste 5-10 åren resultera i att allt fler bostäder färdigställas, samt att fler detaljplaner antas för ytterligare byggnation i befintliga och nya bostadsområden i regionen.

FIGUR 24 FÄRDIGSTÄLLDA BOSTÄDER OCH UPPSKATTAT ANTAL NYA HUSHÅLL I GÖTEBORGSREGIONEN, FRÅN 1975

Källa: SCB, bearbetad av Business Region Göteborg

Familjebildare lämnar Göteborg för kranskommunerna

Vi har i tidigare avsnitt konstaterat att merparten av de långväga flyttningarna görs i 20–25-årsåldern och att Stockholmsregionen, genom sin breda arbetsmarknad, lockar till sig många högutbildade. Hur ser då flyttmönstret ut för Göteborgs Stad och Göteborgsregionen?

Det totala flyttningsöverskottet utgörs av ett invandringsöverskott och inrikes flyttningar. Vi har tittat på de fem åldersgrupperna 20-24, 25-29, 30-34, 35-39 och 40-44. Dessa fem åldersgrupper består av en hel del rörliga och karriärinriktade individer som en storstad gärna vill attrahera.

Från Tabell 22 framgår det att det totala flyttningsöverskottet för alla storstadskommunerna är negativt för åldersgrupperna 30-34, 35-39 och 40-44. Framförallt är det de stora underskotten för inrikes flyttningar inom dessa åldersgrupper som skapar ett negativt totalt flyttningsöverskott då invandringsöverskottet är positivt för samtliga fem åldersgrupper i storstadskommunerna.

Att många av flyttningarna ut från Göteborgs Stad går till någon av kranskommunerna framgår när vi tittar på Göteborgsregionens resultat (se Tabell 23). I detta fall verkar Göteborgs Stad som dragkraft till en ökad befolkningstillväxt i kranskommunerna. Samtliga tre storstadsregioner redovisar ett positivt totalt flyttningsöverskott inom alla de ålderskategorier som presenteras i Tabell 23. En kraftig invandring förklarar en stor del av överskottet, men sett till inrikes flyttningar så minskar siffrorna betydligt då kranskommunerna fångar upp en del av utflyttningarna från storstadskommunerna. Göteborgsregionen har fortfarande negativa tal för åldersgrupperna 35-39 och 40-44, men jämfört med Göteborgs Stad är underskottet i inrikes flyttningar betydligt lägre för åldersintervallet 35-44. För Malmöregionen sker till och med en förnyring i underskottet i inrikes flyttningar jämfört med Malmö. För Stockholmsregionens del fångas stora delar upp av Stockholms stora underskott vad gäller inrikes flyttningar bland invånare i åldern 30–44.

TABELL 22 FLYTTNETTO FÖR STORSTADSKOMMUNER, AVSER ÅR 2017

Kommun	Överskottstyp	Åldersgrupp					20-44 år
		20-24 år	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-44 år	
Göteborg	Totalt flyttningsöverskott	3 514	1 567	- 531	- 453	- 166	3 931
	Invandring	953	1 531	966	607	307	4 364
	Inrikes flyttning	2 561	36	- 1 497	- 1 060	- 473	- 433
Stockholm	Totalt flyttningsöverskott	4 279	5 801	- 69	- 1 284	- 625	8 102
	Invandring	1 603	2 191	1 751	831	484	6 860
	Inrikes flyttning	2 676	3 610	- 1 820	- 2 115	- 1 109	1 242
Malmö	Totalt flyttningsöverskott	1 729	1 498	- 235	- 384	- 56	2 552
	Invandring	580	763	531	341	194	2 409
	Inrikes flyttning	1 149	735	- 766	- 725	- 250	143

Källa: SCB

TABELL 23 FLYTTNETTO FÖR STORSTADSREGIONER, AVSER ÅR 2017

Region	Överskottstyp	Åldersgrupp					20-44 år
		20-24 år	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-44 år	
Göteborgsregionen	Totalt flyttningsöverskott	2 735	2 550	1 257	636	343	7 521
	Invandring	1 140	1 751	1 241	778	432	5 342
	Inrikes flyttning	1 595	799	16	- 142	- 89	2 179
Stockholmsregionen	Totalt flyttningsöverskott	4 747	9 353	3 708	1 624	917	20 349
	Invandring	3 078	4 471	3 506	2 037	1 208	14 300
	Inrikes flyttning	1 669	4 882	202	- 413	- 291	6 049
Malmöregionen	Totalt flyttningsöverskott	2 645	876	688	589	398	5 196
	Invandring	1 101	1 234	828	571	375	4 109
	Inrikes flyttning	1 544	- 358	- 140	18	23	1 087

Källa: SCB

**HUR RÄKNAS
DET TOTALA
FLYTTNINGSG-
ÖVERSKOTTET
UT?**

INRIKES FLYTTNINGAR

År 2017 gjordes 6 889 inrikes flyttningar bland personer i åldern 20-24 år i Göteborgs Stad. Inrikes utflyttningar för samma grupp var 4 328, vilket ger ett överskott i inrikes flyttningar som motsvarar 2 561.

INVANDRING

För samma åldersgrupp, stad och år invandrade 1 223 personer samtidigt som 270 personer utvandrade, vilket ger ett invandringsöverskott på 953.

TOTALT FLYTTNINGSGÖVERSKOTT

När ovan två överskottstyper slås ihop för åldersgrupp 20-24 blir det totala flyttningsöverskottet för Göteborgs Stad 3 514.

8

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Det här kapitlet består av tre avsnitt. I det första avsnittet jämför vi sysselsättningstillväxten i de tre storstadsregionerna under 2000-talet utifrån 2013 års indelning i lokala arbetsmarknader (LA). Anledningen till detta är för att LA regioner skapar sysselsättning i vidare utsträckning än själva storstadsregionen. Samtidigt utgår vi utifrån indelningen 2013 då senare års indelning av LA Göteborg, där Trollhättan ingår, behöver några fler statistiska årsutfall där Trollhättan med omnejd ingår för att permanent skriva om den analytiska geografin av Göteborgs arbetsmarknad.

I det andra och tredje avsnittet riktas analysen mer specifikt till arbetsmarknadsutveckling och kompetensförsörjning i Göteborgsregionen och analysen utgår därmed från de 13 kommuner som ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund (GR).³⁸

8.1 Sysselsättningsutveckling i storstädernas lokala arbetsmarknader

I förra kapitlet kunde vi notera att LA Göteborg haft en svagare befolkningsutveckling under 2000-talet än övriga storstäders LA regioner. Något motsvarande resultat märks inte när vi istället undersöker sysselsättningsutvecklingen. Här är det både LA Göteborg och LA Stockholm-Solna som har utvecklats bäst, med en genomsnittlig årlig sysselsättningstillväxt på 1,6 procent, respektive 1,5 procent. I LA Göteborg innebär den årliga ökningen att motsvarande cirka 147 000 nya jobb skapats i arbetsmarknadsregionen sedan år 2000. Alla storstäders LA regioner har utvecklats bättre än Sverige, vars genomsnittliga tillväxt under perioden uppmäts till 1,1 procent (se Tabell 24).

TABELL 24 SYSSELSATTA OCH SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXT 2000-2017, LA REGIONER OCH SVERIGE

LA REGION	SYSSELSATTA (I ANTAL)		SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXT 2000-2017		
	2000	2017	I PROCENT	I ANTAL	ÅRLIGT SNITT
LA Stockholm-Solna	1 097 972	1 426 060	30 %	328 088	1,5 %
LA Göteborg	460 609	607 547	32 %	146 938	1,6 %
LA Malmö-Lund	412 237	523 202	27 %	110 965	1,4 %
Sverige	4 051 870	4 914 893	21 %	863 023	1,1 %

Källa: SCB

Stark sysselsättningstillväxt i Göteborgs arbetsmarknad

Under inledningen av 2000-talet var det LA Göteborg som låg i tätposition. Samtliga år 2001-2004 hade LA Göteborg den starkaste utvecklingen – något som därefter enbart skett ett fåtal gånger. Under stora delar av den tidsperioden 2005-2014 har LA Stockholm-Solna noterat den starkaste sysselsättnings-tillväxten (se Figur 25). Det kan delvis också förklaras av LA Stockholm-Solnas starka befolknings-utveckling från 2006 och framåt.

Den senaste perioden, från 2015 och fram till 2017, noterade dock LA Göteborg den starkaste sysselsättningstillväxten. Under 2017 och jämfört med 2016 stannade jobbtillväxten i LA Göteborg på 2,3 procent. Motsvarande för LA Stockholm-Solna var 2,0 procent, medan LA Malmö-Lund hade en jobbtillväxt i nivå med Sverigesnittet på 1,8 procent. Näringslivets starka läge i LA Göteborg är den stora bidragande faktorn till den starka sysselsättningstillväxten på senare tid.

³⁸ I Tabell B1 och Tabell B2 i Bilagan redovisas vilka kommuner som ingår i storstädernas lokala arbetsmarknader, samt vilka kommuner som tillsammans med storstäderna bildar storstadsregion.

FIGUR 25 ÅRLIG SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXT (DAGBEFOLKNING) I LA REGIONER 2001-2017

Källa: SCB

8.2 Arbetsmarknadsutveckling i Göteborgsregionen

Antalet sysselsatta i Göteborgsregionens 13 kommuner ökade med 2,4 procent eller cirka 12 600 personer mellan 2016 och 2017. Totalt är drygt 530 000 personer sysselsatta i Göteborgsregionen. Jämfört med LA Göteborg så är sysselsättningstillväxten något starkare i Göteborgsregionen. Ökningstakten det senaste året för Göteborgsregionen ligger klart över den långsiktiga trenden för 2000-talet som är 1,7 procent per år. Sedan finanskrisen har sysselsättningstillväxten varit positiv varje år sedan 2010. Samma mönster gäller för Stockholmsregionen och Malmöregionen, men även för riket som helhet (se Figur 26).

FIGUR 26 ÅRLIG SYSSELSÄTTNINGSTILLVÄXT (DAGBEFOLKNING) I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2001-2017

Källa: SCB

Många jobb finns inom vård och omsorg, företagstjänster och handel

Vård och omsorg är den näringsgren som sysselsätter flest personer i Göteborgsregionen och har varit regionens största bransch sedan 2009. År 2017 arbetade nära 79 000 personer inom "vård och omsorg". Historiskt sett har "tillverkning och utvinning" varit den största näringsgrenen i Göteborgsregionen, men då sysselsättningen föll med drygt 9 procent mellan 2008 och 2009 gick "vård och omsorg" förbi som största bransch. Sedan dess har skillnaden bara blivit större mellan de två branscherna. På senare år har även andra branscher såsom "företagstjänster" och "handel" seglat förbi "tillverkning och utvinning". "Företagstjänster" har sett en rekordökning i sysselsatta över de tre senaste åren och har in på 2017 en liten bit kvar innan branschen även passerar "vård och omsorg" med sina drygt 78 000 sysselsatta. Inom "handel" finns drygt 67 000 sysselsatta, 39 000 är sysselsatta inom partihandeln och resterande cirka 28 000 sysselsatta arbetar inom detaljhandeln (dvs. sällanköpshandel och dagligvaruhandel).

Näringslivsstrukturen i Göteborgsregionen är relativt lik den i Sverige. Göteborgsregionen har dock en högre andel sysselsatta inom "företagstjänster", "tillverkning och utvinning", "handel" och "transport". Däremot är regionens andel lägre än Sveriges andel inom "vård och omsorg", "jordbruk, skogsbruk och fiske" samt "offentlig förvaltning". Tabell 25 visar antal sysselsatta efter näringsgren år 2017 i Göteborgsregionen och Sverige, samt näringsgrenens andel av den totala sysselsättningen.

TABELL 25 SYSSELSATT DAGBEFOLKNING +16 ÅR, EFTER NÄRINGS- & TILLVÄXT 2017

BRANSCH	GÖTEBORGSREGIONEN		SVERIGE	
	SYSSELSATTA	ANDEL	SYSSELSATTA	ANDEL
Vård och omsorg	78 991	14,9 %	812 138	16,5 %
Företagstjänster	78 232	14,8 %	591 664	12,0 %
Handel	67 334	12,7 %	587 529	12,0 %
Tillverkning och utvinning	64 783	12,2 %	551 353	11,2 %
Utbildning	55 082	10,4 %	534 694	10,9 %
Byggverksamhet	35 354	6,7 %	354 443	7,2 %
Transport	28 484	5,4 %	229 479	4,7 %
Offentlig förvaltning	27 929	5,3 %	293 087	6,0 %
Information och kommunikation	25 123	4,7 %	202 898	4,1 %
Kulturella och personliga tjänster	22 237	4,2 %	213 418	4,3 %
Hotell- och restaurang	19 184	3,6 %	169 199	3,4 %
Fastigheter	9 314	1,8 %	80 130	1,6 %
Finans och försäkring	7 657	1,4 %	95 089	1,9 %
Energi och miljö	4 483	0,8 %	50 390	1,0 %
Okänt	3 586	0,7 %	52 831	1,1 %
Jordbruk, skogsbruk och fiske	2 613	0,5 %	96 551	2,0 %
Totalt	530 386	100,0 %	4 914 893	100,0 %

Källa: SCB

Företagstjänster har snabbast sysselsättningstillväxt

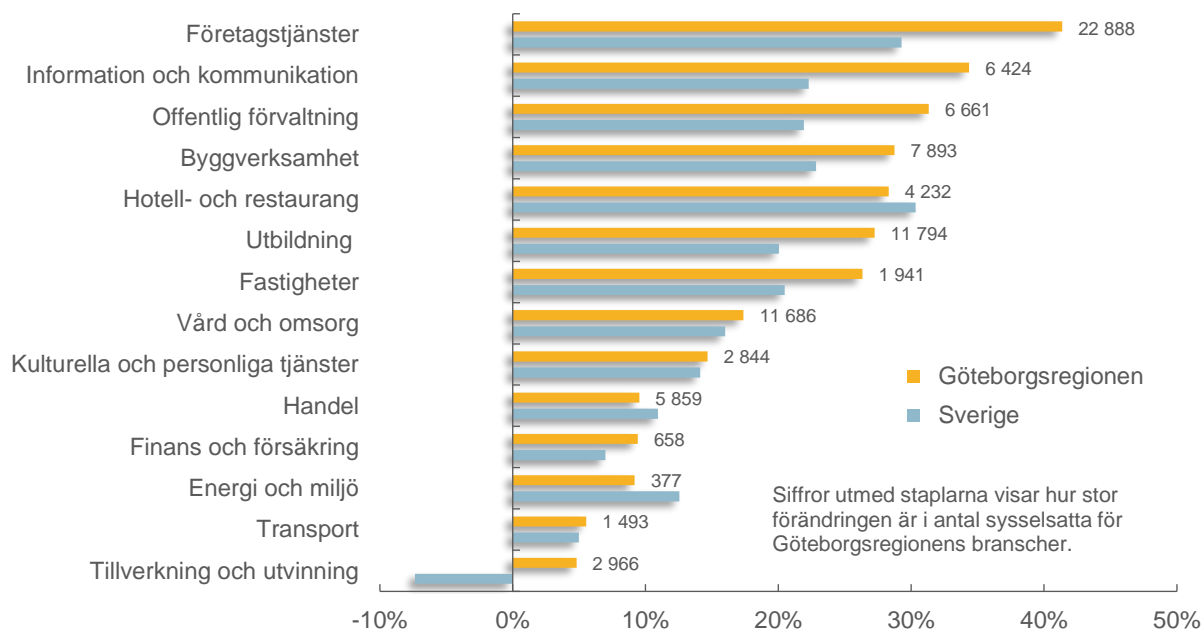
Figur 27 visar att antalet sysselsatta inom samtliga näringsgrenar har ökat i Göteborgsregionen sedan 2009.³⁹ Den näringsgren i Göteborgsregionen som ökat klart mest procentuellt under perioden 2009-2017 är "företagstjänster", följt av "information och kommunikation", "offentlig förvaltning" och "byggverksamhet". En klar majoritet av branscherna har upplevt starkare jobbtillväxt i Göteborgsregionen än i Sverige. Framförallt gäller det "företagstjänster", "information och kommunikation" och "tillverkning och utvinning". En intressant observation är att "tillverkning och utvinning" haft en negativ sysselsättningstillväxt i Sverige under perioden 2009-2017, medan den gått

³⁹ Figuren exkluderar "jordbruk, skogsbruk och fiske", samt kategorin "okänd" då dessa två branscher är små och kan omfattas av rejäla svängningar från år till år, vilket då resulterar i att figuren blir missvisande.

starkare framåt i Göteborgsregionen. Denna utveckling visar att Göteborgsregionens avancerade tillverkningsindustri är bra väl konkurrenskraftig och fortsätter skapa jobb genom att tillverka produkter med ett högt kunskapsinnehåll. Det finns dock undantag där Sverige i stort visar på bättre jobbtillväxt än Göteborgsregionen, bland annat inom "energi och miljö", "hotell och restaurang" samt inom "handel".

Om man räknar i absoluta tal så är "företagstjänster" den bransch som ökar mest i antal sysselsatta. Sedan 2009 har "företagstjänster" vuxit med cirka 23 000 sysselsatta. Denna förändring är nästan dubbelt så stor jämfört med andra och tredje största tillväxtbransch, som är "utbildning" och "vård och omsorg", vilka vardera vuxit med cirka 11 700 sysselsatta sedan 2009. Även sysselsatta inom "byggverksamhet", "offentlig förvaltning" och "information och kommunikation" ökar bra under perioden.

FIGUR 27 FÖRÄNDRING I SYSSELSATT DAGBEFOLKNING +16 ÅR (I %), PER NÄRINGS- & TILLVÄXT 2019

Källa: SCB

Ökad sysselsättning inom tjänstesektorn kan ge brist på kontorsytor

Den starka utvecklingen på arbetsmarknaden har bidragit till att andelen lediga kontorslokaler i Göteborg stabiliserats på en historiskt mycket låg nivå. Enligt de senaste mätningarna är vakansgraden i stadens mest centrala delar runt 3 till 5 procent. Under 2017 färdigställdes cirka 18 000 m² kontorsyta i Göteborg där merparten av tillskottet kom till i Norra Älvstranden och Mölndal. Under 2018 har cirka 14 000 m² kontorsyta färdigställts och ytterligare 5 000 m² förväntas färdigställas framåt årsskiftet. 166 000 m² är just nu under byggnation, vilket sker mestadels i Göteborgs centrala delar, samt i Norra Älvstranden. Trots tillskottet av kontorsyta i Göteborg är marknaden inte helt tillfredsställd och ett resultat av ett stramt utbud av kontorslokaler och en hög efterfrågan är att kontorshyrorna ökat det senaste året.

Den ökade efterfrågan på kontor bekräftas även i en rapport från Evidens, där de kontorsintensiva branscherna i regionen väntas växa med cirka 100 000 sysselsatta fram till år 2035.⁴⁰ Merparten av dessa jobb kommer att skapas i Göteborgs centrala kärna, där tillgängligheten till individer med kompetens är bättre, samt att sannolikheten för optimal matchning är högre. I rapporten fastställs att regionen måste stödja utvecklingen på marknaden för att kunna tillfredsställa den ökade efterfrågan på centrala kontor i nutid och framtid. Prognosen pekar på att det kommer efterfrågas runt 700 000 m² bruttoarea (BTA) av nyproducerade kontorslokaler i centrala Göteborg. Det motsvarar ett efterfrågat behov på drygt 35 000 m² nyproducerad kontorsyta per år fram till 2035. Med tanke på dagens låga vakansgrad på kontor finns det ett utrymme för ett högre tillskott i början av perioden.

⁴⁰ Evidens (2015). "Efterfrågan på kontorsmarknaden i Göteborg", Evidens, Stockholm, Sverige.

Hur förändras den regionala ekonomin när en bransch växer eller krymper?

Detta avsnitt behandlar förändringar i branscher baserat på multiplikatoranalys. Med andra ord mäter vi den uppskattade effekten på ytterligare jobb som följer när en bransch växer eller krymper. Ett rimligt antagande är att utgå från att ett företag inom en viss bransch annonserar att 100 personer ska anställas eller varslas. Utifrån denna händelse använder vi regionala multiplikatorer för att estimerar vad den ytterligare effekten på sysselsättning blir över 90 grovt indelade branscher, inklusive den branschen som berörs av anställning eller varsel. Tabell 26 redovisar multiplikatorer för de 10 största branscherna efter antal sysselsatta i Göteborgsregionen år 2017. För jämförelse redovisas även multiplikatorer för motsvarande branscher nationellt.

Storleksmässigt är vård och omsorg den största branschen i Göteborgsregionen, följt av företagstjänster och handel där den senare utgörs av både partihandeln och detaljhandeln. Cirka två femtedelar av tillverkningsindustrin har sysselsättning inom fordonsindustrin. Sett till hur stor andel sysselsatta Göteborgsregionen har av Sverige framgår det att mer än en tredjedel av landets sysselsatta inom fordonsindustrin finns i regionen. Även branscher som företagstjänster, transport, information och kommunikation, samt hela tillverkningsindustrin visar på något högre koncentrationer av rikets total. Multiplikatorn avslöjar en rad olika dimensioner, däribland relationen mellan leverantör och producent, dvs. värdekedjans röda tråd och hur nya jobb inom en viss bransch skapar ytterligare nya jobb i ekonomin. Som ett exempel kan vi se att branscherna vård och omsorg, utbildning och offentlig förvaltning har lägre multiplikatorer, vilket beror på att branscherna har en mindre värdekedja. Å andra sidan så har tillverknings- och fordonsindustrin, som är underleverantörstunga, de högsta multiplikatorerna och de största värdekedjorna.

TABELL 26 MULTIPLIKATORER FÖR GÖTEBORGSREGIONENS 10 STÖRSTA BRANSCHER EFTER ANTAL SYSSELSATTA ÅR 2017

BRANSCH	GÖTEBORGSREGIONEN			SVERIGE
	DIREKT SYSSELSATTA	ANDEL AV SVERIGE	MULTIPLIKATOR	MULTIPLIKATOR
Vård och omsorg	78 991	10 %	1,05	1,37
Företagstjänster	78 232	13 %	1,47	2,19
Handel	67 334	11 %	1,17	1,77
Tillverkning och utvinning	64 783	12 %	1,57	2,97
varav fordonsindustri	24 955	36 %	1,84	3,44
Utbildning	55 082	10 %	1,08	1,41
Byggverksamhet	35 354	10 %	1,26	1,99
Transport	28 484	12 %	1,35	2,07
Offentlig förvaltning	27 929	10 %	1,14	1,64
Information och kommunikation	25 123	12 %	1,36	2,39
Kulturella och personliga tjänster	22 237	10 %	1,20	1,77

Källa: SCB, Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen

Not: Tabellen är sorterad efter bransch med flest antal sysselsatta.

Vad innebär det då om en viss bransch växer eller krymper i antal sysselsatta och vilka effekter skapar en sådan förändring på den nationella och regionala ekonomin? Om vi utgår från de två extremerna ovan, dvs. vård och omsorg samt fordonsindustrin, samt branscher som i nuläget befinner sig i en stark konjunktur som IT-tjänster, byggindustrin och kemiindustrin så kan vi räkna på några exempel.

Tabell 27 visar vad effekten blir på ytterligare sysselsatta om en bransch växer eller krymper med 100 sysselsatta. Om branschen vård och omsorg sysselsätter 100 fler så skapas det ytterligare 37 jobb inom den egna branschen, samt över de resterande 89 grovt definierade branscherna. 5 jobb av de 37 ytterligare jobben skulle hamna i Göteborgsregionen. Å andra sidan skulle 37 ytterligare jobb försvinna nationellt varav 5 i Göteborgsregionen om vård och omsorg istället tog ett beslut om att varsla 100 sysselsatta.

Den klart starkaste spilleffekten på sysselsättning finns inom tillverkningsindustrin, framförallt inom fordonsindustrin där en sysselsatt påverkar ytterligare nära 2,5 sysselsatta nationellt. Låt oss säga att fordonsindustrin växer med 100 sysselsatta. I ytterligare led skapas hela 244 jobb nationellt och drygt en tredjedel av dessa, dvs. 84 jobb, hamnar i Göteborgs regionala ekonomi.⁴¹

Sett till andra branscher med stark konjunktur i nuläget är den ytterligare effekten på sysselsättningen inte lika stark, men ändå påtaglig. För kemiindustrin tillämpas multiplikatorn för tillverkning där den ytterligare effekten är cirka 2 jobb på varje ny sysselsättning. 100 nya jobb inom kemiindustrin skulle därmed skapa ytterligare cirka 200 jobb nationellt, varav drygt en fjärdedel skulle hamna i Göteborgsregionen. Inom IT-tjänster, som hamnar under företagstjänster, skulle 100 nya jobb innebära ytterligare 119 jobb inom den egna branschen samt i andra branscher. Göteborgsregionens byggindustri har känt av en högkonjunktur ett längre tag. Här är multiplikatorns ytterligare spridning inte lika stark som för fordon, kemi och IT, men ger ändå en effekt på 1 ytterligare jobb på varje nyskapat jobb. 100 nyskapade jobb inom byggindustrin skapar ytterligare cirka 100 jobb och strax över en fjärdedel av dessa hänförs till Göteborgs regionala ekonomi.

En sak att ha i åtanke är att dessa sysselsättningseffekter även kan gå i motsatt riktning. Om någon av de redovisade branscherna i Göteborgsregionen istället tog ett beslut om att varsla 100 sysselsatta personer skulle den ytterligare effekten på sysselsättning minska med motsvarande siffror.

TABELL 27 YTTERLIGARE SYSSELSATTA SOM BERÖRS I DEN EGNA BRANSCHEN SAMT I ANDRA BRANSCHER NÄR BRANSCHEN VÄXER (+) ELLER KRYMPER (-) MED 100 SYSSELSATTA

BRANSCH	VÄXER / KRYMPER	GÖTEBORGSREGIONEN YTTERLIGARE JOBB SOM BERÖRS	SVERIGE YTTERLIGARE JOBB SOM BERÖRS
	I ANTAL SYSSELSATTA		
Vård och omsorg	±100	±5	±37
Företagstjänster	±100	±47	±119
Handel	±100	±17	±77
Tillverkningsindustri	±100	±57	±197
varav fordonsindustri	±100	±84	±244
Utbildning	±100	±8	±41
Byggindustri	±100	±26	±99
Transport	±100	±35	±107
Offentlig förvaltning	±100	±14	±64
Information & kommunikation	±100	±36	±139
Kulturella och personliga tjänster	±100	±20	±77

Källa: SCB, Business Region Göteborg och Västra Götalandsregionen

⁴¹ Tabell 27 redovisar nettoeffekten, dvs. antalet ytterligare jobb som skapas utöver de 100 jobb som tillkommer eller försvinner. För 100 nya jobb inom vård och omsorg är den ytterligare effekten på sysselsatta över 90 grovt definierade branscher uträknad enligt följande:

$$(+100 \times 1,37) - (+100) = +37, \text{ dvs. } 37 \text{ ytterligare jobb tillkommer i den nationella ekonomin.}$$

$$(+100 \times 1,05) - (+100) = +5, \text{ dvs. } 5 \text{ ytterligare jobb tillkommer i den regionala ekonomin.}$$

Observera att de ytterligare antal jobben som berörs för regionen är en delmängd av jobben som berörs i den nationella ekonomin. De 5 ytterligare jobben som berörs i ovan exempel ingår alltså i de 37 ytterligare jobben som berörs i den nationella ekonomin. Om branschen vård och omsorg istället krymper genom att 100 jobb varslas är den ytterligare effekten på sysselsatta över 90 sektorer följande:

$$(-100 \times 1,37) - (-100) = -37, \text{ dvs. } 37 \text{ ytterligare jobb försvinner i den nationella ekonomin.}$$

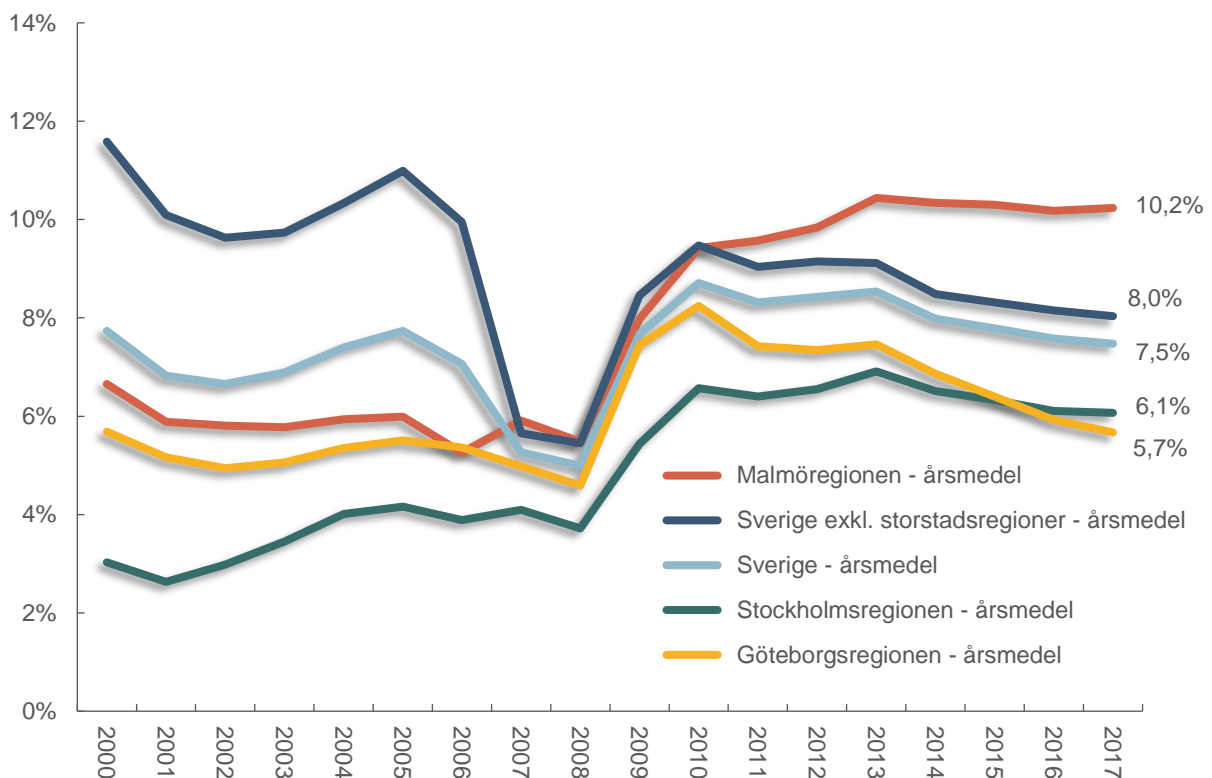
$$(-100 \times 1,05) - (-100) = -5, \text{ dvs. } 5 \text{ ytterligare jobb försvinner i den regionala ekonomin.}$$

Sjunkande arbetslöshet men stort utanförskap

Under 2007 och våren 2008 var arbetslösheten i Göteborgsregionen 4-5 procent. Till följd av lågkonjunkturen hösten 2008 steg arbetslösheten i Göteborgsregionen kraftigt och vid årsskiftet 2009-2010 var arbetslösheten i snitt drygt 8 procent. Därefter skedde en tydlig förbättring som dock stannade av när finansiell turbulens i omvärlden återigen gjorde sig påmind under mitten av 2011. I perioden efter 2011 har Göteborgsregionen haft en god sysselsättningsutveckling, vilket gett en tydlig effekt på arbetsmarknaden där arbetslösheten sjunkit till nivåer strax under 6 procent.

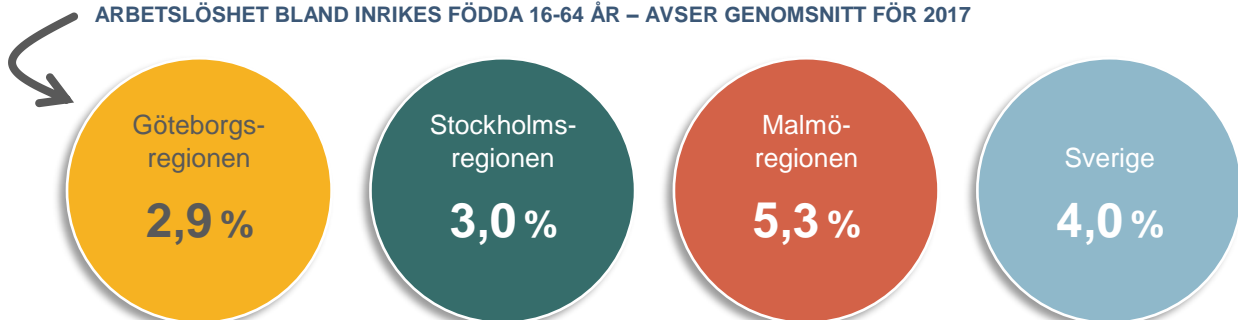
I oktober 2018 var arbetslösheten i Göteborgsregionen 5,5 procent, vilket var lägst bland storstadsregioner i Sverige. Sedan årsskiftet 2009-2010 har Göteborgsregionen haft en bättre utveckling än Sverige och de två andra storstadsregionerna. Gapet mellan Malmöregionen och Göteborgsregionen blir större över tid och likaså gapet mellan Sverige och Göteborgsregionen. Regionens arbetslöshet ligger något lägre än Stockholmsregionens arbetslöshet. Medel för Göteborgsregionens arbetslöshet för helåret 2017 uppgick till 5,7 procent (se Figur 28).

FIGUR 28 ÖPPET ARBETSLÖSA SAMT I ARBETSMARKNADSPROGRAM, TOTALT 16-64 ÅR - I PROCENT AV ARBETSKRAFTEN, ÅRSMEDEL 2000-2017

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

ARBETSLÖSHET BLAND INRIKES FÖDDA 16-64 ÅR – AVSER GENOMSNITT FÖR 2017

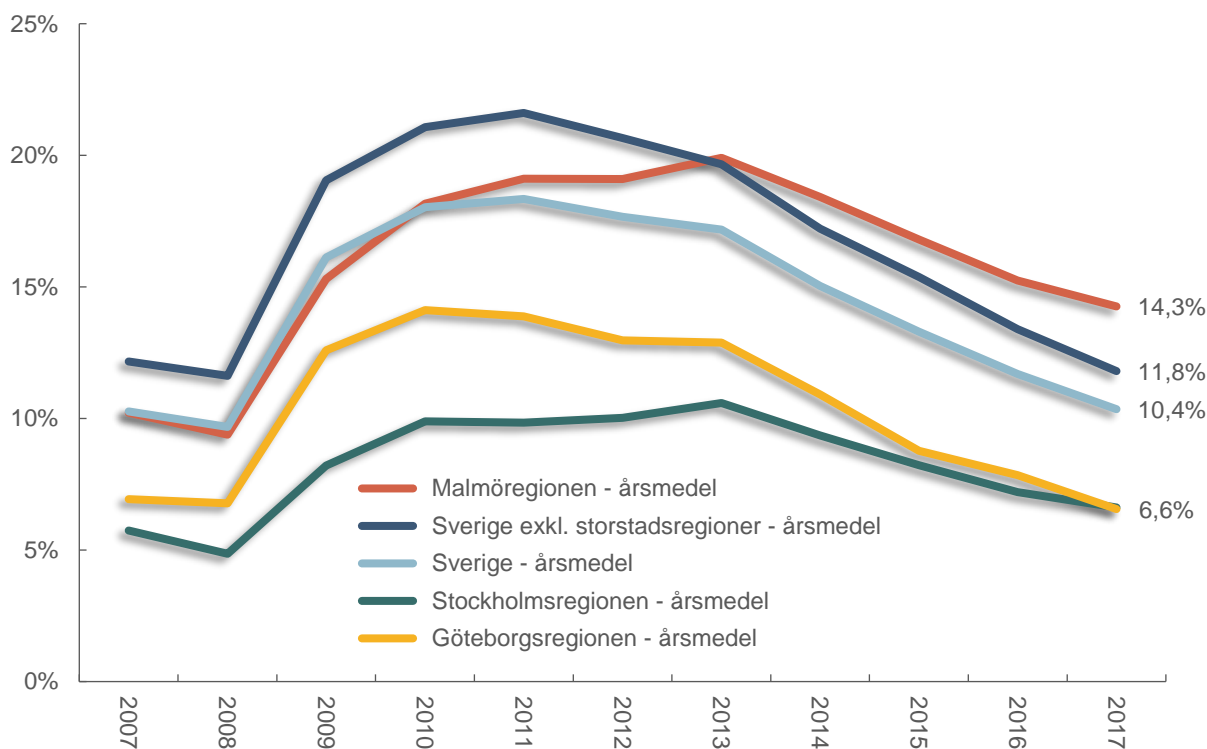

Prognosen för Västra Götalands län är att cirka 17 000 fler blir sysselsatta under 2018 mycket tack vare det goda arbetsmarknadsläget och framförallt kommer Göteborgsregionens starka jobbtillväxt vara en drivande faktor. Även in på 2019 väntas länets antal sysselsatt öka med ytterligare 15 000. En stor del av de nya arbetstillfällena förväntas skapas inom bygg- och anläggningsföretag, vilka också kommer skapa ytterligare arbetstillfällen i andra delar av näringslivet. En stor del av de nya arbetstillfällena kommer fortsättningsvis att skapas inom tjänstesektorn som kopplas till industrin, framförallt inom företagstjänster, men även tjänsteyrken inom offentlig sektor. Arbetsförmedlingens prognos visar även att företag verksamma inom transport och hotell- och restaurangverksamhet väntas ha starka jobbtillväxter. Arbetsförmedlingen pekar dock ut några viktiga utmaningar som kommer vara avgörande för hur arbetsmarknaden i regionen kommer utvecklas framöver: ⁴²

- Tilltagande brist på arbetskraftskompetens
- Inskrivna arbetslösa har ett stort behov av stöd
- Den höga arbetslösheten bland personer som saknar gymnasieutbildning och är utrikes födda måste minska, likaså risken för dessa grupper att hamna i långtidsarbetslöshet

Business Region Göteborg för löpande statistik över hur arbetslösheten utvecklas för ungdomar och utrikes födda. För ungdomar 18-24 år har det skett en klar förbättring den senaste tiden. I oktober 2018 var ungdomsarbetslösheten 6,1 procent, vilket är klart under Sverige i stort där arbetslösheten stannar strax under 9 procent. Inte sedan 2008 har arbetslösheten bland ungdomar i Göteborgsregionen varit så låg. Medeltalet för arbetslösheten helåret 2017 uppgick till 6,6 procent för Göteborgsregionens ungdomar, vilket ligger i nivå med ungdomsarbetslösheten i Stockholmsregionen. Å andra sidan dras Malmöregionen med ett årligt genomsnitt som visar på mer än två gånger högre ungdomsarbetslöshet jämfört med Göteborgsregionen och Stockholmsregionen (se Figur 29).

FIGUR 29 ÖPPET ARBETSLÖSA SAMT I ARBETSMARKNADSPROGRAM, TOTALT 18-24 ÅR - I PROCENT AV ARBETSKRAFTEN, ÅRSMEDEL 2000-2017

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

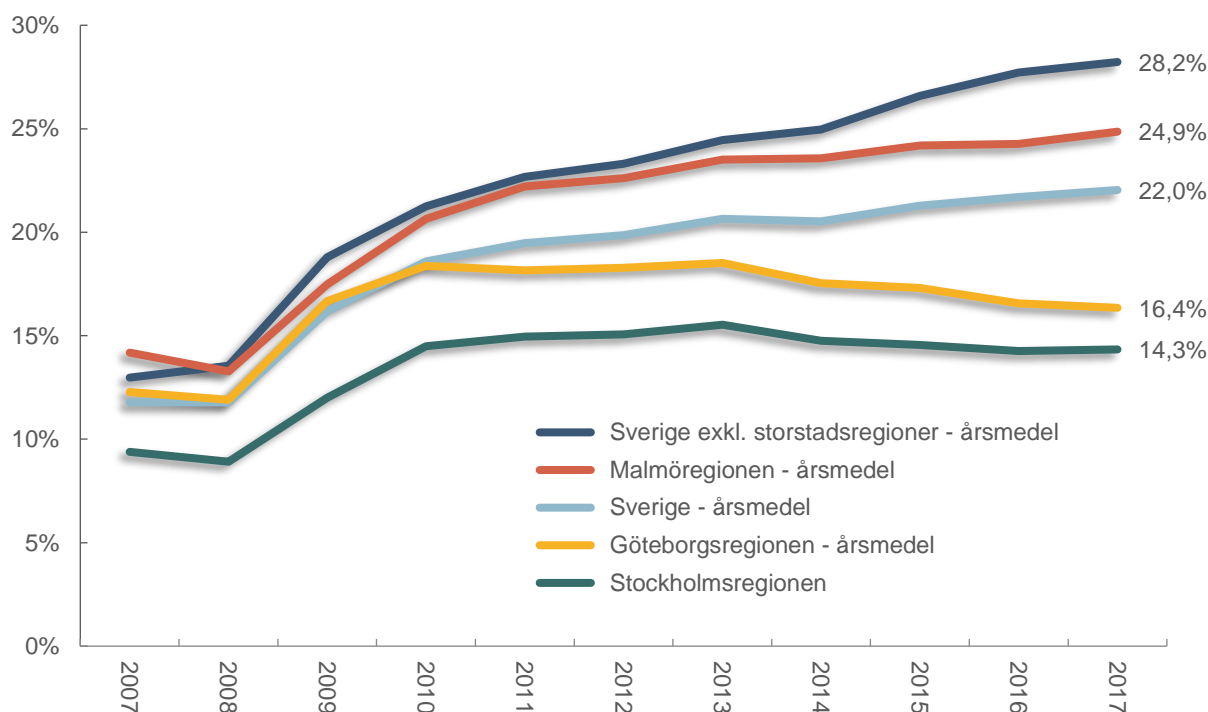
⁴² Arbetsförmedlingen (2018). 'Arbetsmarknadsutsikterna våren 2018 i Västra Götalands län – Prognos för arbetsmarknaden 2018-2019', Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen.

Mycket hög andel arbetslösa bland utrikes födda

I oktober 2018 var 61 procent av Göteborgsregionens drygt 28 400 arbetslösa i åldern 16-64 födda i utlandet. I siffror motsvarar detta drygt 17 200 arbetslösa personer. Det finns idag alltså ett tydligt utanförskap i Göteborgsregionen vilket riskerar att få allvarliga konsekvenser för framtiden. Figur 30 visar årsmedelvärden för arbetslösheten bland utrikes födda i åldern 16-64 i storstadsregionerna och Sverige. Göteborgsregionen ligger en bra bit under det årliga riksgenomsnittet i den senare delen av undersökningsperioden. Däremot uppvisar Stockholmsregionen en betydligt lägre arbetslöshet bland utrikes födda jämfört med Göteborgsregionen. Detta kan förklaras av att utrikes födda har lättare att komma i arbete i den större arbetsmarknaden som finns i Stockholmsregionen. Arbetslösheten för utrikes födda är dock på tok för hög. Samtidigt som arbetslösheten ökar bland utrikes födda i Malmöregionen och Sverige visar Stockholmsregionen och Göteborgsregionen en fallande arbetslöshet för denna grupp den senaste 5-årsperioden. Arbetslösheten bland Göteborgsregionen utrikes födda 16-64 år stannade på ett årsmedel på 16,4 procent under 2017, vilket trots allt ändå är 5,6 procentenheter lägre än Sverigesnittet.

FIGUR 30 ÖPPET ARBETSLÖSA SAMT I ARBETSMARKNADSPROGRAM, UTRIKES FÖDDA 16-64 ÅR - I PROCENT AV ARBETSKRAFTEN, ÅRSMEDEL 2007-2017

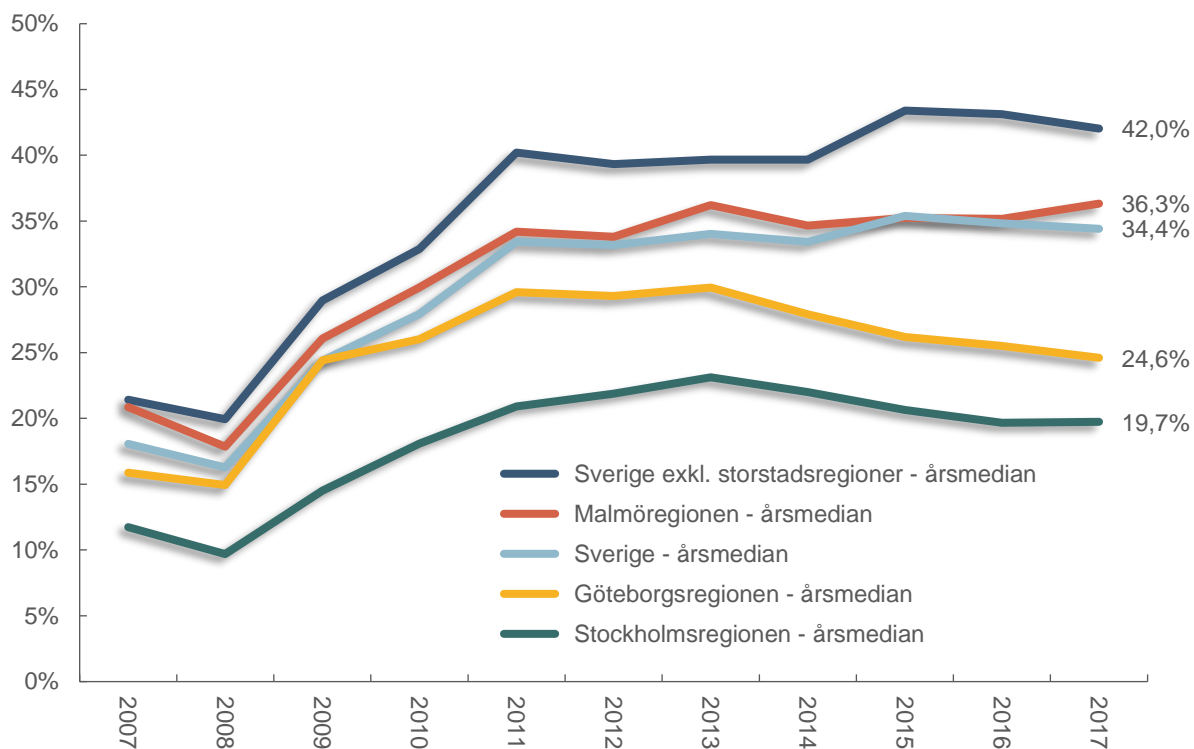

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

En annan grupp med väldigt hög arbetslöshet är utrikes födda ungdomar. I oktober 2018 var 47 procent av de totalt arbetslösa i åldern 18-24 i Göteborgsregionen födda i utlandet. För denna grupp är nästan var fjärde ungdom i arbetskraften arbetslös i Göteborgsregionen. Jämfört med Sverige i stort, där mer än var tredje utrikes född i åldern 18-24 är arbetslös, är situation klart bättre i Göteborgsregionen (se Figur 31). Här ser vi återigen vad en större arbetsmarknad kan ge för fördelar när det gäller att fånga upp olika grupper i arbetslöshet, då Stockholmsregionen genomsnittliga arbetslöshet är cirka 5 procentenheter lägre än motsvarande i Göteborgsregionen. I Malmöregionen är arbetslösheten högre än Sverigesnittet. Drygt 36 procent av Malmöregionens unga utrikes födda i arbetskraften står utanför arbetsmarknaden.

Den höga arbetslösheten bland unga utrikes födda är dock ett tecken på att samhället måste tackla denna utmaning på ett mer effektivt sätt. Andra grupper som också har det svårt att komma in på Göteborgsregionens arbetsmarknad är personer med endast förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning och arbetslösa personer som är 55 år och äldre.

FIGUR 31 ÖPPET ARBETSLÖSA SAMT I ARBETSMARKNADSPROGRAM, UTRIKES FÖDDA 18-24 ÅR - I PROCENT AV ARBETSKRAFTEN, ÅRSMEDEL 2007-2017

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

Not: Månadsstatistikens medelvärden avviker från månadsstatistikens medianvärden under perioden 2007-2017. Därför används medianvärden för att tolka de årliga arbetslöshetssiffrorna

UTMANING

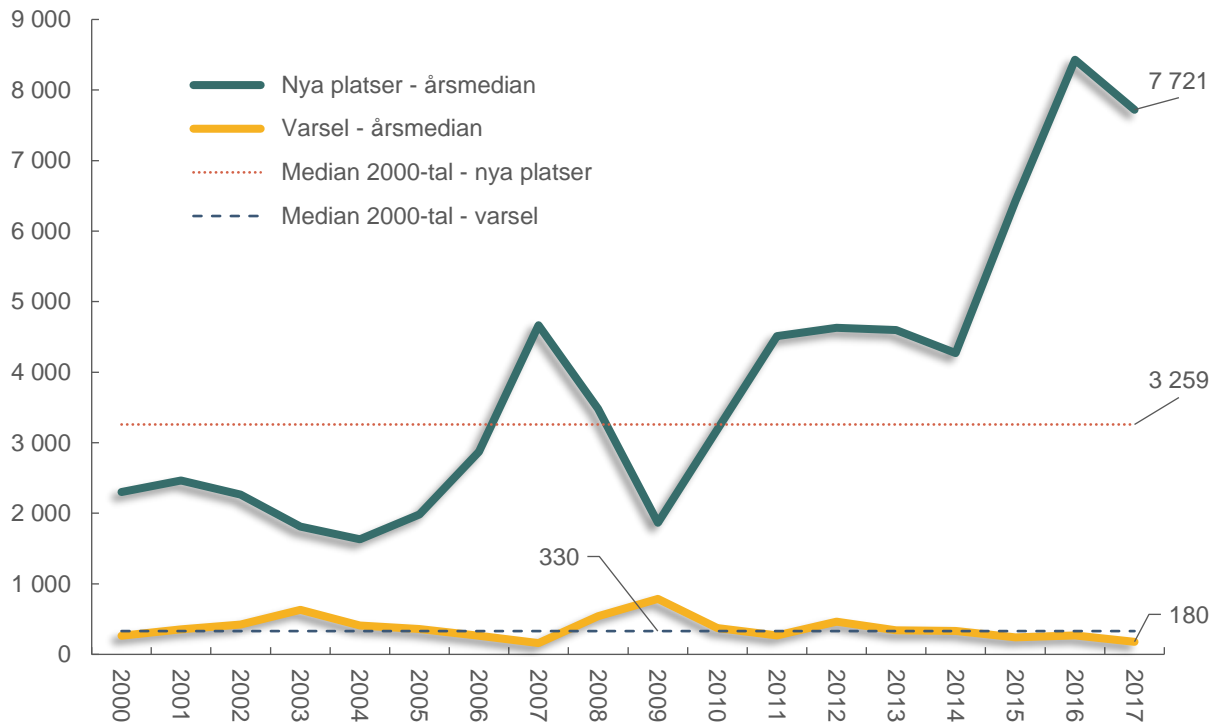
Även om arbetslösheten har minskat den senaste perioden så står fortfarande en stor grupp utanför arbetsmarknaden, bland annat många av Göteborgsregionens utrikes födda invånare. Detta utanförskap framgår även i ett antal internationella rankingstudier. En stor och viktig utmaning för den privata och offentliga sektorn i Göteborgsregionen är att aktivt jobba för att **ÖKA DELAKTIGHETEN PÅ ARBETSMARKNADEN.**

Hösten 2008 drabbades Göteborgsregionen av en varselvåg som var starkt kopplad till en krisande fordonsindustri, samt en finansmarknad i gungning. Göteborgsregionen, som har ungefär 10 procent av Sveriges sysselsatta, hade under flera månader 15-20 procent av Sveriges varsel. De höga varselalen fortsatte långt in på 2009. Från 2011 och framåt har varselalen däremot gått ner till mer normala nivåer och i vissa fall till och med något under normala nivåer. Under 2016 och 2017 var varslen som berörde flest personer kopplade till Ericsson, Green Cargo och APM Terminals. Under första halvan av 2018 har antalet varslade personer varit på en mycket låg nivå jämfört med 2000-talets genomsnitt.

Utvecklingen av nyanmälda platser med tillsvidareanställning den senaste perioden visar att näringslivet i Göteborgsregionen går starkt framåt. Under 2017 anmäldes i genomsnitt drygt 7 700 platser med

tillsvidareanställning till Arbetsförmedlingen (se Figur 32).⁴³ Jämfört med 2016 innebär detta dock en minskning med 8 procent. Att antalet nya platser med tillsvidareanställning ligger på så hög nivå är främst kopplat till den starka konjunkturen i regionens näringsliv, samt att brist på arbetskraftskompetens gör det allt svårare för företagen att fylla de lediga platserna. Flest antal nya platser erbjuds bland annat inom branscherna "företagstjänster", "vård och omsorg", "information och kommunikation" och "utbildning".

FIGUR 32 ANTAL NYANMÄLDA PLATSER MED TILLSVIDAREANSTÄLLNING OCH ANTAL VARSEL I GÖTEBORGSREGIONEN - ÅRSMEDIAN 2000-2017

Källa: Arbetsförmedlingen

Not: Månadsstatistikens medelvärden avviker från dess medianvärden under perioden 2000-2017, därmed används här medianvärden för de årliga siffrorna.

8.3 Kompetensförsörjning i Göteborgsregionen

En stor kompetenspool lägger grunden för hur en regions utvecklingspotential formas och hur regionen kan hävda sig konkurrensmässigt, vare sig man ser konkurrensen utifrån ett nationellt eller globalt perspektiv. Ett starkt gående näringsliv i Göteborgsregionen har bidragit till att efterfrågan på kompetent arbetskraft ökat kraftigt. Under 2017 var i genomsnitt drygt 28 000 personer arbetslösa i regionen samtidigt som antalet vakanta tillsvidareanställningar i genomsnitt legat på cirka 7 600. Matchningsproblematiken är klart kopplad till att arbetskraftskompetensen hos arbetslösa personer inte matchar den kompetens som efterfrågas av regionens näringsliv.

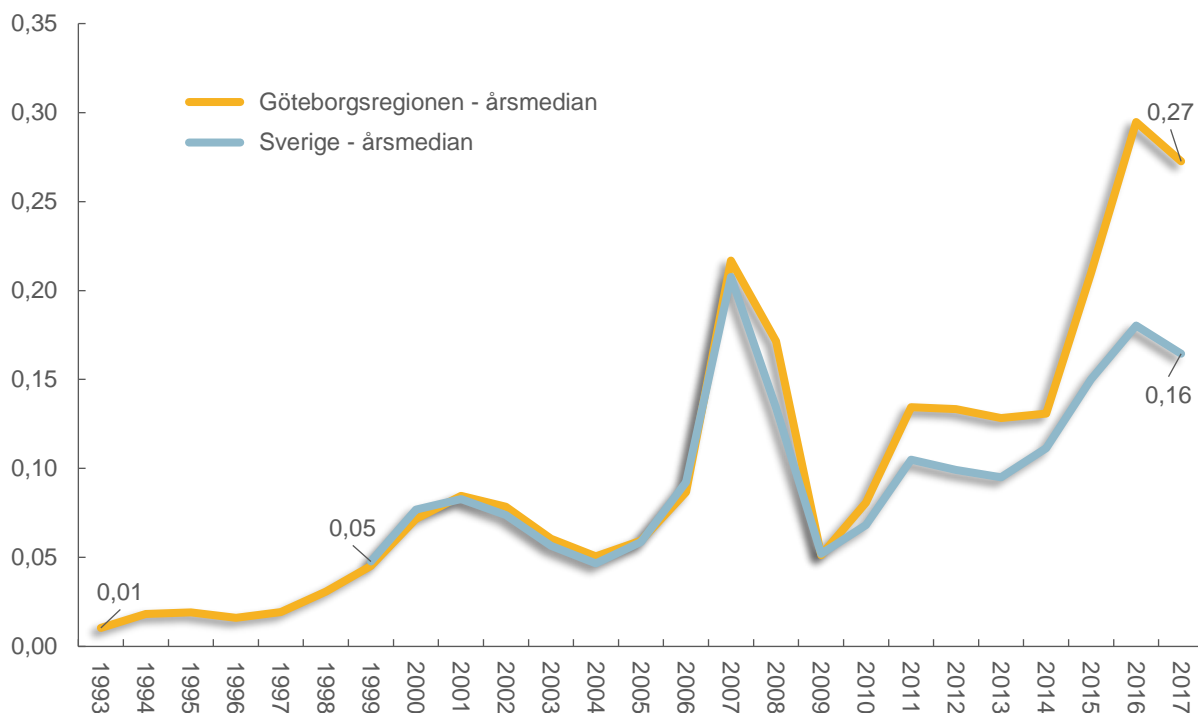
Figur 33 visar nya platser med tillsvidareanställning per arbetslösa.⁴⁴ Notera att tidsserien för Göteborgsregionen börjar från 1993 medan tidsserien för Sverige börjar från 1999. 1993 gick det 0,01

⁴³ Det kan förekomma viss dubbelräkning i Arbetsförmedlingens statistik över nyanmälda platser, men vi bedömer ändå att indikatorn är relevant att följa. Antalet nya platser i Göteborgsregionen är betydligt högre än mediantalet som presenteras i Figur 32, då flertalet företag annonserar nya platser via egna rekryteringsföretag. Som ett resultat av detta är statistiken från Arbetsförmedlingens platsdatabank kraftigt underskattad.

⁴⁴ Här avser "arbetslös" både öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknadsprogram. En högre kvot visar att antalet vakanta tillsvidareanställningar är svåra att fylla med arbetssökandes rådande kompetens, medan en lägre kvot visar att det är enklare att fylla vakanserna med arbetssökandes rådande kompetens.

nya platser med tillsvidareanställning per arbetslösa i Göteborgsregionen. Med andra ord kan man säga att nya platser var enkla att fylla. Från 1999 och fram till krisens år 2009 var utvecklingen ganska lik för både Göteborgsregionen och Sverige. Matchningen på jobbmaknaden har dock varit mer problematisk i Göteborgsregionen efter 2009, där Göteborgsregionen noterar en klart större kvot antal lediga platser per arbetslösa än Sverige. 2017 hade Göteborgsregionen 0,27 nya platser med tillsvidareanställning per arbetslösa. För Sverige var motsvarande kvot 0,16 nya platser per arbetslösa. Gapet mellan Göteborgsregionen och Sverige växer allt mer över tid. Att Göteborgsregionens företag har stora svårigheter att fylla de lediga jobben med arbetskraftskompetens bekräftas i flertalet konjunkturbarometrar från Västra Götalandsregionen och SCB.⁴⁵

FIGUR 33 NYA PLATSER MED TILLSVIDAREANSTÄLLNING PER ÖPPET ARBETSLÖSA SAMT I ARBETSMARKNADSPROGRAM I GÖTEBORGSREGIONEN OCH SVERIGE - ÅRSMEDIANER 1993-2017

Källa: Arbetsförmedlingen

Tittar vi på storstadsregionernas högsta avslutade utbildningsnivå bland 25–64-åringar framgår det att alla tre storstadsregioner ligger klart över riksgenomsnittet för de med eftergymnasial och forskarutbildningsnivå (se Figur 34). Att strukturen ser ut just på detta sätt är inget chockerande resultat. De mest intressanta och bäst betalda jobben i privat sektor finns just i storstadsområdena, vilka också har anslutning till större lärosäten och universitetssjukhus där offentlig sektor anställer högutbildad personal. Därmed absorberas stora delar av den högutbildade kompetensen till storstadsområdena.

Förgymnasial utbildning ligger på en likartad nivå i storstadsregionerna, men nivån är något högre för Sverige i stort och Sverige exklusive storstadsregionerna. När det gäller gymnasial utbildning ligger Göteborgsregionen högst av storstadsregionerna. Alla tre storstadsregioner ligger dock på nivåer som är klart lägre än andelarna för Sverige och Sverige exklusive storstadsregionerna.

För de med eftergymnasial och forskarutbildning har Göteborgsregionen dock lägst andel av storstadsregionerna. Både Stockholmsregionen och Malmöregionen ligger 1-2 procentenheter högre än

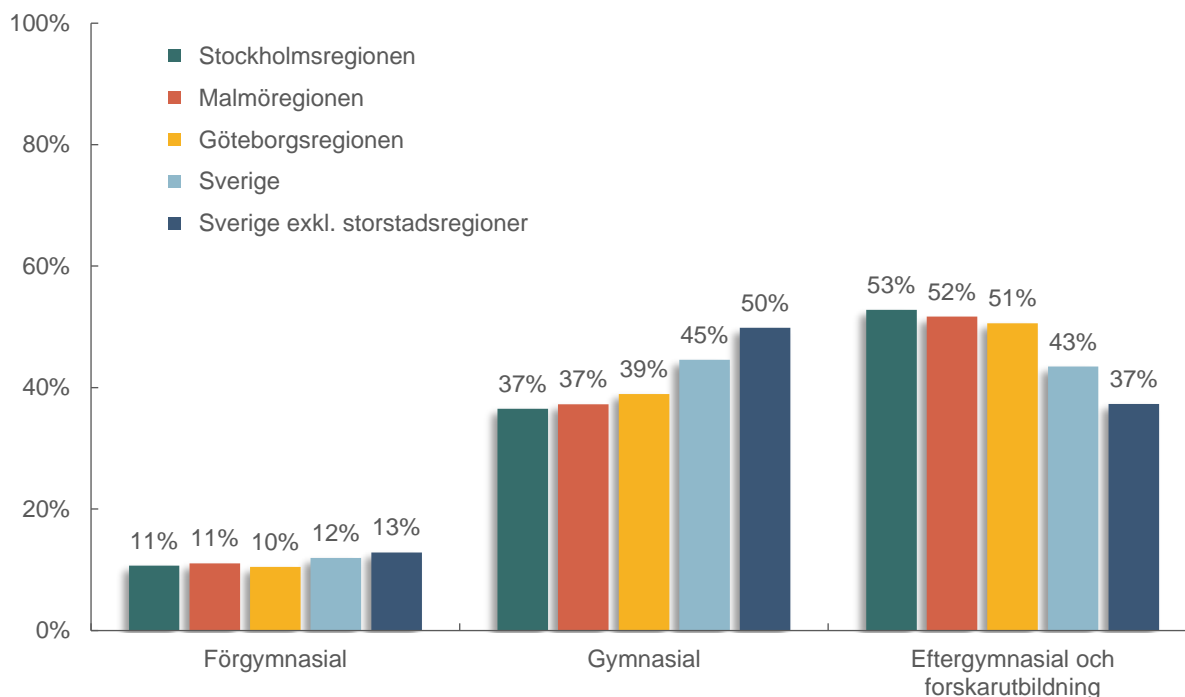
⁴⁵ Se bland annat:

VGR och SCB (2017). 'Konjunkturbarometer för Västra Götaland: Vår 2017', Västra Götalandsregionen, Göteborg, Sverige.
 VGR och SCB (2017). 'Konjunkturbarometer för Västra Götaland: Höst 2017', Västra Götalandsregionen, Göteborg, Sverige.
 VGR och SCB (2018). 'Konjunkturbarometer för Västra Götaland: Vår 2018', Västra Götalandsregionen, Göteborg, Sverige.
 VGR och SCB (2018). 'Konjunkturbarometer för Västra Götaland: Höst 2018', Västra Götalandsregionen, Göteborg, Sverige.

Göteborgsregionen. Mellan 2016 och 2017 ökade både Göteborgsregionen och Stockholmsregionen sin andel av de med högst utbildning med 0,7, respektive 0,6 procentenheter. I Malmöregionen minskade däremot andelen med en halv procentenhet. Ökningen för Göteborgsregion inom denna grupp innebär att regionen ökat sitt utbud av invånare med den högsta kompetensen i nivå med Stockholmsregionen och i något snabbare takt än i Malmöregionen.⁴⁶

FIGUR 34 HÖGSTA AVSLUTADE UTBILDNINGSNIVÅ BLAND 25-64-ÅRINGAR I STORSTADSREGIONER, SVERIGE OCH SVERIGE EXKLUSIVE STORSTADSREGIONER, AVSER ÅR 2017

Källa: SCB

Sett till kommuner i Göteborgsregionen framgår det att Mölndal och Göteborg har högst andel 25-64 åringar med eftergymnasial och forskarutbildning (se Tabell 28). Även Härryda och Partille noterar höga andelar då drygt hälften av kommuninvånarna i åldern 25-64 har eftergymnasial och forskarutbildning.

Alla kommuner i Göteborgsregionen visar att befolkningen i åldersintervallet 25-64 blir allt mer högtutbildad. Den kommun som visar störst procentuell ökning i kategorin eftergymnasial och forskarutbildning är Härryda som ökar med cirka 15 procentenheter under perioden 2002-2017. Ökningen är även stor i Mölndal och Ale som ökar med cirka 14 procentenheter mellan 2002 och 2017.

Andelen 25-64 år med endast förgymnasial utbildning som högsta avslutade utbildning minskar i alla kommuner i Göteborgsregion under perioden 2002-2017. Förhållandet är snarlikt också när det gäller andelen 25-64 år med gymnasial utbildning som högsta avslutade utbildning, dock med undantag för Lilla Edet och Tjörn där andelen ökar marginellt.

Jämför vi mellan storstadskommunerna framgår det att Göteborg har en högre andel än Malmö när det gäller 25-64 år med eftergymnasial och forskarutbildning som högsta avslutade utbildning år 2017. I Göteborg har 54 procent av stadens invånare i åldern 25-64 en eftergymnasial och forskarutbildning, medan motsvarande andel i Malmö är 51 procent. Stockholms kommun har den klart högsta andelen 25-64 år med eftergymnasial och forskarutbildning som högsta avslutade utbildning, vilken uppgår till 60 procent. Malmö visar dock den största ökningen för denna kategori då andelen invånare med eftergymnasial och forskarutbildning ökar med hela 15 procentenheter under perioden 2002-2017.

⁴⁶ När vi istället analyserar 25-64 åringar med eftergymnasial och forskarutbildning baserat på lokala arbetsmarknadsregioner har LA Stockholm-Solna 52 procent, LA Göteborg 48 procent och LA Malmö-Lund 46 procent.

TABELL 28 HÖGSTA AVSLUTADE UTBILDNINGSNIVÅ BLAND 25-64-ÅRINGAR, KOMMUNER I GÖTEBORGSREGIONEN OCH STORSTADSKOMMUNER 2002, 2007, 2012 OCH 2017

KOMMUN	HÖGSTA AVSLUTADE UTBILDNING 25-64 ÅR	2002	2007	2012	2017
Ale	Förgymnasial	23 %	20 %	16 %	13 %
	Gymnasial	54 %	54 %	53 %	51 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	23 %	26 %	31 %	36 %
Alingsås	Förgymnasial	20 %	16 %	13 %	11 %
	Gymnasial	50 %	49 %	48 %	48 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	31 %	35 %	39 %	41 %
Göteborg	Förgymnasial	16 %	14 %	12 %	11 %
	Gymnasial	42 %	39 %	37 %	35 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	42 %	47 %	51 %	54 %
Härreda	Förgymnasial	17 %	14 %	11 %	9 %
	Gymnasial	47 %	45 %	43 %	41 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	36 %	41 %	46 %	50 %
Kungsbacka	Förgymnasial	16 %	12 %	10 %	8 %
	Gymnasial	48 %	47 %	45 %	44 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	36 %	41 %	45 %	48 %
Kungälv	Förgymnasial	19 %	16 %	13 %	11 %
	Gymnasial	51 %	50 %	49 %	48 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	30 %	34 %	38 %	41 %
Lerum	Förgymnasial	16 %	13 %	10 %	8 %
	Gymnasial	50 %	48 %	46 %	44 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	34 %	39 %	44 %	48 %
Lilla Edet	Förgymnasial	27 %	23 %	20 %	16 %
	Gymnasial	56 %	57 %	58 %	57 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	17 %	20 %	23 %	27 %
Mölndal	Förgymnasial	17 %	13 %	11 %	8 %
	Gymnasial	43 %	42 %	40 %	37 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	40 %	45 %	50 %	54 %
Partille	Förgymnasial	16 %	13 %	11 %	9 %
	Gymnasial	46 %	45 %	43 %	40 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	38 %	42 %	47 %	51 %
Stenungsund	Förgymnasial	18 %	15 %	12 %	10 %
	Gymnasial	53 %	51 %	50 %	49 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	29 %	34 %	38 %	41 %
Tjörn	Förgymnasial	21 %	17 %	14 %	11 %
	Gymnasial	51 %	51 %	51 %	51 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	28 %	32 %	35 %	39 %
Öckerö	Förgymnasial	23 %	19 %	14 %	12 %
	Gymnasial	50 %	49 %	48 %	48 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	27 %	32 %	37 %	41 %
Malmö	Förgymnasial	19 %	16 %	14 %	13 %
	Gymnasial	45 %	41 %	38 %	36 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	36 %	44 %	48 %	51 %
Stockholm	Förgymnasial	13 %	12 %	10 %	9 %
	Gymnasial	38 %	35 %	32 %	31 %
	Eftergymnasial och forskarutbildning	49 %	53 %	57 %	60 %

Källa: SCB

Kompetensförsörjningen är en stor utmaning för Göteborgsregionen

I tidigare avsnitt har det framgått att personer med förgymnasial utbildning som högsta avslutade utbildning har det svårt att komma in på arbetsmarknaden. Även Arbetsförmedlingen betonar denna utveckling i deras utsiktsprognos för arbetsmarknaden i Västra Götaland 2018.⁴⁷ En slutsats är att obalansen på arbetsmarknaden blir allt större. I denna mån syftar Arbetsförmedlingen på att det tillgängliga utbudet av arbetskraft inte matchar den befintliga efterfrågan vad gäller kompetens. Bland annat syftar Arbetsförmedlingen på att utbildningsväsendets utflöde framöver inte kommer att täcka arbetsmarknadens behov. Grunden rotar sig i att för få elever söker yrkesinriktade gymnasiala utbildningar, att utbudet av utbildningsinriktningarna inte är anpassade till arbetsmarknadens behov samt att allt fler elever inte fullföljer gymnasiestudierna. Samtidigt som majoriteten tillgängliga jobb kräver minst en gymnasial utbildning som grund så upplever Arbetsförmedlingen att antalet inskrivna arbetslösa med högst förgymnasial utbildning ökat kraftigt de senaste åren. Göteborgs arbetsmarknad står inför enorma utmaningar i att slussa in denna grupp av arbetslösa på arbetsmarknaden.

Av alla niondeklassare i Göteborgsregionen var det 76 procent som 2017 hade uppnått målen i alla ämnen. Med andra ord klarar nästan en fjärdedel av niondeklassarna inte kunskapskraven i Göteborgsregionen (se Tabell 29). Sedan 2010 har Göteborgsregionens andel inte sjunkit utan dessvärre ökat med 4 procentenheter. Jämfört med övriga storstadsregioner är andelen som inte klarar kunskapskraven högre i Göteborgsregionen än i både Stockholmsregionen och Malmöregionen, men lägre än Sverigesnittet. De övriga två storstadsregionerna visar däremot till skillnad mot Göteborgsregionen att andelen som inte klarar kunskapskraven minskar. Sett till kommuner i Göteborgsregionen ses stora skillnader. Här varierar andelen från höga 39 procent i Lilla Edet till låga 16 procent i Härryda. Störst förbättring i kunskapskraven under perioden har Ale, medan Stenungsund och Öckerö går i motsatt riktning.

TABELL 29 ANDEL ÅRSKURS 9 SOM INTE UPPNÅTT KUNSKAPSKRAVEN I ETT, FLERA ELLER ALLA ÄMNEN, PER KOMMUN I GÖTEBORGSREGIONEN, STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2010 OCH 2017

KOMMUN / REGION	ANDEL 2010	ANDEL 2017	FÖRÄNDRING
Lilla Edet	38 % (38 %)	39 % (42 %)	+1 %-enheter
Göteborg	26 % (28 %)	32 % (38 %)	+6 %-enheter
Ale	32 % (33 %)	30 % (31 %)	- 2 %-enheter
Öckerö	20 % (20 %)	30 % (31 %)	+10 %-enheter
Stenungsund	14 % (13 %)	27 % (27 %)	+13 %-enheter
Lerum	23 % (23 %)	24 % (24 %)	+1 %-enheter
Alingsås	17 % (20 %)	22 % (25 %)	+5 %-enheter
Tjörn	14 % (14 %)	21 % (21 %)	+7 %-enheter
Mölndal	18 % (18 %)	20 % (20 %)	+2 %-enheter
Kungsbacka	11 % (12 %)	19 % (21 %)	+8 %-enheter
Kungälv	18 % (20 %)	18 % (18 %)	±0 %-enheter
Partille	15 % (15 %)	17 % (18 %)	+2 %-enheter
Härryda	12 % (12 %)	16 % (18 %)	+4 %-enheter
Göteborgsregionen	20 % (20 %)	24 % (26 %)	+4 %-enheter
Stockholmsregionen	23 % (24 %)	20 % (20 %)	- 3 %-enheter
Malmöregionen	22 % (22 %)	20 % (21 %)	- 2 %-enheter
Sverige	23 % (24 %)	26 % (28 %)	+3 %-enheter

Källa: Skolverket

Not: Tabellen är sorterad efter kommun med högst andel 2017. Statistiken avser samtliga huvudmän, vilka består av samtliga utbildare såsom kommun, kommunförbund, aktiebolag och stiftelser. Siffror i parentes avser endast kommun som huvudman.

⁴⁷ Arbetsförmedlingen (2018). 'Arbetsmarknadsutsikterna våren 2018 i Västra Götalands län – Prognos för arbetsmarknaden 2018-2019', Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen.

Tittar man på elevers behörighet till gymnasieprogram år 2017 så har nästintill alla kommuner en andel på 70 procent och uppåt för de olika gymnasiala inriktningarna (se Tabell 30). För alla gymnasieprogram har Härryda, Kungälv och Partille högst andel behöriga. De kommuner som däremot visar lägst andel behöriga inom alla gymnasieprogram är Lilla Edet, Göteborg, Öckerö och Ale.

Göteborgsregionens andel behöriga varierar från 81 procent för ekonomisk, samhällsvetenskaplig och humanistisk, samt naturvetenskaplig och teknisk inriktning till 84 procent för yrkesinriktning. Andelen behöriga i Göteborgsregionen är något högre än Sveriges andel för alla gymnasieprogrammets inriktningar. Jämfört med Stockholmsregionen och Malmöregionen är dock Göteborgsregionens andel behöriga klart lägre för alla programinriktningar.

TABELL 30 ANDEL ÅRSKURS 9 SOM ÄR BEHÖRIGA TILL GYMNASIEPROGRAM, PER KOMMUN I GÖTEBORGS-REGIONEN, STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE 2017

KOMMUN / REGION	PROGRAMINRIKTNING			
	EKONOMISK, SAMHÄLLE & HUMANISTISK	ESTETISK	NATURVETENSKAP & TEKNISK	YRKE
Ale	76 % (74 %)	79 % (77 %)	75 % (74 %)	81 % (79 %)
Alingsås	84 % (80 %)	85 % (81 %)	82 % (79 %)	87 % (83 %)
Göteborg	75 % (69 %)	77 % (71 %)	74 % (68 %)	78 % (72 %)
Härryda	88 % (86 %)	90 % (89 %)	88 % (86 %)	91 % (90 %)
Kungsbacka	86 % (85 %)	87 % (86 %)	86 % (85 %)	87 % (86 %)
Kungälv	87 % (87 %)	88 % (88 %)	87 % (87 %)	88 % (88 %)
Lerum	82 % (81 %)	83 % (82 %)	82 % (81 %)	84 % (83 %)
Lilla Edet	69 % (66 %)	70 % (68 %)	67 % (65 %)	72 % (70 %)
Mölndal	86 % (85 %)	87 % (86 %)	85 % (84 %)	88 % (87 %)
Partille	87 % (87 %)	88 % (88 %)	86 % (85 %)	89 % (88 %)
Stenungsund	79 % (80 %)	81 % (81 %)	80 % (81 %)	81 % (81 %)
Tjörn	81 % (81 %)	82 % (82 %)	81 % (81 %)	82 % (82 %)
Öckerö	74 % (73 %)	78 % (76 %)	77 % (76 %)	82 % (80 %)
Göteborgsregionen	81 % (79 %)	83 % (81 %)	81 % (79 %)	84 % (82 %)
Stockholmsregionen	85 % (83 %)	87 % (85 %)	85 % (83 %)	87 % (85 %)
Malmöregionen	84 % (84 %)	86 % (86 %)	84 % (84 %)	87 % (86 %)
Sverige	80 % (78 %)	82 % (80 %)	79 % (77 %)	83 % (81 %)

Källa: Skolverket

Not: Tabellen är sorterad i alfabetisk ordning efter kommun. Statistiken avser samtliga huvudmän, vilka består av samtliga utbildare såsom kommun, kommunförbund, aktiebolag och stiftelser. Siffror i parentes avser endast kommun som huvudman.

UTMANING

Kampen om kompetensen hårdnar och regionen behöver både behålla sin kompetens och attrahera kompetens nationellt och internationellt. Bostäder och bilden av regionen är några viktiga parametrar som behöver stärkas. Att vi utbildar kompetens som efterfrågas av näringslivet är minst lika viktigt. Med andra ord är Göteborgsregionens **KOMPETENSFÖRSÖRJNING utan tvekan vital inom offentlig verksamhet samt för att regionens företag i framtiden ska kunna leverera innovativa idéer som leder till högt efterfrågade processer, varor och tjänster.**

Skolverkets siffror från 2017 visar att 69 procent av gymnasieeleverna i Göteborgsregionen fullföljde sin utbildning inom tre år. Jämfört med övriga storstadsregioner ligger Göteborgsregionen i nivå med Malmöregionen och högre än både Stockholmsregionen och Sverige. Högst andel med fullföljd gymnasieutbildning inom tre år bland kommunerna i Göteborgsregionen har Kungsbacka där 75 procent av eleverna fullföljer sin utbildning. Lilla Edet och Göteborg noterar lägst andel som fullföljer utbildningen i tid (se Tabell 31). Att endast 2 av 3 elever i storstadsregionerna fullföljer sin utbildning inom tidsramen för programmet är oroväckande, framförallt i rådande tider, då efterfrågan på arbetskraftskompetens är hög i storstadsregionernas arbetsmarknader.

När det gäller elevernas grundläggande behörighet till universitet och högskola ser bilden något annorlunda ut när man jämför mellan storstadsregionerna. I Göteborgsregionen hade i genomsnitt 72 procent grundläggande behörighet till högskola och universitet. Göteborgsregionens andel ligger i nivå med Sverigesnittet, men är lägre än i både Stockholmsregionen och Malmöregionen. Sett till kommuner i Göteborgsregionen är andelen högst i Partille, följt av Mölndal och Göteborg. Lägst andel med grundläggande behörighet har Lilla Edet och Ale.

TABELL 31 ELEVER MED FULLFÖLJD GYMNASIEUTBILDNING INOM 3 ÅR (START 2014/2015) OCH ELEVER MED GRUNDLÄGGANDE BEHÖRIGHET TILL UNIVERSITET OCH HÖGSKOLA, I ANDELAR 2017

KOMMUN / REGION	FULLFÖLJD GYMNASIE- UTBILDNING INOM 3 ÅR	GRUNDLÄGGANDE BEHÖRIGHET TILL UNIVERSITET & HÖGSKOLA
Ale	66 %	59 %
Alingsås	73 %	78 %
Göteborg	62 %	79 %
Härryda	73 %	75 %
Kungsbacka	75 %	78 %
Kungälv	68 %	74 %
Lerum	72 %	75 %
Lilla Edet	56 %	51 %
Mölndal	68 %	79 %
Partille	70 %	80 %
Stenungsund	70 %	72 %
Tjörn	72 %	66 %
Öckerö	68 %	70 %
Göteborgsregionen	69 %	72 %
Stockholmsregionen	63 %	80 %
Malmöregionen	69 %	73 %
Sverige	66 %	72 %

Källa: Skolverket

Not: Tabellen är sorterad i alfabetisk ordning efter kommun. Statistiken avser andelar för den egna kommunen.

Bristyrken i Göteborgsregionen

Att det råder kompetensbrist i Göteborgsregionens näringsliv råder det ingen tvekan om. Ett flertal yrken som det råder akut brist på finns framförallt inom branscherna teknik och data samt bygg och anläggning. Även den offentliga sektorn i Göteborgsregionen har stora svårigheter att fylla det efterfrågade behovet med yrkesutbildade. Framförallt har arbetsgivare stora svårigheter att hitta rätt personal inom vård och omsorg, utbildning och offentlig förvaltning. Exempel på en rad bristyrken inom både privat och offentlig sektor är bland annat ingenjörer, läkare, sjuksköterskor, förskollärare samt mjukvaru- och systemutvecklare. Samtidigt som det finns en hög efterfrågan på flertalet av dessa bristyrken finns det gott om tillgänglig arbetskraft vars kompetens inte överensstämmer med arbetsgivarnas krav. Göteborgsregionens arbetsmarknad brottas med stora matchningsproblem och

bilden ser nästintill identisk ut när man jämför med de övriga två storstadsregionerna. Att det ser ut så beror på flera faktorer.

Först och främst har Sveriges befolkning vuxit betydligt mycket de senaste tre åren, vilket ställer krav på en rad tjänster kopplade till olika samhällsfunktioner där det krävs fler yrkesutbildade och tjänstemän på lokal nivå för att möta det ökade behovet. Den starka befolkningstillväxten skapar också en ökad efterfråga på det lokala näringslivets utbud av varor och tjänster.

Det starka konjunkturläget som företagen just nu befinner sig i är ytterligare en pådrivare som kräver arbetskraftskompetens för att efterfrågan ska kunna mättas. En större inhemsk och global efterfrågan gör att företagen helt enkelt måste öka produktionstakten. Behovet av att sysselsätta fler för att möta den ökade efterfrågan gör att konkurrensen om arbetskraftskompetensen hårdnar i näringslivet och det blir allt svårare att hitta personal.

En annan faktor som vi redogjort i tidigare avsnitt berör utbildningsväsendets utflöde. Bland annat gäller det utbildningens utförande som inte stämmer med vad näringslivet efterfrågar, men även att en stor andel elever inte fullföljer utbildningen inom programmets tidsram. Ett resultat av detta är att färre elever finns till förfogande för arbetsmarknaden och att de som väl klarar gymnasieutbildningarna inte är fullt anpassade till dagens arbetsmarknadsbehov.

Slutligen är intresset bland unga till att söka en gymnasial yrkesutbildning inte så stort. Dagens låga intresse för yrkesprogrammen medför att det framtida utflödet per automatik kommer att generera ett mindre kompetenstillskott som är redo att ta steget in på arbetsmarknaden.

9

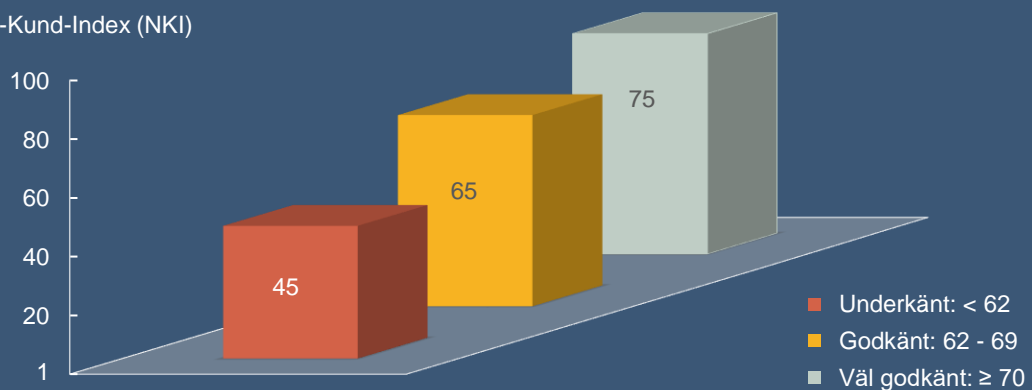
Företagsklimat

Ett av Business Region Göteborgs strategiska mål är att ha det bästa företagsklimatet bland landets storstadsregioner. Företagsklimatet mäts och analyseras utifrån två olika undersökningar. Den första mätningen avser Sveriges Kommuner och Landstings mätning *Insikt*. Den andra mätningen som analysen utgår ifrån baseras på Svenskt Näringslivs mätning *Företagsklimat*. I den senare mätningen är det en enskild enkätfråga som vi tittar närmare på, nämligen det sammanfattande omdömet för företagsklimatet i kommunen. I boxen nedan redovisas intervaller för hur mätningarna tolkar företagsklimatet utifrån betygen "underkänt", "godkänt" och "väl godkänt".

HUR MÄTS
FÖRETAGSKLIMATET?

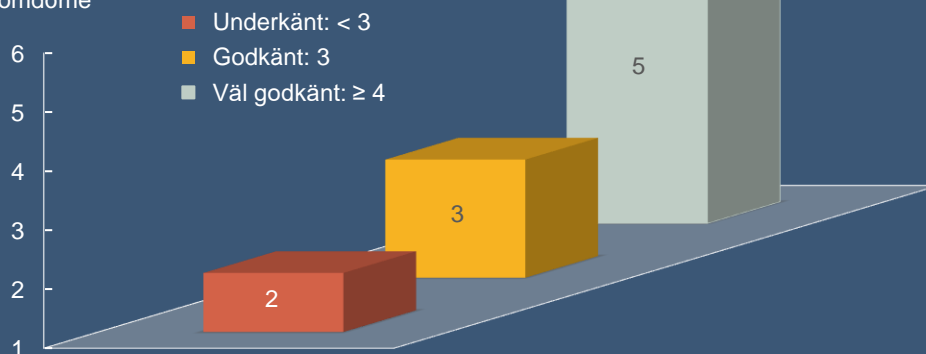
SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING – INSIKT (INTERVALL 1-100)

Nöjd-Kund-Index (NKI)

SVENSKT NÄRINGS LIV – FÖRETAGSKLIMAT (INTERVALL 1-6)

Företagsklimat -
sammanfattande
omdöme

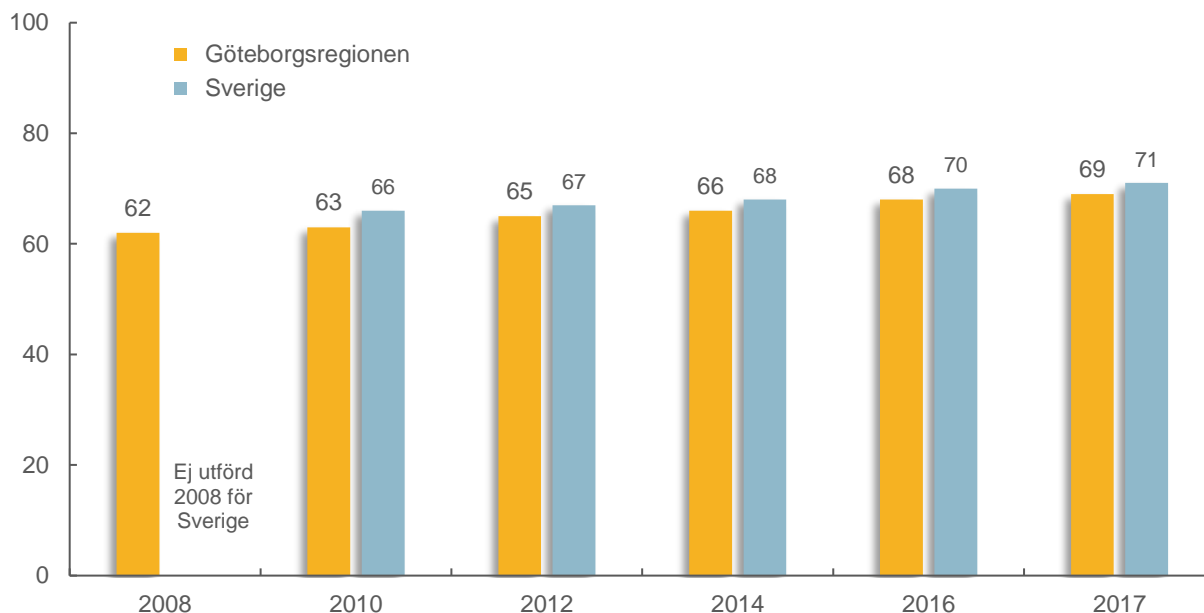
9.1 SKL:s undersökning Insikt

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomför vartannat år undersökningen Insikt som riktar sig till företag som haft kontakt med en kommun i ett tillståndsärende. Totalt svarade cirka 3 800 företag i Göteborgsregionen på undersökningen 2017, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 56 procent. 51 procent av alla företagen som deltog i undersökningen hade 10 eller färre anställda. En tredjedel av de svarande hade tidigare inte haft kontakt med regionen i ärenden gällande kommunal service. 45 procent av alla företagsärenden skedde via personliga möten.

Svaren tas fram som ett Nöjd-Kund-Index (NKI). För Göteborgsregionen landade NKI år 2017 på 69, vilket är en förbättring med en enhet jämfört med mätningen 2016. Jämför vi resultatet sedan början av mätningen, dvs. 2008, så har regionens service förbättrats med 7 enheter. Resultatet för Göteborgsregion är dock fortfarande sämre än Sveriges snitt där NKI 2017 landar på 71 (se Figur 35).

Göteborgsregionen hamnar därmed inom intervallet "godkänt", medan resultatet för Sverige som helhet hamnar på "väl godkänt". SKL:s skala för NKI betraktar ett resultat som är lägre än 62 som "underkänt", ett resultat inom intervallet 62 och 69 som "godkänt", samt ett resultat som är lika med 70 eller högre som "väl godkänt".

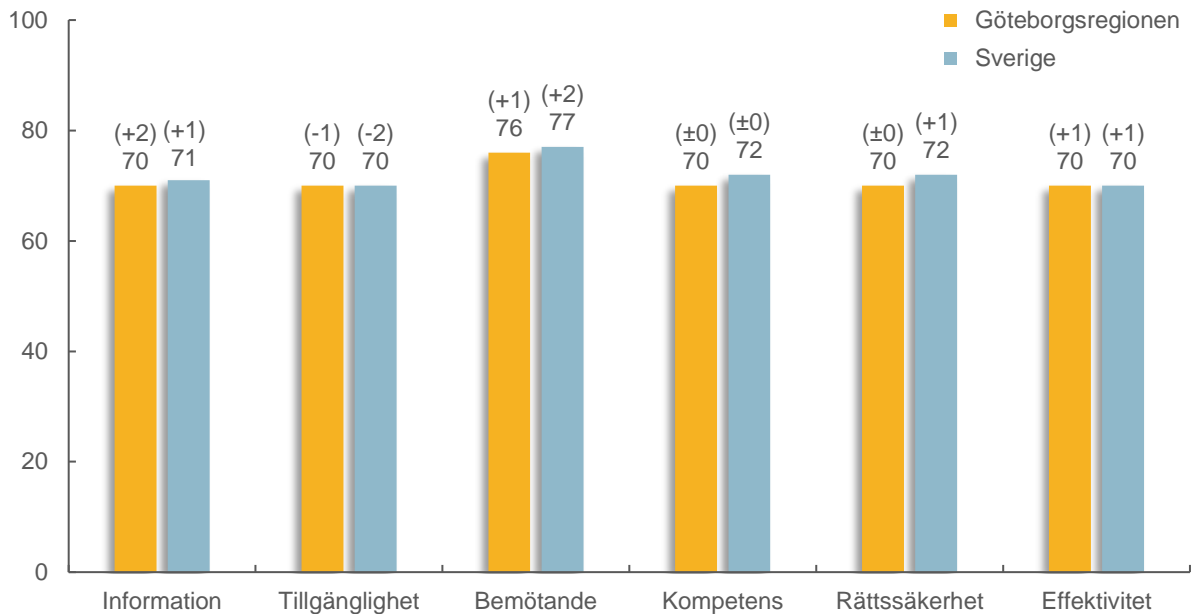
FIGUR 35 SAMMANFATTANDE NKI FÖR KOMMUNAL SERVICE I GÖTEBORGSREGIONEN OCH SVERIGE, 2008-2017

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

I förra mätningen för år 2016 fick serveringstillsyn bäst betyg av företagen medan bygglov fick sämst betyg. Fördelat på myndighetsområde år 2017 framstår brandskydd som den myndighet som regionens företag är mest nöjda med. Dock är företagen fortsatt minst nöjda med bygglov. Sedan förra mätningen har NKI förbättrats för livsmedelskontroll, markupplåtelse, miljö- och hälsoskydd samt brandskydd, medan den försämrats för serveringstillsyn och bygglov.

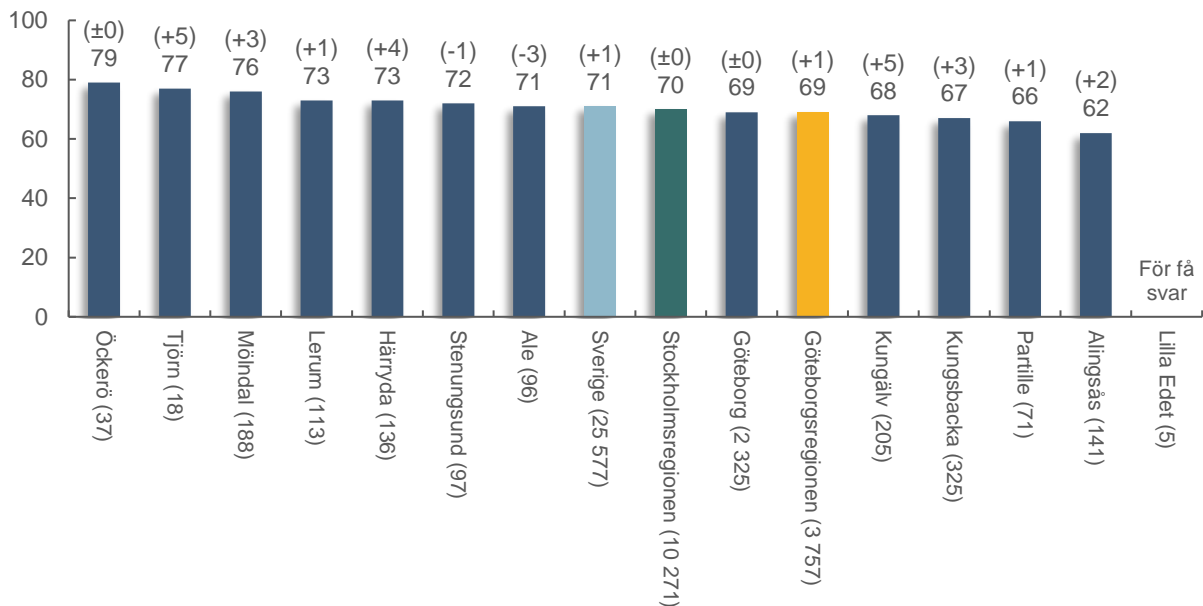
Figur 36 visar de kvalitetsfaktorer som mäts utifrån hur företagen svarar i enkätundersökningen. I 2017 års undersökning framgår det att Göteborgsregionens företag är mest nöjda med "bemötande" och resterande fem kvalitetsfaktorer hamnar på ett likartat NKI på 70. En kvalitetsfaktor, "tillgänglighet", försämrades jämfört med mätningen 2016. Störst förbättring svarar "information" för som ökar med 2 enheter. Göteborgsregionen visar upp ett sämre NKI än genomsnittet för Sverige på flertalet kvalitetsfaktorer, dock ligger regionens resultat för "tillgänglighet" och "effektivitet" i nivå med Sverige.

FIGUR 36 NKI PER KVALITETSFAKTOR I GÖTEBORGSREGIONEN OCH SVERIGE 2017

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

Not: Siffror i parentes ovanför staplarna visar förändringen i antal enheter jämfört med 2016 års NKI-mätning.

Inom Göteborgsregionen varierar NKI-betyget ganska mycket mellan kommunerna (se Figur 37). Öckerö visar det högsta totalbetyget för NKI på 79 och Alingsås visar det lägsta totalbetyget för NKI på 62 (notera att Lilla Edet har för få enkätsvar för att ett NKI-resultat ska kunna tolkas). Tjörn, Kungälv och Härryda visar störst förbättring i sitt NKI-betyg jämfört med 2016 års mätning. Den kommun som tappar flest NKI-enheter är Ale som backar med 3 enheter, följt av Stenungsund som backar med 1 enhet. Stockholmsregionen noterar ett NKI-resultat 70, vilket är något bättre än Göteborgsregions resultat.

FIGUR 37 SAMMANFATTANDE NKI FÖR KOMMUNAL SERVICE PER KOMMUN I GÖTEBORGSREGIONEN, SAMT I STORSTADSREGIONER OCH SVERIGE, 2017

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

Not: Siffror i parentes ovanför staplarna visar förändring i antal enheter jämfört med 2016 års NKI-mätning. Siffror i parenteserna utmed kommuntexterna visar antalet enkätsvar som underlaget för NKI-mätningen 2017 bestod av.

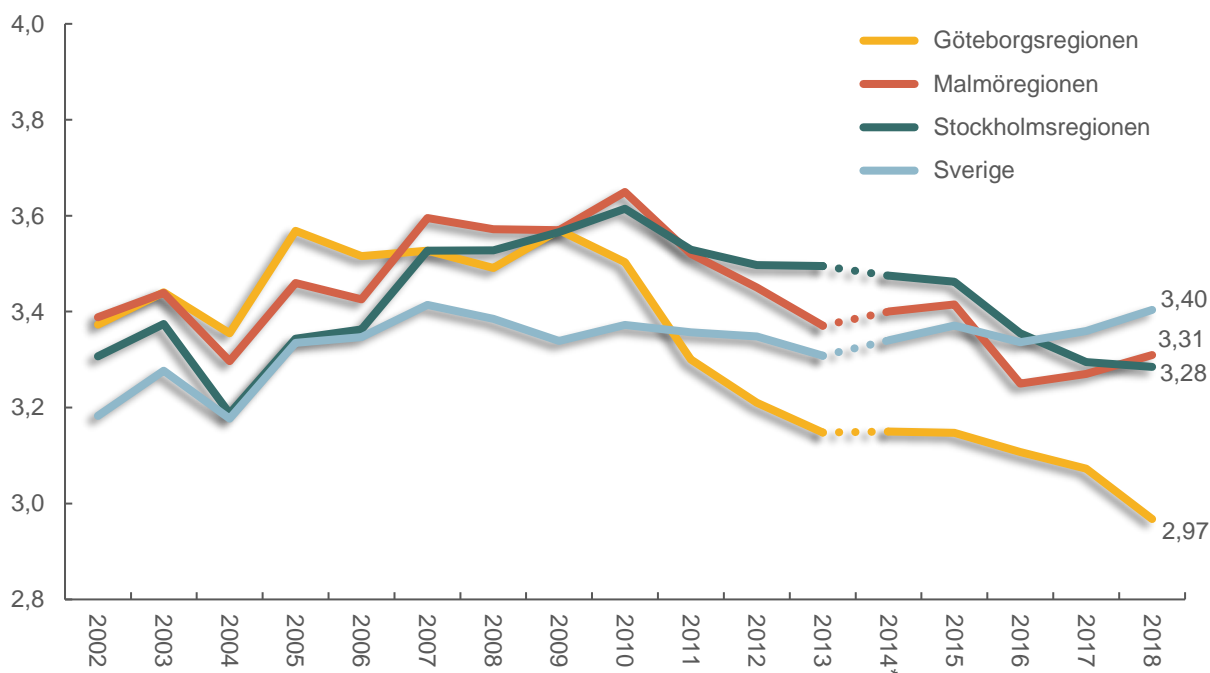
9.2 Svenskt Näringslivs undersökning Företagsklimat

Svenskt Näringsliv har genomfört sin mätning varje år sedan 2002.⁴⁸ En tredjedel av mätningen består av en statistikdel där variabler såsom andel i arbete, kommunal skattenivå och flertalet andra indikatorer analyseras. Resterande två tredjedelar av mätningen består av en enkät del och till skillnad från Sveriges Kommuner och Landsting väljer Svenskt Näringsliv att också tillfråga företag som inte nödvändigtvis har haft någon kontakt med sin kommun. En enskild enkätfråga väger särskilt tungt, nämligen den som handlar om det sammanfattande omdömet om företagsklimatet i kommunen, vilken är frågan vi ska koncentrera oss på i resterande delar av detta avsnitt.

Svarsskalan i Svenskt Näringslivs enkätundersökning går mellan 1 och 6, där 3 innebär "godkänt" resultat, medan 4 och högre innebär "väl godkänt". Ett resultat mindre än 3 innebär "underkänt". Om vi väljer att utgå från SCB:s indelning i storstadsregioner och sedan viktat kommunerna utifrån folkmängd, kan vi få en bild av hur företagsklimatet i Göteborgsregionen har utvecklats sedan 2002.

För Göteborgsregionens del har resultatet försämrats markant sedan 2009 (se Figur 38). 2009 hade Göteborgsregionen med knapp marginal det bästa företagsklimatet av storstadsregionerna, men därefter har det alltså skett en tydlig försämring. 2018 års värde för Göteborgsregionen viktas till 2,97 och är en klar försämring jämfört med 2017 års mätning då det viktade resultatet stannade på 3,07. I övriga storstadsregioner står Malmöregionen för en klar förbättring i företagsklimatet under senare del av tidsperioden, medan Stockholmsregionen noterar en betydlig försämring i dess företagsklimat. Jämför vi resultatet för Göteborgsregionen med de övriga storstadsregionerna så ligger företagsklimatets sammanfattande omdöme på en klart högre nivå i Malmöregionen och Stockholmsregionen. Alla tre storstadsregioner noterar dock viktade resultat som ligger under Sverigesnittet på 3,40.

FIGUR 38 VILKET SAMMANFATTANDE OMDÖME VILL DU GE FÖRETAGSKLIMATET I KOMMUNEN? (VIKTAT UTIFRÅN FOLKMÄNGD I STORSTADSREGIONEN), 2002-2018

Källa: Svenskt Näringsliv

Not:

* Undersökningen genomfördes inte under 2014.

⁴⁸ Ett undantag är dock år 2014, då ingen mätning genomfördes.

I Göteborgsregionen är det fem kommuner som förbättrar sitt omdöme och åtta kommuner försämrar sitt omdöme när vi jämför mätningen 2018 med mätningen från 2017. Partille är den kommun i Göteborgsregionen som har högst omdöme i mätningen 2018 och följs sedan av Härryda och Öckerö. Regionens topp tre kommuner var också de kommunerna med bäst resultat i mätningen 2017. Göteborgs omdöme försämrades ytterligare jämfört med 2017, vilket placerar kommunen i botten tillsammans med Alingsås. I Alingsås, Härryda och Ale försämrades det sammanfattande omdömet mest.

Tittar vi på den totala rankingen hamnar Partille högt upp med en åttondeplats bland landets 290 kommuner. Härryda, som i förra årets mätning rankades fjärde bäst av landets kommuner, hamnar nu på plats 15. De kommuner i Göteborgsregionen som ökar flest placeringar i den totala rankingen är Kungsbacka (+25), Tjörn (+18) och Kungälv (+15). De kommuner som minskar flest placeringar i den totala rankingen är Alingsås (-37), Göteborg och Stenungsund (båda -16) samt Härryda (-11).

Tabell 32 visar det sammanfattande omdömet och total ranking i undersökningarna som genomfördes 2016, 2017 och 2018.

TABELL 32 SAMMANFATTANDE OMDÖME OCH TOTALT RANKINGRESULTAT I FÖRETAGSKLIMATSUNDERSÖKNINGEN FÖR KOMMUNERNA I GÖTEBORGSREGIONEN, 2016, 2017 OCH 2018

KOMMUN	2016		2017		2018		2017-2018	
	OMDÖME	RANKING	OMDÖME	RANKING	OMDÖME	RANKING	OMDÖME	RANKING
Partille	3,77	15	3,83	18	4,03	8	+0,20	+10
Härryda	3,87	24	4,07	4	3,82	15	- 0,25	- 11
Öckerö	3,70	49	3,81	23	3,76	32	- 0,05	- 9
Mölndal	3,50	48	3,41	84	3,48	72	+0,07	+12
Stenungsund	3,51	53	3,52	61	3,47	77	- 0,05	- 16
Tjörn	3,53	93	3,29	134	3,44	116	+0,15	+18
Ale	3,72	55	3,68	88	3,43	93	- 0,25	- 5
Kungsbacka	3,08	141	3,04	128	3,19	103	+0,15	+25
Lerum	2,90	183	3,03	141	3,18	144	+0,15	- 3
Kungälv	2,97	181	2,99	199	2,95	184	- 0,04	+15
Lilla Edet	2,91	209	2,91	248	2,87	235	- 0,04	+13
Göteborg	2,94	168	2,87	206	2,69	222	- 0,18	- 16
Alingsås	2,90	198	2,84	200	2,51	237	- 0,33	- 37
Göteborgsregionen	3,11	..	3,07	..	2,97	..	- 0,10	..
Stockholmsregionen	3,35	..	3,29	..	3,28	..	- 0,01	..
Malmöregionen	3,25	..	3,27	..	3,31	..	+0,04	..
Sverige	3,34	..	3,36	..	3,40	..	+0,04	..

Källa: Svenskt Näringsliv

Noter: Tabellen är sorterad efter högst total ranking 2018. För jämförelse i omdöme visas även storstadsregionernas resultat. (..) innebär att regionen inte ingår i den totala rankingen då endast individuella kommuner får ett resultat i den totala rankingen.

Eftersom vi viktar Göteborgsregionens betyg efter hur stor befolkning kommunerna har, väger Göteborg särskilt tungt i det sammanfattande omdömet för Göteborgsregionen. Den nedgång vi kan se för Göteborgsregionen kan till stor del förklaras av Göteborgs svaga resultat efter mätningen som genomfördes 2009. Göteborgs betyg är väsentligt lägre än både Stockholm och Malmös betyg (se Tabell 33). 2011 redovisade Göteborg för första gången ett resultat som var sämre än genomsnittet för Sverige och varje efterföljande år fram till 2018 har så varit fallet.

Den senaste mätningen från 2018 visar att skillnaden mellan Göteborgs resultat och genomsnittet för Sverige är den största sedan mätningen startade, dock i favör för Sverige i stort. I 2017 års undersökning såg vi att företagsklimatet försämrades i alla de tre storstadskommunerna, men så är inte fallet i 2018 års undersökning. I den senaste mätningen är det endast Göteborg utav de tre storstadskommunerna

som visar en försämring av resultatet jämfört med 2017 och både Stockholm och Malmö visar på en marginell förbättring.

TABELL 33 VILKET SAMMANFATTANDE OMDÖME VILL DU GE FÖRETAGSKLIMATET I KOMMUNEN? PER STORSTADSKOMMUN, 2002-2018

ÅR	GÖTEBORGS STAD	MALMÖ STAD	STOCKHOLMS STAD	SVERIGE
2002	3,32	3,27	3,14	3,18
2003	3,35	3,40	3,13	3,28
2004	3,26	3,18	2,87	3,18
2005	3,51	3,34	3,10	3,34
2006	3,49	3,33	3,21	3,35
2007	3,51	3,62	3,49	3,41
2008	3,39	3,49	3,50	3,39
2009	3,51	3,54	3,58	3,34
2010	3,45	3,71	3,64	3,37
2011	3,21	3,54	3,60	3,36
2012	3,07	3,44	3,48	3,35
2013	2,97	3,32	3,56	3,31
2014*	..	..	..	..
2015	2,94	3,35	3,41	3,37
2016	2,94	3,11	3,20	3,34
2017	2,87	3,09	3,08	3,36
2018	2,69	3,13	3,11	3,40

Källa: Svenskt Näringsliv

Noter:

* Undersökningen genomfördes inte under 2014. För jämförelse redovisas också resultatet för Sverige.

UTMANING

Ett gott samspel mellan företag och kommun är viktigt för att ta tillvara på regionens tillväxtförutsättningar. Ett bra företagsklimat är därmed en viktig framgångsfaktor. Göteborgsregionen behöver **FÖRBÄTTRA FÖRETAGSKLIMATET** ytterligare. Det handlar dels om att förbättra kommunernas service till företag, till exempel i form av tillståndshantering, men även om att ha en tätare dialog mellan kommun och näringsliv om företagens aktuella behov.

Bilaga

TABELL B1 KOMMUNER SOM INGÅR STORSTÄDERS LOKALA ARBETSMARKNADSREGIONER (LA)

LA STOCKHOLM-SOLNA		LA GÖTEBORG		LA MALMÖ-LUND	
KOMMUN	LA TYP	KOMMUN	LA-TYP	KOMMUN	LA TYP
Stockholm	11	Göteborg	11	Malmö	11
Solna	11	Ale	20	Lund	11
Botkyrka	20	Alingsås	20	Burlöv	20
Danderyd	20	Bollebygd	20	Eslöv	20
Ekerö	20	Härryda	20	Helsingborg	20
Haninge	20	Kungsbacka	20	Hörby	20
Huddinge	20	Kungälv	20	Höör	20
Håbo	20	Lerum	20	Kävlinge	20
Järfälla	20	Lilla Edet	20	Lomma	20
Lidingö	20	Möndal	20	Sjöbo	20
Nacka	20	Orust	20	Skurup	20
Norrälje	20	Partille	20	Staffanstorps	20
Nynäshamn	20	Stenungsund	20	Svedala	20
Salem	20	Varberg	20	Trelleborg	20
Sigtuna	20	Öckerö	20	Vellinge	20
Sollentuna	20	Falkenberg	30	Ystad	20
Sundbyberg	20	Tjörn	30	Bjuv	30
Södertälje	20	Vårgårda	30	Höganäs	30
Tyresö	20			Klippan	30
Täby	20			Landskrona	30
Upplands-Bro	20			Simrishamn	30
Upplands-Väsby	20			Tomelilla	30
Uppsala	20			Åstorp	30
Vallentuna	20			Ängelholm	30
Vaxholm	20			Örkelljunga	30
Värmdö	20			Båstad	50
Österåker	20			Perstorp	50
Enköping	30			Svalöv	50
Gnesta	30				
Heby	30				
Knivsta	30				
Nykvarn	30				
Strängnäs	30				
Tierp	30				
Trosa	30				
Östhammar	30				

Källa: SCB

Noter:

Förklaring av LA-typ för kommun i arbetsmarknaden:

11 Lokalt centrum

20 Största utpendlingsström sker till en typ 11 kommun (lokalt centrum)

30 Största utpendlingsström sker till en typ 20 kommun

50 Största utpendlingsström sker till en typ 30 kommun

TABELL B2 KOMMUNER SOM INGÅR I DE TRE STORSTADSREGIONERNA

STOCKHOLMSREGIONEN	GÖTEBORGSREGIONEN	MALMÖREGIONEN
Botkyrka	Ale	Burlöv
Danderyd	Alingsås	Eslöv
Ekerö	Göteborg	Höör
Haninge	Härryda	Kävlinge
Huddinge	Kungsbacka	Lomma
Järfälla	Kungälv	Lund
Lidingö	Lerum	Malmö
Nacka	Lilla Edet	Skurup
Norrtälje	Möndal	Staffanstorp
Nykvarn	Partille	Svedala
Nynäshamn	Stenungsund	Trelleborg
Salem	Tjörn	Vellinge
Sigtuna	Öckerö	
Sollentuna		
Solna		
Stockholm		
Sundbyberg		
Södertälje		
Tyresö		
Täby		
Upplands Väsby		
Upplands-Bro		
Vallentuna		
Vaxholm		
Värmdö		
Österåker		

Källa: SCB

Mer från oss!

Ta gärna del av Business Region Göteborgs andra rapporter om Göteborgsregionens näringsliv på www.businessregiongoteborg.se

Företagande

Näringslivets företag i Göteborgsregionen står i fokus i denna rapport som ger en genomgång av de största företagen, utlandsägda företag, utrikeshandel samt nystartade företag.

Konjunkturen

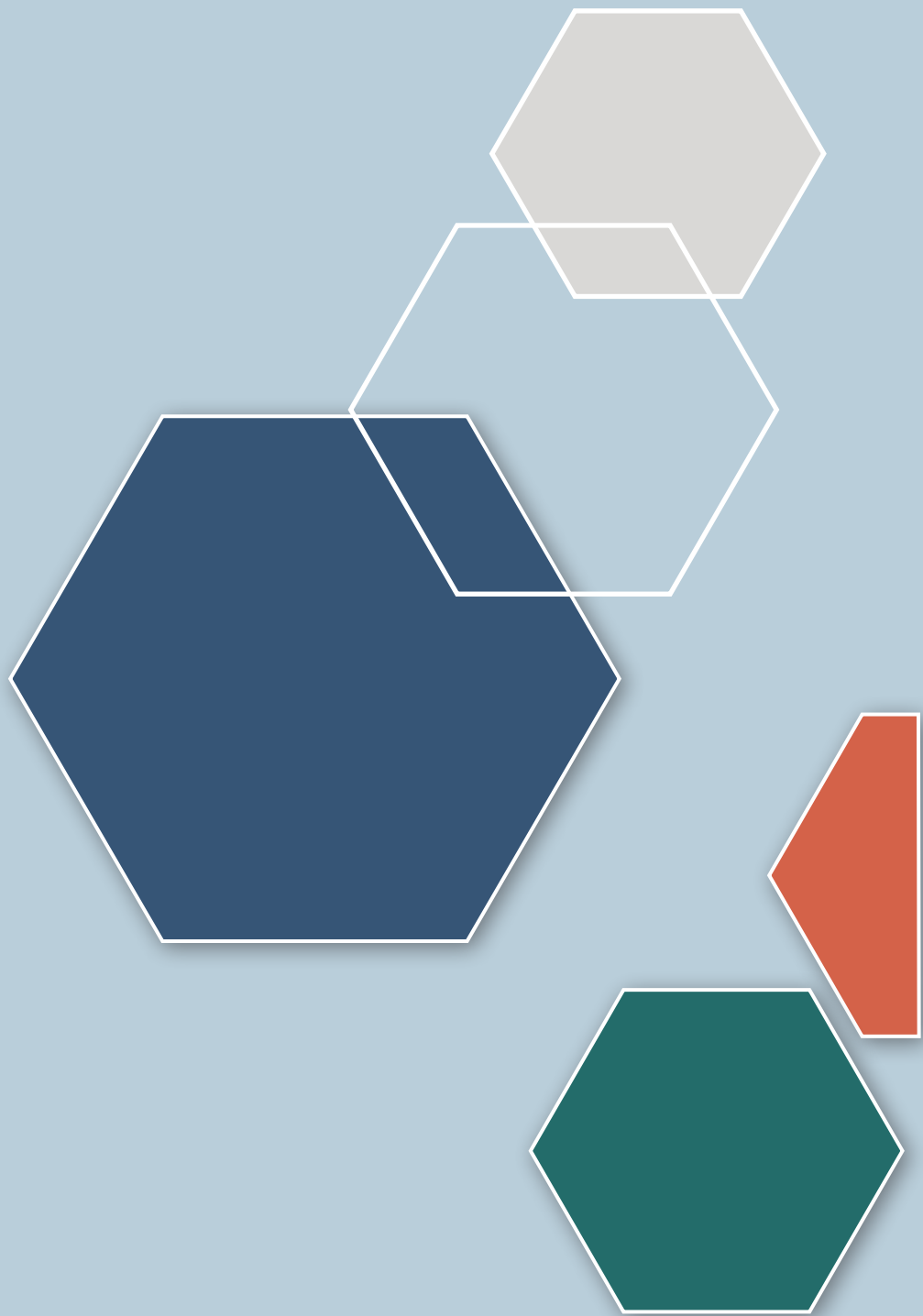
I Konjunkturen ges en sammanfattande bild på hur konjunkturläget i Göteborgsregionen står sig i omvärlden. Med kort eftersläpning redovisas flera av näringslivets nyckeltal, bland annat indikatorer kopplade till arbetsmarknaden. Publiceras kvartalsvis.

Arbetslöshet

Arbetslöshet är en rapport som sammanställs årligen. Syftet med rapporten är att belysa om arbetsmarknadsläget i Göteborgsregionen. Fokus riktas på arbetsmarknaden som helhet, men beskriver också olika gruppers ställning på arbetsmarknaden. En nedbrytning görs även för respektive kommun i Göteborgsregionen.

Insikt - kommunal service

I syfte att förbättra företagsklimatet i Göteborgsregionen mäter BRG löpande hur nöjda företagen i Göteborgsregionens är med kommunernas service. Sex myndighetsområden utvärderas inom ett antal kvalitetsfaktorer relaterade till kommunalt arbete mot näringslivet.

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

www.businessregiongoteborg.se
establishmentservices@businessregion.se

Business Region Göteborg AB, Box 111 19, 404 23 Göteborg
Telefon: 031-367 61 00